



Sametingets budsjett 2016

VEDTATT 3. DESEMBER 2015

SAK 49/15





SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Karášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Sámediggi 2015
1. opplag

Forsidebilde: «Februardag» (Roald Grimsø)

ISBN 978-82-91200-23-1

Innhold

1	Innledning	7
2	Hovedinnhold	8
3	Rammebetingelser	10
3.1	<i>Verdigrunnlag</i>	10
3.2	<i>Økonomiske rammebetingelser</i>	12
3.3	<i>Lover og avtaler</i>	14
3.4	<i>Lovmessige og strukturelle rammebetingelser</i>	15
4	Urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid	18
4.1	<i>Virkemidler til urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid</i>	19
4.2	<i>Urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid</i>	19
5	Språk	22
5.1	<i>Virkemidler til samisk språk</i>	23
5.2	<i>Ansvar for samisk språk</i>	24
5.3	<i>Rammebetingelser for samisk språk</i>	27
5.4	<i>Språkbrukere</i>	30
5.5	<i>Bruken av samisk språk</i>	31
6	Kultur	36
6.1	<i>Virkemidler til kultur</i>	37
6.2	<i>Et tydeligere ansvar for samisk kultur</i>	38
6.3	<i>Gode rammevilkår for samiske kunstnere</i>	40
6.4	<i>Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur</i>	46
6.5	<i>Samisk idrett</i>	50
6.6	<i>Samiske medier</i>	52
6.7	<i>Samisk bibliotek</i>	53
7	Barnehage	56
7.1	<i>Virkemidler til barnehage</i>	57
7.2	<i>Innholdet i barnehagen</i>	58
7.3	<i>Språkstimulering i barnehagen</i>	59
7.4	<i>Språkbudmodeller</i>	60
7.5	<i>Rekruttering av samiskspråklige ansatte</i>	61

7.6	<i>Pedagogisk materiell og leker</i>	62
7.7	<i>Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole</i>	62
8	Grunnoppfølring	64
8.1	<i>Virkemidler til grunnoppfølring</i>	65
8.2	<i>Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag</i>	66
8.3	<i>Rammevilkår for læringsmiljø</i>	68
8.4	<i>Læremidler</i>	71
9	Høyere utdanning og forskning	75
9.1	<i>Virkemidler til høyere utdanning og forskning</i>	76
9.2	<i>Samisk høyere utdanning</i>	76
9.3	<i>Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå</i>	76
9.4	<i>Samisk forskning</i>	77
9.5	<i>Rekruttering</i>	78
10	Helse og sosial	80
10.1	<i>Virkemidler til helse og sosial</i>	81
10.2	<i>Samisk språklig og kulturelt tilrettelagt helse- og sosialtjeneste</i>	81
10.3	<i>Samisk språklig og kulturelt tilrettelagt barneverntjeneste</i>	86
10.4	<i>En nødmeldetjeneste tilrettelagt samisk språk og samfunnsliv</i>	86
10.5	<i>Forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale</i>	87
10.6	<i>Bekjempelse av vold i nære relasjoner</i>	88
11	Arealer og miljø	90
11.1	<i>Virkemidler til arealer og miljø</i>	91
11.2	<i>Forvaltning av arealer</i>	92
11.3	<i>Naturressurser</i>	94
11.4	<i>Naturmangfold</i>	95
11.5	<i>Tradisjonell kunnskap i forvaltning av arealer</i>	97
11.6	<i>Klima</i>	97
12	Kulturminnevern	99
12.1	<i>Virkemidler til kulturminnevern</i>	100
12.2	<i>Rammebetingelser for samisk kulturminnevern</i>	101
12.3	<i>Forvaltning av kulturminner</i>	102
12.4	<i>Synliggjøring og formidling av samiske kulturminner</i>	106

13	Næring	108
13.1	<i>Virkemidler til næring</i>	109
13.2	<i>Primærnæringer</i>	110
13.3	<i>Variert næringsliv, kombinasjons- og utmarksnæringer, verdiskaping og nyetableringer</i>	113
13.4	<i>Samisk kulturnæring</i>	116
13.5	<i>Duodji</i>	118
13.6	<i>Virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området)</i>	120
14	Samarbeidsavtaler	122
14.1	<i>Virkemidler til lokalt og regionalt samarbeid</i>	122
14.2	<i>Regionalt samarbeid</i>	122
14.3	<i>Lokalt samarbeid</i>	123
14.4	<i>Kommunereformen</i>	124
15	Andre tiltak	126
15.1	<i>Økonomiske virkemidler til andre tiltak</i>	126
15.2	<i>Samiskrelatert statistikk i Norge</i>	126
15.3	<i>Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner</i>	126
15.4	<i>Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget</i>	127
15.5	<i>Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner</i>	127
16	Driftsutgifter politisk nivå	129
16.1	<i>Driftsutgifter politisk nivå</i>	129
16.2	<i>Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon</i>	130
17	Driftsutgifter administrativt nivå	132
17.1	<i>Sametingets administrasjon</i>	132
18	Tabellregister	136

1 Innledning

Sametingsrådet presenterer hver høst sitt forslag til Sametingets budsjett for det kommende år, nå 2016. Budsjettforslaget behandles i Sametingets plan- og finanskomiteé og plenum. I budsjettet presenteres de økonomiske og politiske rammebetingelsene for neste års politikk og tiltak. Budsjettet for 2016 viser mål, tiltak og prioriteringer på de ulike politikkområdene som Sametingets flertall mener er nødvendige for å ivareta det samiske samfunnets viktigste behov i 2016.

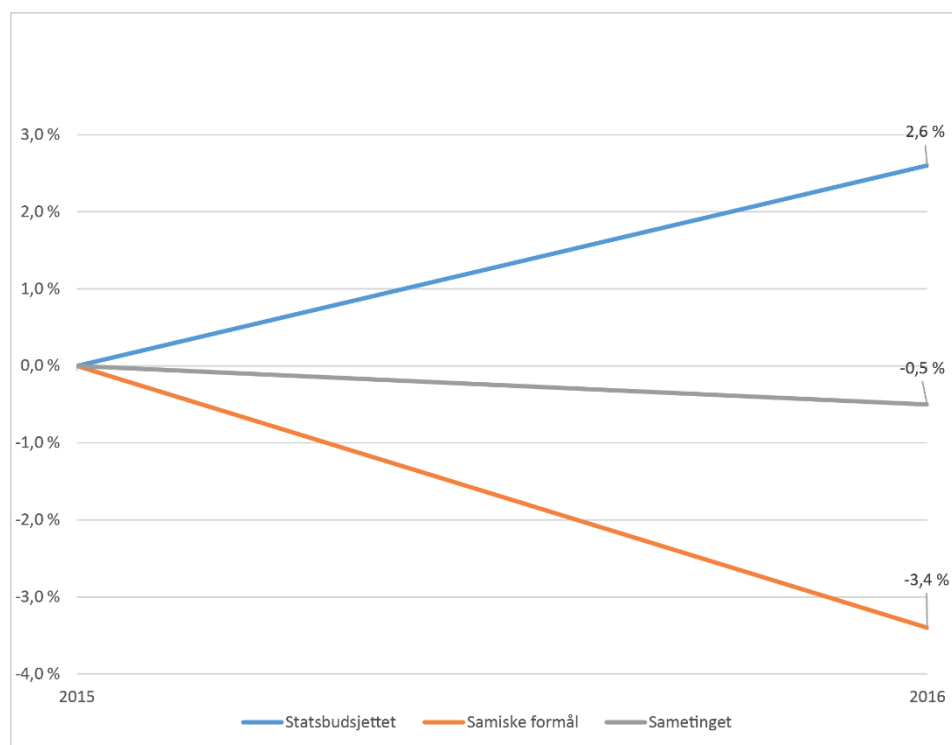
Sametingets økonomiske virkemidler er viktige for å utvikle det samiske samfunnet. Tilskuddene til barnehager, opplæring, språktiltak, kultur, næringsutvikling, kulturminner og helse har stor betydning og gir resultater. Rapporten Samiske tall forteller 8 viser for eksempel at dekningsgraden av samiske læremidler for opplæring har blitt en del bedre de siste fire år.

Et annet eksempel er Sametingets satsing på kulturnæringer. Analyser viser at kulturnæringene i samiske områder har vokst raskere de siste 10 årene enn ellers i Norge og Nord-Norge for øvrig. Dáhttu, Sametingets kompetanse- og nettverksprogram for samiske kulturnæringsaktører, har vært veldig populært. Programmet skal gjennomføres i sørsamisk område i 2016. Sametingets øvrige tilskudd til næringsutvikling bidrar til utvikling av attraktive arbeidsplasser i samiske områder.

2 Hovedinnhold

Sametingets budsjett for 2016 gjenspeiler regjeringens nøkterne bevilgning over statsbudsjettet 2016, som i realiteten innebærer et kutt i bevilgningene både til Sametinget og til samiske formål.

Regjeringen anerkjenner ikke at konsultasjonsavtalen mellom regjeringen og Sametinget også bør omfatte bevilgninger til samiske formål. Konsekvensen av dette er at Sametinget ikke har direkte innflytelse på størrelse på eller fordeling av statsbudsjettets midler til samiske formål. Dette er i strid med internasjonale konvensjoner og avtaler om urfolks rett til selv- og medbestemmelse i saker som angår urfolk.



Figuren viser utviklingen i realvekst fra 2015 til 2016 for statsbudsjettet, samiske formål og Sametinget

Til tross for den negative utviklingen har Sametinget likevel funnet noe rom for økninger og nye tiltak, og for 2016 prioriteres politikkområdene språk, kultur og kulturnæringer. I arbeidet med å øke antall språkbrukere ønsker Sametinget å øke kunnskapene om flerspråklighet og spesielt informasjon om språkvalg for barn til foreldre, helsestasjoner og jordmødre. I den forbindelse vil Sametinget sette i gang kampanjen "Snakk samisk til barnet". Sametinget øker også innsatsen overfor samiskspråklig ungdom i videregående skole og bevilgningene til samiske sprogcentre.

For å bidra til økt kunnskap og samarbeid om samisk opplæring, vil Sametinget i 2016 gjennomføre en sirkumpolar utdanningskonferanse og ministermøte. Målet med konferansen er å sikre nordisk og internasjonalt samarbeid for opplæring for samer og urfolk og bidra til økt samarbeid mellom samiske, norske, finske og svenske opplæringsmyndigheter.

Det samiske samfunnet berøres i stor grad av den generelle samfunns- og økonomiutviklingen i landet. Regjeringens økte fokus på ressursutnyttelse i nordområdene og kommunereformen medfører økt behov for konkretisering og fokus på rettighetene til den samiske befolkningen, som folk og urfolk i Norge. Det er bakgrunnen for at Sametinget også i 2016 viderefører det høye aktivitetsnivået i sitt

nordiske og internasjonale engasjement og rettighetsarbeid fra tidligere år. Målet for Sametingets internasjonale arbeid er å styrke og konkretisere samers og andre urfolks rettigheter gjennom aktiv deltakelse i nordiske og internasjonale beslutningsprosesser. Den internasjonale politiske og rettslige utviklingen for urfolk og urfolks rettigheter har konkret betydning for utviklingen av de norske samepolitikken og samiske rettigheter lokalt i kommunene og i de samiske bosettingsområdene.

Sametinget vedtar hver høst i egen sak en oversikt over det samiske samfunnets budsjettmessige behov for det kommende året, men opplever at norske myndigheter i liten grad tar hensyn til disse. Sametinget er i dag landets eneste folkevalgte organ uten eget inntektssystem. Finansieringen av samiske formål og grunnleggende velferd for det samiske folk bør utvilsomt omfattes av konsultasjonsavtalen mellom regjeringen og Sametinget. Sametinget konstaterer dessuten at FNs komité for bekjempelse av rasediskriminering (CERD) i sin rapport om Norge i 2015 nettopp påpekte norske myndigheters systematiske underfinansiering av samiske språk- og opplæringstiltak.

Statsbudsjettet og Sametingets budsjett utgjør de konkrete og grunnleggende økonomiske rammene for norsk same- og urfolkspolitikk. Sametinget vil derfor også i den kommende perioden arbeide for en større forutsigbarhet knyttet til finansiering og bevilgninger til Sametinget og samiske formål, basert på det samiske samfunnets reelle budsjettmessige behov.

3 Rammebetingelser

3.1 Verdigrunnlag

Sametinget er det samiske folkets folkevalgte parlament i Norge. Gjennom det sikrer og utvikler vi som folk og urfolk vårt språk, vår kultur og vårt samfunnsliv.

Sametinget er et demokratisk instrument for samisk selvbestemmelse og for utvikling av nyttige og nødvendige tjenester og tilbud til den samiske befolkningen. Sametinget er samenes talerør nasjonalt og internasjonalt. Sametinget vil bidra til at rettighetene i FNs erklæring om urfolks rettigheter implementeres i lovverk og praktisk politikk som påvirker vår hverdag.

Staten Norge er bygget på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Det innebærer at samene har et geografisk bruks- og bosettingsområde som utgjør naturgrunnlaget for vår kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Til dette området er det knyttet land- og ressursrettigheter. Samisk språk, kultur og samfunnsliv skal derfor i prinsippet ha likeverdige muligheter til utvikling og beskyttelse som norsk språk og kultur har. Vi skal selv definere vår fortid, nåtid og framtid. Hvis vi har disse rettighetene og mulighetene på lik linje med norske samfunn, er det selvbestemmelse i praksis. En selvbestemmelse som skal forvaltes i dialog og samarbeid med samfunnet rundt oss.

Sametinget skal gjennom sin politikk og forvaltningsutøvelse sikre allmenne demokratiske og menneskerettslige verdier som ytringsfrihet og likeverdig deltakelse, og de rettsstatlige verdiene som legalitet, nøytralitet, likebehandling og rettferdighet. Sametinget skal preges av åpenhet, og det samiske samfunnets behov skal stå i sentrum for politikktutvikling og forvaltning.

Samepolitikk er en urfolkspolitikk basert på internasjonalt aksepterte bindende menneskerettigheter hvor den kollektive og territorielle dimensjonen er framtreddende. Samene utgjør et fellesskap som folk. Sameretten er derfor i stor grad bygget på kollektive rettigheter. Geografiske områder der samene utgjør et flertall av befolkningen, eller et så stort mindretall at det sterkt preger lokalsamfunn, har derfor betydning for opprettholdelsen og utviklingen av det samiske fellesskapet. Samepolitiske virkemidler er i stor grad geografisk definert, men slik at det er tilpasset det enkelte saksområde og øvrig lovgiving og offentlige styringsmekanismer. I dag opereres det med flere ulike geografiske virkeområder. Disse geografiske virkeområdene har en sterk kulturell funksjon fordi ressursbruken og næringsutøvelsen knytter kultur og næring sammen, en sammenknytning som er et definerende kulturelement for samene som et folk.



Urfolk har

rett til selvbestemmelse. I kraft av denne rett bestemmer de fritt sin politiske stilling og fremmer fritt sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.

(Artikkel 3 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

Urfolk har, i utøvelsen av sin rett til selvbestemmelse, rett til autonomi eller selvstyre i saker som angår deres indre og lokale anliggender, samt til ordninger for finansiering av sine autonome funksjoner.

(Artikkel 4 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

Urfolk har rett til å opprettholde og styrke sine særegne politiske, rettslige, økonomiske, sosiale og kulturelle institusjoner, samtidig som de beholder retten til å delta fullt ut i statens politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle liv dersom de ønsker det.

(Artikkel 5 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

Sametinget er en forvalter av samiske fellesverdier. Med samiske fellesverdier menes holdninger og oppfatninger som oppfattes som felles for de samiske samfunnene og den samiske kulturen, nå og i framtiden. Vår framtid er avhengig av våre barn og unge. De må ha kunnskap, kompetanse og ferdigheter for å sikre eget inntektsgrunnlag og for å bevare og utvikle samiske samfunn på våre egne premisser. For Sametinget er det viktig at kunnskapen skal være basert på samisk språk og kultur.

Det samiske språket binder den samiske befolkningen sammen. Det er en sterk felles arv, og en grunnleggende identifiserende faktor for det samiske fellesskapet, uavhengig av om en bruker språket eller ikke. For alle mennesker er morsmålet viktig i seg selv, og noe som ikke behøver begrunnelse i andre forhold enn at det er morsmålet. Gjennom morsmålet forsterkes kulturen og den enkeltes tilhørighet. I hverdagen vil vi bli møtt med tjenester basert på samisk språk og kultur. Vi vil ha mulighet til å oppleve kulturelle uttrykk relatert til våre egne liv, vi vil leve av både primærnæring og nye næringer.

Sametinget har ansvar for at vi sammen med andre bidrar til å sikre likeverd, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk og folkegrupper. Sametinget skal legge til rette for at vi som gruppe og enkeltindivider skal kunne utvikle vår identitet og identitetsforståelse, og finne vår plass i det samiske fellesskapet.

Størst mulig åpenhet og mulighet for innsyn er et grunnleggende element i arbeidet med å styrke og utvikle Sametingets rolle i det samiske samfunnet og det norske storsamfunnet. Åpenhet er avgjørende for at de demokratiske prosessene blir best mulig, og det sikrer enkeltmenneskets og gruppers mulighet til å ivareta sine interesser, gjennom korrekt og enhetlig informasjon om rettigheter, plikter og muligheter. Åpenhet omkring politiske og forvaltningsmessige prosesser styrker demokratiet gjennom økt tillit til valgkanalen og valgordningen, og det bidrar til en fri og kritisk samfunnsdebatt. Åpenhet er således et avgjørende bidrag til rettsikkerhet for den enkelte, og til legitimiteten til Sametinget.

Sametinget skal løpende og aktivt samarbeide og samhandle med det sivile samiske samfunnet i den praktiske utformingen av politikk, ordninger og tjenester. Det samiske sivilsamfunnet omfatter samiske institusjoner, virksomheter, organisasjoner og enkeltmennesker. Forpliktende samarbeid med norske og internasjonale myndighetsorganer og de samiske representative samarbeidsorganer i hele det samiske samfunnet i Norden, er avgjørende for utvikling av samepolitikken i Norge og internasjonal urfolkspolitikk.

I en tid med stort fokus på utvikling av nordområdene, bør vår tilhørighet til de tradisjonelle samiske bosettingsområdene gjøre oss til ansvarlige partnere. Sametinget vil at urfolks tradisjonelle kunnskap blir et bidrag til politikktutviklingen både på nasjonalt nivå og i et grenseoverskridende perspektiv.

Enhver har krav på respekt for egen bakgrunn, egen kultur og identitet. Sametinget skal arbeide for respekt for det samiske samfunnets fellesverdier og for toleranse for ulikheter, både innad i det samiske samfunnet og i storsamfunnet og verden for øvrig. Likestilling, solidaritet og respekt for andres og minoriteters og urfolks rettigheter utgjør fundamentet for Sametingets arbeid internasjonalt.

3.2 Økonomiske rammebetingelser

I 2016 ble det bevilget 900 millioner til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget som samenes folkevalgte organ disponerte 434 millioner kroner av denne overføringen. Sametinget har ikke medbestemmelse på størrelse og fordeling av midlene som tildeles over samiske formål over statsbudsjettet. Dette forholdet er å betrakte som et vesentlig inngrep i den selvråderetten samene som folk burde ha i forhold til internasjonale konvensjoner og avtaler.

Sametinget er i dag det eneste folkevalgte organ i Norge uten eget inntektssystem. Vi har foreslått at alle statens bevilgninger til Sametinget overføres fra alle dagens ulike fagdepartementer, over til én budsjettpost under Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Dialog og prosess knyttet til Sametingets budsjett reduseres dermed til en prosess mellom oss og ansvarlig departement. En ny budsjettprosess vil kunne være et bedre grunnlag for å ta opp spørsmålet om årlige konsultasjoner om vårt budsjett på et senere tidspunkt.

Sametinget er unntatt fra bruttobudsjetteringsprinsippet og skal følge hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget, som Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utstedt, jfr. sameloven § 2 -1, 3.ledd. Det innebærer at økonomireglementet for Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget.

3.2.1 Samlet bevilgning til Sametinget

3.2.1 Bevilgninger fra departementene

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
560.50 Kommunal- og moderniseringsdep. KMD	280 233	274 900	5 333	1,9 %
560.54 Kommunal- og moderniseringsdep. KMD - Samefolkets fond	5 345	5 200	145	2,8 %
223.50 Kunnskapsdepartementet - KD	41 501	40 331	1 170	2,9 %
231.50 Kunnskapsdepartementet - KD	16 110	15 660	450	2,9 %
1429.50 Klima- og miljøverndepartementet - KLD	3 500	3 399	101	3,0 %
320.53 Kulturdepartementet - KUD	80 487	78 986	1 501	1,9 %
762.50 Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	5 516	5 400	116	2,1 %
854.50 Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	1 000	1 000	0	0,0 %
1800.50 Olje- og energidepartementet - OED	500	1 000	-500	-50,0 %
Totalt bevilget	434 192	425 876	8 316	2,0 %

	Budsjett 2016	Revidert 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
560.50 Kommunal- og moderniseringsdep. KMD	280 233	277 634	2 599	0,9 %
560.54 Kommunal- og moderniseringsdep. KMD - Samefolkets fond	5 345	5 195	150	2,9 %
223.50 Kunnskapsdepartementet - KD	41 501	40 331	1 170	2,9 %
231.50 Kunnskapsdepartementet - KD	16 110	15 660	450	2,9 %
1429.50 Klima- og miljøverndepartementet - KLD	3 500	3 396	104	3,1 %
320.53 Kulturdepartementet - KUD	80 487	78 986	1 501	1,9 %
762.50 Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	5 516	5 388	128	2,4 %
854.50 Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	1 000	1 000	0	0,0 %
1800.50 Olje- og energidepartementet - OED	500	1 000	-500	-50,0 %
Totalt bevilget	434 192	428 590	5 602	1,3 %

Tabellene ovenfor viser avvik 2016-2015 både i forhold til budsjett 2015 og revidert budsjett 2015. De øvrige tabellene i budsjettet viser avvik mellom budsjett 2016 og budsjett 2015.

3.2.2 Sametingets økonomiske rammefordeling

3.2.2 Totaltabell - Sametingets inntekter og utgifter

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Driftsinntekter				
Inntekt fra bevilgninger	434 192	425 876	8 316	2,0 %
Oppspart avkastning Samefolkets fond	0	992	-992	-100,0 %
Sum driftsinntekter	434 192	426 868	7 324	1,7 %
Driftskostnader				
Drift politisk nivå	30 600	30 213	387	1,3 %
Drift administrasjon	111 438	110 008	1 430	1,3 %
Sum driftskostnader	142 038	140 221	1 817	1,3 %
Driftsresultat	292 154	286 647	5 507	1,9 %
Tilskuddsforvaltning				
Utbetalinger av tilskudd til andre	292 154	286 647	5 507	1,9 %
Sum tilskuddsforvaltning	292 154	286 647	5 507	1,9 %
ÅRSRESULTAT	0	0	0	-

3.2.3 Økonomiske virkemidler

Sametinget foretar følgende fordeling på hovedpostene for virkemidlene for 2016:

3.2.3 Totaltabell virkemidler

Virkemidler	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid	2 029	2 009	20	1,0 %
Språk	78 349	78 864	-515	-0,7 %
Kultur	122 498	115 490	7 008	6,1 %
Barnehage	12 055	11 405	650	5,7 %
Grunnopplæring	25 175	25 325	-150	-0,6 %
Høyere utdanning og forskning	2 850	4 000	-1 150	-28,8 %
Helse og sosial	3 866	3 696	170	4,6 %
Arealer og Miljø	2 200	3 100	-900	-29,0 %
Kulturminnervern	3 150	3 150	0	0,0 %
Næring	33 654	33 431	223	0,7 %
Samarbeidsavtaler	2 350	2 350	0	0,0 %
Andre tiltak	3 978	3 827	151	3,9 %
Sum virkemidler	292 154	286 647	5 507	1,9 %

Bibliotek var i 2015 i et eget kapittel. I 2016 er dette fagområdet flyttet til kulturkapittelet

Hovedpostene for virkemidler er ytterligere spesifisert under kapitlene 4 til 15.

Sametingets virkemidler omfatter direkte tilskudd til organisasjoner og institusjoner, ulike søkerbaserte tilskuddsordninger, avtaler og prosjekter.

Statens økonomireglement pålegger Sametinget å sørge for en målrettet og effektiv tilskuddsforvaltning. I det ligger også et krav om å ha kontroll- og dokumentasjonsordninger, slik at bruken av midlene er betryggende dokumentert.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere inntil 20 % av avsatte midler i budsjettet. Fullmakten gjelder ikke virkemidler til plenumsledelsens disposisjon og driftsutgifter. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

3.2.4 Direkte tilskudd

Direkte tilskuddsordninger forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for direkte tilskudd, framkommer i regelverkene for Sametingets direkte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

3.2.5 Søkerbasert tilskudd

De søkerbaserte tilskuddsordningene forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for søkerbaserte tilskudd, framkommer i regelverkene for Sametingets søkerbaserte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å gjøre endringer i søknadsfristene.

Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker er klageorgan for vedtak fattet av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til. For vedtak fattet av plenumsledelsen er Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker klageorgan.

3.3 Lover og avtaler

3.3.1 EØS-regelverket

EØS-avtalen er en avtale inngått mellom Norge, Island og Liechtenstein på den ene siden og EU-landene og Det europeiske fellesskapet på den andre siden. Gjennom EØS-avtalen blir Norge knyttet til det indre markedet i EU. Formålet med EØS-avtalen er å styrke handel og økonomiske bånd mellom partene med like konkurransevilkår og gjennomføring av like regler. EØS-loven gjennomfører i norsk rett de sentrale bestemmelsene i EØS-avtalen, blant annet reglene om statsstøtte. Reglene for statsstøtte er de samme i Norge som i EU.

Ved å slutte seg til EØS-avtalen har Norge godtatt visse begrensninger når det gjelder å utforme nasjonal politikk, slik som på området for statsstøtte og distriktspolitikk. EØS-avtalen gir ikke noe generelt unntak fra reglene om statsstøtte til fremme av samiske eller andre urfolks interesser.

Siden statsstøtte kan føre til markedsforstyrrelse som kan påvirke samhandelen i EØS-området, er statsstøtte som hovedregel forbudt, men det er gitt en rekke unntak som åpner opp for støtte som fremmer samfunnsmessige og politiske mål. Sametingets tilskuddsordninger er utformet slik at de er i tråd med EØS-reglene.

3.3.2 Hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner

Sametinget har i 2004 inngått en hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner, representert ved Samisk kunstnerråd. Formålet er å utvikle et godt og mangfoldig samisk kulturliv og å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans, teater, film, bildende kunst og kunsthåndverk. Kunstneravtalen omfatter omforente tiltak innenfor kunstområdet, som gjennomføres innenfor de økonomiske rammene som partene er blitt enige om. Det fremforhandles en årlig avtale med de samiske kunstnerorganisasjonene.

3.3.3 Hovedavtale i duodji

Sametinget har i 2005 inngått hovedavtale for duodjinæringen med duodjiorganisasjonene, Landsorganisasjonen Sámiid Duodji og Duojáriid ealáhussearvi. Formålet med avtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji, med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger at det blir lagt vekt på kompetanseheving, produktutvikling, markedsføring og salg. Sametinget fremforhandler en årlig næringsavtale for duodji, med tiltak som tar sikte på utvikling av næringen i samsvar med de politiske mål og retningslinjer som er til enhver tid vedtatt i Sametinget.

3.4 Lovmessige og strukturelle rammebetingelser

3.4.1 Grunnloven § 108

Grunnlovens § 108 er en overordnet rettsregel som retter seg mot statens myndigheter og pålegger den norske stat en plikt til å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

I praksis betyr dette at statlige myndigheter er forpliktet til aktive tiltak i tilretteleggingen for samenes kulturutøvelse, og et vern mot en samepolitikk som truer grunnlaget for samisk språk og kultur. Grunnlovens § 108 begrenser statens handlingsfrihet både i lovgivningsprosesser og i forvaltningspraksis og er en resultatforpliktelse for en fortsatt levedyktig samisk kultur. Som en følge av vernet i Grunnlovens § 108 er forvaltningen forpliktet til å legge stor vekt på hensynet til den samiske kultur ved avgjørelsen av om inngrep skal foretas. Dette gjelder alltid, uansett om det følger direkte av inngrepshjemmelen eller ikke.

3.4.2 FNs erklæring om urfolks rettigheter

Sametingets melding om solidaritet og internasjonalt arbeid har som hovedmålsetting å ivareta samiske og urfolksinteresser internasjonalt og utøve en selvbestemmelsesrett over egen utvikling. Utgangspunktet for dette arbeidet er de grunnleggende rettighetene som er anerkjent gjennom FNs erklæring om urfolks rettigheter.

3.4.3 Konsultasjoner og konsultasjonsordning

I 2005 inngikk statlige myndigheter og Sametinget en "avtale om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget". Som en implementering av ILO konvensjon 169 art 6 er formålet med konsultasjonsprosedyrene å oppnå enighet mellom Sametinget og norske myndigheter i alle

saker som berører samiske interesser. Konsultasjonsordningen omfatter ulike sakstyper, slik som lover, forskrifter, enkeltvedtak, retningslinjer, tiltak og beslutninger (f.eks. i stortingsmeldinger). Konsultasjonsplikten kan omfatte alle ideelle og materielle former for samisk kultur.

Innenfor rammen av konsultasjonsordningen må retten om urfolks frie og forhåndsinformerte samtykke ivaretas i alle relevante saker. Dette må skje i samsvar med FNs erklæring om urfolks rettigheter og de forpliktelser som følger av sluttokumentet fra Verdenskonferansen for urfolk. Retten til å avgi eller ikke å gi et fritt og forhåndsinformert samtykke til lovmessige, administrative tiltak som berører samer, eller til prosjekter som berører samenes landområder, territorier eller andre ressurser, vil måtte følges opp konsekvent av alle involverte parter.

Muligheten til å sikre retten til så langt som mulig å utøve kontroll over egen økonomisk, sosial og kulturell utvikling må innebære prosedyrer for konsultasjoner om økonomiske rammer eller konsultert enighet om andre mekanismer for frie inntekter til Sametinget for det samiske samfunnet. Konsultasjonsavtalen fra 2005 omfatter ikke økonomiske tiltak eller budsjetttiltak. Økonomiske rammer og tiltak er av sentral betydning, og har direkte virkning, for samiske samfunn. Ikke minst er dette viktig innenfor områdene samisk kunst og kultur, og samisk språk. Tiltak knyttet til kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner, museer, teatre, festivaler og språksentre er i hovedsak knyttet til økonomiske virkemidler.

Ved utarbeidelsen av konsultasjonsavtalen var det enighet mellom regjeringen og Sametinget om at prosedyrer for økonomiske tiltak skulle behandles i en egen prosess. En interdepartemental arbeidsgruppe med deltagelse fra Sametinget leverte i 2007 et forslag om prosedyrer for budsjett. Denne prosessen har stoppet opp. Statlige myndigheter har opprettet en midlertidig ordning med årlige møter mellom Sametinget og Finansdepartementet som etter Sametingets syn ikke oppfyller folkerettens minstestandarder. FNs spesialrapportør for urfolks rettigheter har i sin rapport om situasjonen for samene i Finland, Norge og Sverige av 11. januar 2011 påpekt behovet for etablering av konsultasjonsprosedyrer for fastsetting av nødvendige økonomiske rammer til Sametinget.

Det foreligger ingen mekanisme som bidrar til avklaringer for om konsultasjonsforpliktelsene er ivaretatt i konkrete saker. Sametinget etterlyser dette både i nasjonal dialog med myndighetene og i internasjonal rapportering.

3.4.4 Selvbestemmelsesrett

Samene har etter folkeretten rett til selvbestemmelse. Sametinget har, på vegne av samene, myndighet til å bestemme vår politiske stilling og fremmet vår økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Vår selvbestemmelsesrett kommer blant annet til uttrykk gjennom myndighetenes plikt til å konsultere i alle saker som kan berøre samene, som en rett til å delta i beslutningsprosesser som angår oss. Det er etter avtale mellom regjeringen og Sametinget fastsatt prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Selvbestemmelsen kommer og til uttrykk gjennom selvstyre og autonomi i form av lovfestet myndighetsutøvelse i saker som angår våre indre og lokale anliggende og i vårt internasjonale arbeid. Selvbestemmelsesretten åpner for at Sametinget i større grad enn i dag skal bestemme den økonomiske utviklingen, både for Sametinget som institusjon men også for det samiske folk.

3.4.5 Likestilling

FNs erklæring om urfolks rettigheter fastslår at dens rettigheter gjelder likt for kvinner og menn [artikkel 44].

Sametingets hovedmål for likestilling er å oppnå et likestilt samisk samfunn med like rettigheter, plikter og muligheter for alle, uansett kjønn. Utgangspunktet for å nå dette målet, er at likestilling berører alle samfunnsområder og skal være en integrert del av vårt arbeid. Likestilling er derfor et aspekt ved alle politikkområdene i Sametinget, og likestilling skal derfor være en integrert del av hvert fagområde.

Som grunnlag for Sametingets likestillingsarbeid ligger sametingsrådets redegjørelse om kjønnslikestilling, lagt fram for plenum i februar 2015. Redegjørelsen inneholder innsatsområder med mål og strategier for likestilling og skal følges opp av en flerårig handlingsplan som vedtas av sametingsrådet. Tiltakene i handlingsplanen skal innarbeides i Sametingets årlige budsjetter.

4 Urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid

Hovedmål:

- Rettighetene som er anerkjent i FNs erklæring om urfolks rettigheter er implementert i lovverk og praktisk politikk som påvirker vår og andre urfolks hverdag.

Sametinget er pådrivere i internasjonale organer for å utvikle og følge opp folkerettslige konvensjoner, erklæringer og andre instrumenter som styrker rettighetene til verdens urfolk. Som urfolk i et av verdens rikeste land har vi en solidarisk forpliktelse til å bistå til at situasjonen til andre urfolk blir bedre. Samtidig er internasjonal rett avgjørende for å fremme og ivareta våre rettigheter og interesser på hjemmebane. Vårt internasjonale arbeid og engasjement får direkte og konkret betydning i vårt samfunn, helt ned på lokalt nivå.

Urfolks rettigheter handler om grunnleggende menneskerettigheter, om rettferdighet, demokrati, likhet, ikke-diskriminering, godt styresett og god tro. Vi skal kunne delta i beslutningsprosesser, og statene skal konsultere med oss for å oppnå vårt frie og informerte forhåndssamtykke før lover og tiltak som påvirker oss vedtas. Vi har rett til fritt å fremme vår økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.

Samene er både et folk og et urfolk med tradisjonelle områder innenfor statsgrensene til Finland, Norge, Sverige og Russland. Vi er forent gjennom felles historie, kultur og samiske språk, og gjennom bruken av våre tradisjonelle land-, fjord- og kystområder med tilhørende ressurser. Kontakten mellom samer på tvers av landegrenser har avgjørende betydning for bevaring av tradisjoner og for utvikling av samisk fellesskap og mangfold.

Det grenseoverskridende arbeidet retter seg mot innsatsområder om samisk samarbeid, nordområdene, urfolks- og menneskerettigheter, solidaritetsarbeid og globale utfordringer. Sametinget deltar aktivt i nasjonale og internasjonale fora og arenaer som Samisk parlamentarisk råd, Nordisk samarbeid, Barentssamarbeidet, Arktisk råd, EU og FN.

Sametinget har investert store ressurser i forberedelsen til verdenskonferansen for urfolk i september 2014, ikke minst gjennom å arrangere den forberedende konferansen for urfolk i Alta i 2013. Sametinget arbeider nasjonalt og internasjonalt i oppfølging av sluttdokumentet fra verdenskonferansen.



I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk

(Artikkel 30 i FNs konvensjon om barnets rettigheter)

Alle fagområder som presenteres gjennom Sametingets budsjett vil kunne knyttes opp mot internasjonalt arbeid og ha et rettslig utgangspunkt fra folkeretten.

4.1 Virkemidler til urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid

4.1.1 Økonomiske virkemidler

4.1.1 Innsatsområder - urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Internasjonalt arbeid	2 029	2 009	20	1,0 %
Sum	2 029	2 009	20	1,0 %

4.1.2 Administrative ressurser - Avdeling for rettigheter og internasjonale saker

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for rettigheter og internasjonale saker inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker (VUOR) har følgende ansvarsområder:

- Rettighets- og lovarbeid i Norge.
- Bistand og veiledning i politikkutvikling og lovarbeid på alle fagfelt.
- Internasjonale saker; samisk samarbeid, nordområdene, urfolks- og menneskerettigheter, solidaritetsarbeid og globale utfordringer.
- Overordnede ansvaret for konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget.
- Endring og oppfølging av valgregler.
- Juridisk veiledning.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker disponerte 10 årsverk pr. 1.10.2015.

4.2 Urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid

4.2 Samletabell - urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tilskudd til internasjonalt arbeid	1 029	1 009	20	2,0 %
Oppfølging av WCIP	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	2 029	2 009	20	1,0 %

Delmål 1:

- Delta i beslutningsprosesser i saker som vil kunne berøre våre rettigheter, og konsultere med staten når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Konsultere regjeringen med målsetting om å oppnå enighet, slik at Sametinget kan gi sitt samtykke før forslag om lovfesting av land- og ressursrettigheter oversendes Stortinget.

- Arbeide for at det folkerettslige prinsippet om urfolks vern mot inngrep sikrer at ny næringsvirksomhet i samiske områder skal være til gagn for og direkte styrke og utvikle samisk kultur og lokalsamfunn.
- Påvirke til at staten er forpliktet til å iverksette positive særtiltak som skal bidra til reell likestilling mellom minoritet og majoritet i Norge, og sørge for at det ikke skjer forskjellsbehandling av samers rettigheter.
 - Arbeide for at utvinningsindustri og andre nye virksomheter ikke etablerer seg til foretrekkes for tradisjonelle samiske næringer og tradisjonell samisk kulturbasert høsting.

Skal bidra til:

- Å beskytte samenes utøvelse av tradisjonelle næringer, herunder moderne måter å utøve tradisjonelle næringer
- Å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv

Delmål 2:

- Samisk parlamentarisk råd har et institusjonalisert samarbeid i saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bedre rammebetingelsene for Samisk parlamentarisk råd.
 - Bidra til god informasjonsutvekslingen om samarbeidet i Samisk parlamentarisk råd.
- Støtte samene på Kolahalvøya i deres arbeid for å fremme sin egen politiske, rettslige, økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.
 - Støtte opp om og bidra til folk-til-folk prosjekter som involverer urfolk.

Skal bidra til:

- At Samisk parlamentarisk råd videreutvikles og styrkes.
- At samene i Russland kan utføre sitt politiske arbeid.

Delmål 3:

- Økt fokus, tilstedeværelse og innsats i nordområdepolitikken for å sikre en bærekraftig utvikling for folkene som bor i nordområdene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Øke samenes kunnskap om og fokus på endringer og utvikling i nordområdene.
 - Prioritere ressurser til å være aktiv på arenaer som omhandler nordområdepolitikk, både nasjonalt og internasjonalt.
- Fremme urfolks rettigheter i forhold til ny utvinningsbasert industri i nordområdene.
 - Bidra til å trygge urfolks kultur og livsgrunnlag i Barentsregionen.

Skal bidra til:

- At urfolks rettigheter ivaretas når ny industri planlegges i samiske områder.
- At urfolks kapasitet, kompetanse og finansiering styrkes på arenaer der nordområdepolitikk drøftes.

Delmål 4:

- Utvise solidaritet med andre urfolk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Fremme urfolks- og menneskerettigheter i vårt daglige arbeid.
 - Sikre rammene og prioritere ressurser for solidaritetsvirksomhet.
- Ha fokus på implementering av urfolks rettigheter og fremme likestillingsperspektivene.
 - Styrke og utvikle bruken av FNs overvåkingssystemer.
 - Gi tilskudd til institusjoner og organisasjoner som arbeider med internasjonale spørsmål.
 - Følge opp WCIP 2014.
 - Bidra til å forhindre kjønnsdiskriminering i urfolkssamfunn, herunder FNs kvinnekonvensjon (innsatsområde 6 i redegjørelse om kjønnslikestilling 2015)

4.2.1 Tilskudd til internasjonalt arbeid - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
50000 Barentssekretariatet IKS	364	359	5	1,4 %
50100 Samrådet - norsk seksjon	398	393	5	1,3 %
50200 Mama Sara Education Foundation	162	157	5	3,2 %
50300 doCip	105	100	5	5,0 %
Sum	1 029	1 009	20	2,0 %

4.2.2 Oppfølging av WCIP - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
51100 Oppfølging av WCIP	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	1 000	1 000	0	0,0 %

Skal bidra til:

- At statene følger opp sine forpliktelser i henhold til folkeretten.
- At urfolk ikke diskrimineres på bakgrunn av sitt kjønn eller seksuelle legning.
- At innholdet i sluttdokumentet fra Verdenskonferanse om urfolk 2014 og Alta 2013 følges opp.

5 Språk

Hovedmål:

- Økt antall språkbrukere og økt bruk av samisk språk.

Samisk språk er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. Sametinget skal ha det overordnede ansvaret for organisering og finansiering av samisk språkarbeid. Det er en av våre hovedoppgaver å arbeide for at språket styrkes og utvikles i fremtiden. Alle samer skal sikres tilgang til samiske språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter for å bruke sitt eget språk.

Samenes rett til å lære, bruke og utvikle sitt morsmål er en grunnleggende rettighet, som fortsatt ikke er realisert for mange samer. Sametinget har derfor tatt initiativ til en revidering av samelovens språkregler og en gjennomgang av ansvars- og myndighetsforhold for samisk språk. Dette er realisert gjennom et regjeringsoppnevnt utvalg.

Sametinget har i løpet av de siste årene tilrettelagt virkemiddelordningene slik at de skal ha større fokus på behovene i det samiske samfunnet. Det er avsatt egne midler til utviklingsprosjekter både for kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, samt for de samiske språksentrene. Erfaringer, tilbakemeldinger og evalueringer har gitt Sametinget innblikk i hvilke behov det samiske samfunnet har innenfor språkområdet. Disse behovene ønsker Sametinget å imøtekomme på best mulig måte med de begrensede midlene som stilles til rådighet fra sentralt hold.

Språkkampanjen "Snakk samisk te`mæ" som ble avsluttet i 2015 fikk stor oppslutning. Sametinget vil fortsatt ha fokus på bevisstgjøring av språkbruk og språkvalg, og setter i gang en ny kampanje, denne gang rettet mot språkvalget som gjøres når barnet blir født. Med kampanjen "Snakk samisk med barnet" vil Sametinget blant annet motivere foreldre til å velge samisk som hjemmespråk.

Det nordiske språksamarbeidet har høy prioritet i Sametinget. Prosjektet Sámi Giellagáldu II ble igangsatt 01.08.2015 og skal avsluttes 30.06.2018. Sametinget har økt bevilgningen til Sámi Giellagáldu i tråd med søknaden som ble sendt til Interreg Nord vinteren 2015.

Sametinget har utarbeidet nye strategier for samisk språksentre. Disse iverksettes i 2016, og medfører blant annet at språksentrene fra 2016 vil få en økning i aktivitetstilskuddet. Denne endringen gjør at språksentrene får mer forutsigbare rammer allerede når budsjettåret starter. Nytt for året er også at det nyopprettete språksentret i Kautokeino, Giellagiisá, får direktetilskudd fra Sametinget.



1. Urfolk har rett til å gjenopplive, bruke og utvikle sin historie, sitt språk, sine muntlige overleveringer, sine filosofier, sitt skriftsystem og sin litteratur, og å videreføre samme til nye generasjoner, og har også rett til å fastsette og beholde sine egne navn på og betegnelser for lokalsamfunn, steder og personer.

(Artikkel 13.1 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

Sametinget vil nærme folket, og planlegger derfor å arrangere ulike møtepunkter med både kommuner, språksentre, ungdom og aktører som jobber med ulike språktiltak. Det skal også gjennomføres en ny språkundersøkelse som skal bidra til et godt grunnlag for planlegging av språktiltak som tar utgangspunkt i de ulike språkområdene.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for samisk språk ved å fokusere på følgende innsatsområder:

- Ansvar for samisk språk.
- Rammebetingelser for samisk språk.
- Språkbrukere.
- Bruken av samisk språk.

5.1 Virkemidler til samisk språk

5.1.1 Økonomiske virkemidler

5.1.1 Innsatsområder - språk

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Ansvar for samisk språk	0	400	-400	-100,0 %
Rammebetingelser for samisk språk	3 100	4 000	-900	-22,5 %
Språkbrukere	3 600	3 500	100	2,9 %
Bruken av samisk språk	71 649	70 964	685	1,0 %
Sum	78 349	78 864	-515	-0,7 %

5.1.2 Administrative ressurser – språkavdelingen

Lønn, reise og kompetanseheving for ansatte i språkavdelingen inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Språkavdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for språk.
- Seksjon for terminologi og stedsnavn.

Seksjonene er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å for å følge opp målsettingene for fagområdet språk. Seksjonene har også forvaltningsansvar innenfor sine respektive fagområder.

Seksjon for språk har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltningen av tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i henhold til samelovens språkregler, samarbeidsavtaler og regelverk for tospråklighetstilskudd.
- Forvaltningen av direktetilskudd og utviklingstilskudd til samiske språksentre.
- Forvaltningen av søkerbaserte tilskudd til språkprosjekter.
- Forvaltningen av stipend til elever som har samisk i fagkretsen ved videregående skoler.
- Oppfølging av sametingsmelding om samisk språk.
- Oppfølging av samelovens språkregler.
- Arbeide for bedre rammebetingelser for samisk språk.
- Gjennomføre prosjekter.
- Rapportere i henhold til internasjonale lover og avtaler.

Seksjon for språk disponerte 8 årsverk pr. 01.10.2015.

Seksjon for terminologi og stedsnavn har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Drift av den samiske stedsnavntjenesten i henhold til lov om stadnamn.
- Gi tilrådninger på samiske navn på offentlige institusjoner.
- Gi tilrådninger i bruk av samiske stedsnavn.
- Samisk språksamarbeid på nordisk nivå.
- Oppfølging og tiltak innen samisk språkteknologi.
- Gjennomføre prosjekter.
- Intern språkpolitikk.
- Interne språktjenester i Sametinget.

Seksjon for terminologi og stedsnavn disponerte 12 årsverk pr. 1.10.2015. Av disse er 4 årsverk knyttet til samisk språksamarbeid på nordisk nivå.

5.2 Ansvar for samisk språk

5.2 Samletabell - ansvar for samisk språk

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Evaluering av tospråklighetstilskudd	0	400	-400	-100,0 %
Sum	0	400	-400	-100,0 %

Mål:

- Sametinget har ansvaret for utvikling av samisk språk.

Delmål 1:

- Sametinget har ansvaret for å styrke og utvikle samisk språk.

For å utøve retten til selvbestemmelse over våre språk, må Sametinget ha avgjørende innflytelse over utformingen av de lovmessige, økonomiske og organisatoriske rammebetingelsene. Samtidig må Sametinget utøve selvstyre i form av myndighet til å fatte selvstendige beslutninger i samiske språkspørsmål.

Et bredt sammensatt offentlig utvalg nedsatt av regjeringen i september 2014 skal frem til august 2016 gå gjennom gjeldende ordninger, tiltak og regelverk for samisk språk i Norge. Utvalget skal vurdere hvordan disse kan tilpasses dagens organisering av offentlig sektor, slik at vi kan sikre funksjonelle og likeverdige offentlige tjenester på samisk. Utvalget skal levere en delrapport i februar 2016 hvor det som omhandler kommunereformen spesielt skal omtales. Sametinget skal følge opp utvalgets forslag ved å gjennomføre de prosesser og konsultasjoner som er nødvendige.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Vurdere språkutvalgets forslag grundig.
 - Følge opp forslagene ved å gjennomføre prosesser og konsultasjoner med myndighetene.

Skal bidra til:

- At myndighet, rammebetingelser og ansvarsfordeling for samisk språk avklares.

Delmål 2:

- Den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i kontakt med offentlig forvaltning.

Sametinget endret i 2011 tildelingskriteriene for tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Ordningen ble evaluert i 2015 og Sametinget vil ta stilling til konklusjonene i rapporten sammen med kommunene. Konklusjonene vil også bli vurdert i sammenheng med kommunereformen og språkutvalgets rapport.

Nye strategier for samiske språksentre innebærer blant annet tettere kontakt mellom språksentrene og Sametinget. Det skal arrangeres både nettverksmøter og fagmøter for språksentrene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Følge opp og vurdere resultatene fra evalueringen av tospråklighetsmidlene.
 - Diskutere resultatene på høringsmøte med kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.
 - Endre tildelingskriteriene dersom det er behov for det.

Skal bidra til:

- Godt samarbeid og god kommunikasjon med kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk og med samiske språksentre.
- At befolkningen får det tjenestetilbudet de har krav på gjennom samelovens språkregler.

Delmål 3:

- God språkplanlegging med utgangspunkt i gode, kontinuerlige kartlegginger og faglige analyser.

God språkpolitikk må ta utgangspunkt i språksituasjonen i de ulike områdene og ta hensyn til at språket står ovenfor ulike utfordringer. Dette vil kreve god bakgrunnskunnskap, derfor er det nødvendig å foreta kartlegginger. For å utvikle gode språktiltak er det viktig å ha ordninger som kontinuerlig gir et bilde av bruken av samisk språk i de ulike språkområdene. Sametinget er gjennom sameloven forpliktet til å lage rapport til kongen hvert fjerde år om situasjonen for samisk språk.

I en faglig analyse av situasjonen for samisk språk i Norge, kan det være nyttig å bruke UNESCOs metode for å analysere språksituasjoner. UNESCO har utarbeidet et redskap for å vurdere hvor sterkt eller svakt et språk står. Dette redskapet kan brukes til å differensiere mellom de forskjellige samiske språkene, og vil være en hjelp til å vurdere hvor sterkt språkene står i ulike geografiske områder.

For å styrke samisk som administrasjonsspråk, er det behov for opplæringstilbud. Det har ikke vært slikt opplæringstilbud siden Sámi allaskuvla, arrangerte kurs i administrasjonsspråk på begynnelsen av 1990-tallet. I 1996 ble det gjennomført en undersøkelse angående administrasjonsspråk i kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, som viste at bruken av samisk skriftlig i kommuneadministrasjonene var svak. Bruken av skriftlig samisk i offentlig administrasjon skjedde mest bare ved oversettelser gjort av språkarbeidere. Denne undersøkelsen vil Sametinget bruke som

grunnlag for en ny språkundersøkelse om samisk som administrasjonsspråk (jfr. Samiske tall forteller 6, 2013).

I prosessen med ny folkeregisterlov vil språkkartleggingen på individnivå bli tatt med. Dette vil i fremtiden bidra til en bedre oversikt over antallet samisktalende på ulike nivå.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at Faglig analysegruppe for samisk statistikk får ressurser til jevnlig å kartlegge og analysere situasjonen og utviklingen for samiske språk i Norge.
 - Kommunikasjon med sentrale myndigheter om finansiering av kartleggingen av språksituasjonen, og gjennomføringen av en språkundersøkelse om bruk av samisk som administrasjonsspråk.
 - Kommunikasjon med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Sámi allaskuvla og analysegruppa om kartlegging av samisk språksituasjon.

Skal bidra til:

- Et godt grunnlag for planlegging av språktiltak som tar utgangspunkt i de ulike språkområdene.

Delmål 4:

- Aktivt ombuds-, tilsyns- og klagefunksjon for samelovens språkregler.

Samelovens språkregler er ment å sikre at den enkeltes lovfestede rett til bruk av samisk språk i møte med det offentlige oppfylles. Mange enkeltpersoner opplever brudd på språkloven, og at deres individuelle rettigheter ikke oppfylles. Flere av disse har tatt kontakt med Sametinget i den forbindelse.

Sametinget ønsker derfor å registrere spørsmålene angående manglende tilbud. Sametinget ser at det også er behov for å undersøke om spørsmålene som kommer til Sametinget om manglende tilbud blir tatt hensyn til. Samisk språkutvalg skal undersøke om det er behov for en aktiv ombuds-, kontroll- og klagefunksjon i forbindelse med samelovens språkregler.

På Sametingets nettsider er det opplysninger om rettigheter i forhold til samisk språk og hvor man skal klage dersom rettighetene ikke overholdes. Vi viser til regjeringens side hvor det er informasjon om klagegangen: <https://www.regjeringen.no/nb/tema/urfolk-og-minoriteter/samiske-sprak/hvilke-rettigheter-har-du/id633145/>.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Registrere henvendelser som Sametinget får om brudd på språkrettigheter
 - Lage et system for kartlegging av spørsmål om manglende tilbud som kommer til Sametinget.
 - Kartlegge antall og hvilke type henvendelser Sametinget mottar hvor enkeltpersoner mener at deres individuelle rettigheter ikke oppfylles.

Skal bidra til at enkeltpersoner får:

- opplysninger om hvilke rettigheter de har når det gjelder bruken av samisk språk.
- bruke samisk språk i møte med det offentlige.
- de rettighetene de har i henhold til ulike lovverk.

Delmål 5:

- Samisk terminologi på alle samfunnsområder og samiske stedsnavn registreres og synliggjøres

Sametingets navnekonsulenttjeneste ser at det er behov for opplæring av flere personer som kan samle inn og registrere samiske stedsnavn. Det er stor interesse i samiske samfunn for å samle inn stedsnavn, og navnekonsulenttjenesten behøver tilfredsstillende innsamlet navnemateriale i arbeidet med innsamling av stedsnavn.

Sametinget får ofte inn søknader om å sette i gang terminologiprojekter. Dersom dette arbeidet skal kunne gjøres tilfredsstillende, kreves det fagspesifikk kompetanse i terminologiarbeid i tillegg til språkfaglig kompetanse.

Sametinget vil etterspørre opplæringstilbud på disse områdene blant aktuelle opplæringsinstitusjoner.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Vurdere muligheten for å tilrettelegge for terminologi- og stedsnavnskurs sammen aktører, i samarbeid med høyskoler/universitet, om innsamling og registrering av stedsnavn

Skal bidra til:

- At terminologien som finnes er lett tilgjengelig for alle.
- Styrke bruken av og gjøre det lettere å bruke samiske stedsnavn i de områdene der de finnes, men ikke er innsamlet.
- Øke bruken av samisk språk.

5.3 Rammebetingelser for samisk språk

5.3 Samletabell - rammebetingelser for samisk språk

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Čállinrávagirji - ny utgave	100	500	-400	-80,0 %
Sámi giellagáldu	3 000	2 500	500	20,0 %
Digitalisering av ordbøker og ordlister	0	1 000	-1 000	-100,0 %
Sum	3 100	4 000	-900	-22,5 %

Mål:

- Gode rammebetingelser for samisk språk.

Delmål 1:

- Samisk språk har gode økonomiske rammebetingelser.

Kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk mottar tospråklighetstilskudd fra Sametinget som skal sikre tospråklig tjenesteyting. Tospråklighetstilskuddet har ikke økt i samsvar med generell prisøkning i samfunnet og Sametinget vil arbeide for at rammene for tospråklighetstilskuddet øker. Samiske tall forteller 6 (2013) konkluderer med at kommunene reelt mottok mindre i tospråklighetstilskudd i 2012 enn det de gjorde i 2005.

De samiske språksentrene gjør en stor innsats i lokalmiljøet, og bidrar til stor aktivitet i form av språkkurs og møteplasser for samisk språk. Evalueringen av samiske språksentre viser behovet for at de samiske språksentrene sikres forutsigbar finansiering. Sametinget bidrar med midler til samtlige språksentre i dag, men forventer at også kommuner og fylkeskommuner bidrar med finansiering. Sametinget behandlet Sametingets strategier for samiske språksentre i 2015, hvor ny tilskuddsordning ble vedtatt. Sametinget mener at ny tilskuddsmodell og flerårige aktivitetsplaner vil skape økt forutsigbarhet for språksentrene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at rammeoverføringer fra staten til utvikling av samisk språk øker.
 - I samarbeid med KS arbeide for at staten øker tospråklighetstilskuddet og refusjonssatsen for opplæring i og på samisk.
- Arbeide for at språksentrene får økonomisk støtte også fra andre finansieringskilder.
- Drøfte finansiering av språksentrene i forbindelse med årlige gjennomganger av samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Skal bidra til:

- At kommuner og fylkeskommuner har reell mulighet til å oppfylle samelovens språkregler.
- At språksentrene sikres forutsigbare rammevilkår

Delmål 2:

- Teknologiske løsninger som er tilrettelagt for samisk tegnsatt.

Muligheten for å bruke samisk tegnsatt i de forskjellige teknologiske løsningene og i offentlige registre vil være med på å løfte statusen til samisk språk. Dette vil igjen være viktig for utviklingen av samisk språk. Det skal blant annet være mulig å registrere navn og adresser med samiske tegn riktig i offentlige registre i fremtiden.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at ny teknologi og digitale redskaper er tilpasset og utviklet for samisk språk.
 - Påpeke overfor sentrale myndigheter forventninger om at samisk tegnsatt er tilrettelagt for teknologiske løsninger.

Skal bidra til:

- At samisk er et reelt språkvalg i alle offentlige databaser og programmer.
- At samiske språk brukes mer i sosiale medier og annet skriftlig materiell.

Delmål 3:

- Oppdaterte og tilgjengelige hefter med råd for skriftlig språk for nordsamisk.

Čállinrávagirjjážat (språkveiledningshefter) er nyttige og gode hjelpemidler for rettskrivning av nordsamisk språk. Heftene inneholder språkregler og har eksempler på bruk av språk, og vil derfor være til hjelp for de som ønsker svar på språklige spørsmål. I 2015 ble revidert utgave av det første språkveilederheftet ferdig. Denne skal behandles av Sami Giellagáldu før den trykkes. Det andre heftet, som skal ferdigstilles i 2016, er utformet med tanke på skriving av stedsnavn og underbygger de krav som lov om stedsnavn med tilhørende forskrift har fastsatt.

Strategi med tilhørende tiltak:

- I samarbeid med språkarbeidere, forlag og lærebokforfattere revidere og kvalitetssikre innholdet i heftene.
 - Lede og delta aktivt i redigeringsarbeidet.
 - Finansiere trykking av ny utgave av čállinrávagirji.
 - Distribuere heftene.

5.3.1 Čállinrávagirji - ny utgave - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
12800 Čállinrávagirji - ny utgave	100	500	-400	-80,0 %
Sum	100	500	-400	-80,0 %

Skal bidra til:

- Tilgjengelige råd om nordsamisk rettskriving.

Delmål 4:

- Permanent nordisk språksamarbeidsorgan som fungerer som øverste vedtaksorgan i samiskfaglige spørsmål.

Grensene for de samiske språkene følger ikke riksgrensene. En helhetlig språkpolitikk krever godt samarbeid over riksgrensene. Sør- og lulesamisk snakkes både i Norge og Sverige, nordsamisk i tillegg også i Finland, enaresamisk snakkes kun i Finland, men østsamisk snakkes både i Finland og Russland, og til en viss grad også i Norge. Derfor er det viktig for Sametinget sammen med sametingene i Sverige og Finland å utføre terminologi- og normeringsarbeid i samisk, veilede språkbrukere og produsere språkrøktstjenester i fellesskap. For dette arbeidet er det samlet både faglig og språklig kompetanse i et nordisk språkarbeidsorgan, Sámi Giellagáldu, som ble etablert i 2013 under Samisk Parlamentarisk råd. Sámi Giellagáldu sitt etableringsprosjekt opphørte i 2014, men foretaket ble ikke permanent på grunn av manglende finansiering. Et treårig Interreg-videreføringsprosjekt ble igangsatt i august 2015.

Samisk som skriftspråk er ennå ungt, og det mangler mange termer og fagtermer i forskjellige disipliner som er tilpasset moderne tid. Der det ikke finnes samiske termer, vil folk vanligvis bruke den termen som finnes i landets hovedspråk, blande språk eller bruke landets hovedspråk i stedet for samisk. Det kan medføre at samisktalende i de ulike landene ikke kan kommunisere så godt med hverandre, selv om de snakker samme språk.

For Sametinget er nordisk språksamarbeid viktig for å kunne bevare det felles grunnlaget for de samiske språkene. Gjennom grenseoverskridende samarbeid er det mulig å minske og unngå påvirkningen fra landenes hovedspråk. Målet er at de samisk språk skal kunne brukes på tvers av landegrensene, uten kommunikasjonsproblemer. Nordisk språksamarbeid er også viktig for styrking, utvikling og øking av bruken av samisk språk.

Sametinget vil arbeide for videreføring av prosjektet, Sámi Giellagáldu, med det for øye at det øverste vedtaksorganet for samisk språk skal bli permanent. I videreføringsperioden skal Sametinget, sammen med sametingene i Sverige og Finland løse finansieringsutfordringene, slik at foretaket blir permanent.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for et permanent nordisk språksamarbeidsorgan.
 - Gi tilskudd til Sámi Giellagáldu i videreføringsperioden.
 - Arbeide for at Sámi Giellagáldu oppnår permanent status.

5.3.2 Sámi Giellagáldu - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
12000 Sámi Giellagáldu	3 000	2 500	500	20,0 %
Sum	3 000	2 500	500	20,0 %

Skal bidra til:

- Bevaring og styrking av felles grunnlag for samisk språk på tvers av landegrensene.

5.4 Språkbrukere

Mål:

- Økt antall språkbrukere.

5.4 Samletabell - språkbrukere

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samisk språkkampanje	600	500	100	20,0 %
Stipend til elever med samisk i videregående skole	3 000	3 000	0	0,0 %
Sum	3 600	3 500	100	2,9 %

Delmål 1:

- Samisk språk overføres mellom generasjoner i hjemmet.

Valg av hjemmespråk er et privat valg og kan bare gjøres av den enkelte. I arbeidet for å øke antall samiske språkbrukere vil det være nødvendig med god informasjon og kunnskap om språkvalg og verdien av flerspråklighet. Økt kunnskap om flerspråklighet vil kunne bidra til at flere velger samisk som hjemmespråk. Erfaringer viser at mange er usikre i en slik situasjon, og mangel på veiledning og informasjon kan føre til at samisk velges bort. Sametinget ser behovet for økt informasjon om flerspråklighet og dens nytteverdi både til foreldre, helsestasjoner og jordmødre. Sametinget vil igangsette kampanjen, Snakk samisk med barnet, som vil bli rettet mot foreldre og helsepersonell. Kampanjen skal også søke et samarbeid med samiske områder i Sverige og Finland.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Motivere foreldre til å velge samisk som hjemmespråk.
- Sette i gang språkkampanjen "Snakk samisk med barnet"
 - Spre informasjon om samisk språk i samarbeid med helsestasjoner og fødeavdelinger.

5.4.1 Samisk språkkampanje - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
12500 Samisk språkkampanje	600	500	100	20,0 %
Sum	600	500	100	20,0 %

Skal bidra til:

- En dyptgående ansvarfølelse blant samiske foreldre for videreføring av samisk språk.
- Økt kunnskap om verdien av flerspråklighet innen barnehelse- og fødselstjenestene.

Delmål 2:

- Samisktalende fagpersonell innenfor alle samfunnsområder.

Tilgang på språkkompetanse er en stor utfordring på alle samfunnsområder. Dette er særlig synlig innenfor opplæringssektoren, helsesektoren og rettsvesenet. Men gjelder også for flere andre statlige og regionale institusjoner som omfattes av forvaltningsområdet for samisk språk. Flere kommuner og fylkeskommuner har hatt vanskeligheter med å oppfylle sine forpliktelser etter samelovens språkregler. Også innen media og litteratur er tilgangen på samisk språkkompetanse lav. Det kreves et langsiktig, målrettet og konkret arbeid for å styrke tilgangen på samisk språkkompetanse, slik at samiske språk i større grad kan brukes i offentlig forvaltning og i det offentlige rom.

For å motivere ungdom til å velge samisk som fag i videregående skole, bevilger Sametinget stipend til elever som har samisk i fagkretsen.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for økt rekruttering av samisktalende personell.
 - Forvalte stipend til elever som har samisk som fag i videregående skole.

5.4.2 Stipend til elever med samisk i videregående skole - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
12500 Samisk språkkampanje	600	500	100	20,0 %
Sum	600	500	100	20,0 %

Skal bidra til:

- Flere elever i videregående skole velger samisk språk i fagkretsen.

5.5 Bruken av samisk språk

5.5 Bruken av samisk språk

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tospråklighetstilskudd til kommuner	43 329	43 329	0	0,0 %
Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner	5 100	5 100	0	0,0 %
Samiske språksentre	19 560	14 375	5 185	36,1 %
Språkprosjekter	3 660	8 160	-4 500	-55,1 %
Sum	71 649	70 964	685	1,0 %

Mål:

- Samisk språk brukes aktivt på alle samfunnsområder.

Delmål 1:

- Den samiske befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk har en reell mulighet til å bruke samisk i møte med offentlig forvaltning.

Kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke samisk språk lokalt. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Samarbeidsavtalene ble underskrevet i februar 2012. Avtalene tar utgangspunkt i de pliktene kommuner og fylkeskommuner har etter samelovens språkregler. Samarbeidsavtaleperioden er forlenget ut 2016. Det ble gjennomført en evaluering av tilskuddsordningen i 2015. Resultatet av evalueringen vil danne grunnlag for en eventuell endring av tilskuddsordningen og samarbeidsavtalene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Finansiere arbeidet som kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk gjør for utvikling av samisk språk.
 - Følge opp samarbeidsavtalene med kommunene og fylkeskommunene.
 - Bidra med finansiering av tospråklighet i kommunene og fylkeskommunene.
- Økt informasjon og tettere samarbeid mellom Sametinget og kommuner/fylkeskommuner.
 - Utarbeide veiledende hefte til bruk i kommuner og fylkeskommuner for å øke språklig aktivitet.

5.5.1 Tospråklighetstilskudd til kommuner - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
10000 Kautokeino kommune	6 627	6 567	60	0,9 %
10001 Karasjok kommune	6 015	6 090	-75	-1,2 %
10002 Tana kommune	3 682	3 746	-64	-1,7 %
10003 Porsanger kommune	3 359	3 453	-94	-2,7 %
10004 Nesseby kommune	2 587	2 500	87	3,5 %
10005 Kåfjord kommune	2 678	2 587	91	3,5 %
10006 Tysfjord kommune	2 498	2 450	48	2,0 %
10007 Snåsa kommune	1 742	1 764	-22	-1,2 %
10008 Lavangen kommune	1 708	1 739	-31	-1,8 %
10009 Røyrvik kommune	1 601	1 601	0	0,0 %
10010 Utviklingstilskudd	10 832	10 832	0	0,0 %
Sum	43 329	43 329	0	0,0 %

5.5.2 Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
10050 Finnmark fylkeskommune	956	956	0	0,0 %
10051 Troms fylkeskommune	956	956	0	0,0 %
10052 Nordland fylkeskommune	956	956	0	0,0 %
10053 Nord-Trøndelag fylkeskommune	956	956	0	0,0 %
10054 Utviklingstilskudd	1 276	1 276	0	0,0 %
Sum	5 100	5 100	0	0,0 %

Beregningsgrunnlaget for tospråklighetstilskuddet til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er tredelt. Det består av én basisdel, én betjeningsdel samt én utviklingsdel. Basisdelen deles likt mellom alle kommunene. Antall elever med samisk som første- og andrespråk og antall innmeldte i Sametingets valgmannstall i hver kommune legges til grunn ved beregning av betjeningsdelen.

For fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er beregningsgrunnlaget todelt og består av én basis- og betjeningsdel samt én utviklingsdel. Basis- og betjeningsdelen deles likt mellom alle fylkeskommunene.

For 2016 tildeles utviklingsdelen til kommunene og fylkeskommunene på bakgrunn av samarbeidsavtalene, aktivitetsplanene og rapporterte resultater for 2014.

Skal bidra til:

- At befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk skal kunne bevare og utvikle sitt språk.
- At befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk betjenes på samisk i møte med det offentlige.
- Kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk arbeider aktivt med å synliggjøre og øke bruken av samiske språk i det offentlige rom.

Delmål 2:

- Samiske språksentre arbeider aktivt med språkutvikling i sine virkeområder.

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samiske språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er viktige samarbeidspartnere for Sametinget i arbeidet med å gjennomføre språkpolitikken. Sametinget vedtok Sametingets strategier for samiske språksentre i 2015. Dette var en oppfølging av evalueringen av samiske språksentre i 2012. Språksentrenes største utfordring var mangel på økonomisk forutsigbarhet. Språksentrene har behov for økte menneskelige og økonomiske ressurser og større mulighet til langsiktig språkplanlegging. For å imøtekomme disse behovene, innfører Sametinget treårige aktivitetsplaner og økt aktivitetstilskudd i 2016.

Fra 2016 får Kautokeino kommunes språksenter, Giellagiisá, direktetilskudd fra Sametinget.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at språksentrene sikres faste forutsigbare finansieringsordninger.
 - Forvalte direkte tilskudd og aktivitetstilskudd til samiske språksentre.
 - Revidere Sametingets regelverk for direktetilskudd og aktivitetstilskudd til samiske språksentre.
- I samarbeid med språksentrene se på deres roller i arbeidet med å styrke og utvikle samisk språk.
 - Følge opp Sametingets strategier for samiske språksentre.
 - I samarbeid med de samiske språksentrene videreutvikle de årlige språksentertreffene og arrangere faglige samlinger for samiske språksentre.
- Følge opp Sametingets strategier for samiske språksentre.
 - I samarbeid med utdanningsinstitusjoner utarbeide strategier for økt rekruttering i samisk språk og kompetanseheving for ressurspersoner.
 - Arbeide for at det opprettes et forum som utarbeider felles mål og planer for utdanningsløp fra nybegynnerkurs til bachelorutdanning i samisk språk.

5.5.3 Samiske språksentre - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
10100 Porsanger - Sámi giella- ja kulturg.	898	875	23	2,6 %
10101 Kåfjord - Sámi giellaguovddáš	898	875	23	2,6 %
10102 Tysfjord - Árran julevsáme guovddášj	898	875	23	2,6 %
10103 Evenes - Várdobáiki sámi guovddáš	898	875	23	2,6 %
10104 Nesseby - Isak Saba guovddáš	898	875	23	2,6 %
10105 Tana - SEG AS	898	875	23	2,6 %
10106 Tromsø - Gáisi Giellaguovddáš	898	875	23	2,6 %
10107 Røros - Aajege	898	875	23	2,6 %
10108 Alta - Álttá Sámi Giellaguovddáš	898	875	23	2,6 %
10109 Lavangen - Ástávuona giellagoahtie	898	875	23	2,6 %
10110 Snåsa - Giielem nastedh	898	875	23	2,6 %
10111 Røyrvik - Gielearenie	898	875	23	2,6 %
10112 Storfjord - Storfjord språksenter	898	875	23	2,6 %
10114 Kautokeino - Giellagiisá	886	0	886	-
10113 Aktivitetstilskudd	7 000	3 000	4 000	133,3 %
Sum	19 560	14 375	5 185	36,1 %

Beregningsgrunnlaget for språksentrene er todelt: basisdel og aktivitetsdel. Basistilskuddet er en rammefinansiering og brukes til basisoppgaver og planlegging av utviklingsarbeid. Med basistilskuddet planlegger og tilrettelegger språksentret tiltak og metoder som er tilpasset eget arbeidsfelt/region. Aktivitetstilskudd til språksentrene utbetales på grunnlag av budsjettbehovet og aktivitetsplanene til språksentrene. Aktivitetsdelen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Skal bidra til:

- Økt bruk og synliggjøring av samisk språk i språksentrenes virkeområde.

Delmål 3:

- Samiskspråklige aktiviteter i nærmiljøene.

Aktive lokalmiljø som arbeider for styrking og utvikling av samisk språk, er sentrale i samisk språkoppygging. Mangfold av språktiltak i lokalmiljøene skaper tilbud for befolkningen lokalt og danner grunnlag for aktive språkmiljø. Språksituasjonen i de ulike språkområdene er svært forskjellig, og det er viktig at språktiltak tilpasses de ulike områdene. Gjennom tilskuddsordninger hvor tilskuddsmottaker er lokale aktører, sikrer man i større grad at tiltak forankres i behovene i de ulike språkområdene.

5.5.4 Språkprosjekter - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
11000 Språkprosjekter	3 660	8 160	-4 500	-55,1 %
Sum	3 660	8 160	-4 500	-55,1 %

Prioriteringer i 2016:

- Gode språkarenaer.
- Språkopplæringstiltak for voksne.
- Språkrøktstiltak for barn og unge.
- Språkapplikasjoner for barn og unge.
- Innsamling av stedsnavn spesielt i områder der det mangler registrerte samiske stedsnavn.

- Finansiering av terminologiprosjekter.
- Språklæringsprosjekter tilpasset foreldre som ikke kan samisk og som har barn i samiske barnehager eller/og barn som får samiskundervisning i skolen.
- Lese- og skrivehjelp for samiskspråklige eldre.
- Bidra til oversetting av Bibelen til sør- og lulesamisk.
- Bidra til ordboksarbeid for særlig utsatte samiske språk.
- Utviklingsprosjekter innen samiskspråklige medietilbud.
- Samisk språktiltak i lokalmedia

Skal bidra til:

- Styrke og øke bruken av samisk språk.
- At flere lærer seg samisk.
- Flere arenaer hvor samisk brukes.

6 Kultur

Hovedmål:

- Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Sametingets hovedoppgave i kulturpolitikken er å legge til rette for utvikling av samiske kunst- og kulturaktiviteter. Sametinget skal være en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig kunst- og kulturliv i Norge.

I kulturpolitikken vil Sametinget arbeide for gode rammevilkår for samiske kunstnere og forsterke samiske kulturinstitusjoner. Arbeidet med samisk idrett og samiske media er også satsninger innenfor kulturfeltet. I 2016 vil barn og unge bli prioritert som en del av kulturpolitikken, blant annet gjennom økt støtte til medietilbud, ungdomsorganisasjon og kulturarenaer for samiske barn og unge.

I 2017 vil 100 års jubileet for samefolkets første landsmøte markeres. Sametinget ønsker å bidra til en mangfoldig og verdig markering også ved å opprette prioritering til ulike produksjoner og kulturtiltak under jubileet.

Sametingets ansvar for utvikling av samisk kunst, er å bidra til at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Vi har et godt samarbeid med kunstnerorganisasjonene, hvor kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd er et sentralt verktøy. Avtalen er etablert for å arbeide sammen med kunstnerne om prioriteringer for å styrke samisk kunst.

Sametingets mål er at Samisk kunstnerråd over tid skal styrkes og utvikles med oppgaver og ansvar. Forfatterskapsprosjektet er et eksempel på et samarbeidsprosjekt med Samisk kunstnerråd, hvor målet er å få fram god samisk litteratur.

Sametinget har igangsatt et arbeid med styrking og videreutvikling av rammevilkårene for joik, samisk musikk og for samiske musikere. Arbeidet vil videreføres i 2016.

Utviklingen av kulturnæringer handler i stor grad om rammebetingelsene for samiske kunstnere. Kulturnæring er noe som i stor grad berører både Sametingets satsing på næring og på kultur, og blir derfor omtalt begge steder.



1. Urfolk har rett til å bevare, ha kontroll med, verne og utvikle sin kulturarv og sin tradisjonelle kunnskap og sine kulturuttrykk, og også uttrykkene for deres egen vitenskap, teknologi og kultur, herunder menneskelige og genetiske ressurser, frø, medisiner, kunnskap om dyr og planters egenskaper, muntlige overleveringer, litteratur, mønstre, sportslige aktiviteter og tradisjonelle leker, bildende og utøvende kunst. De har også rett til å bevare, ha kontroll med, beskytte og utvikle immaterielle rettigheter til slik kulturarv og tradisjonell kunnskap, og slike kulturuttrykk.

2. Sammen med urfolk skal statene treffe effektive tiltak for å anerkjenne og verne utøvelse av disse rettighetene.

(Artikkel 31 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

Sametinget vil legge til rette for utvikling av samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner. Gjennom en økning av tilskuddet til Noereh! styrkes det finansielle grunnlaget for organisasjonen.

Samiske kultur- og kulturformidlingsinstitusjoner er viktige arenaer når samisk kultur og kulturarv ivaretas, utvikles og presenteres for allmennheten på ulike måter. Institusjonene er en del av pilarene i samfunnsorganiseringen, og det er viktig at ressursene utnyttes effektivt og at arbeidet som utføres er av høy kvalitet. Sametinget vil også arbeide for at prioriterte byggeprosjekter blir realisert. De samiske institusjonene og festivalene er sentrale i utviklingen av det samiske samfunn. Arbeidet med styrking av disse fortsetter i 2016, blant annet med en økning til Saemien Sijte, Samisk Hus i Oslo, Márkomennu, musikkfestivalen i Kautokeino, Sørsamisk kulturfestival og fast tilskudd til Alta Sámi Festivála som kulturarena for og med barn og unge.

Sametinget vil vie samisk media større oppmerksomhet i 2016 og vil blant annet fremme en sak om det for plenum. Et nettbasert medietilbud for ungdom på sørsamisk vil ha stor betydning. Sametinget vil bidra til sørsamiske Nuoreh-produksjoner ved økt støtte til Julev film. Samisk idrett er viktig for samisk ungdom, både som identitetsbygger og for styrket selvfølelse, men også i et folkehelseperspektiv. Støtten til Internasjonalt Samisk Filminstitut styrkes som ledd i arbeidet med å øke filmtilbudet til samiske barn og unge.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for kultur ved å fokusere på følgende innsatsområder:

- Tydeligere ansvar for samisk kultur.
- Gode rammevilkår for samiske kunstnere.
- Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur.
- Verdiskaping og vekst i kulturnæringer.
- Samisk idrett.
- Samiske medier.
- Samisk bibliotek.

6.1 Virkemidler til kultur

6.1.1 Økonomiske virkemidler

6.1.1 Innsatsområder - kultur

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Gode rammevilkår for samiske kunstnere	25 864	25 290	574	2,3 %
Samiske kulturinstitusjoner	80 009	75 079	4 930	6,6 %
Samisk idrett	2 796	2 207	589	26,7 %
Samiske medier	4 059	3 867	192	5,0 %
Samisk bibliotek	9 770	9 047	723	8,0 %
Sum	122 498	115 490	7 008	6,1 %

6.1.2 Administrative ressurser - seksjon for kultur

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kultur inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for kultur er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Seksjon for kultur er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å for å følge opp målsettingene for fagområdet kultur.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av direkte tilskudd til samiske kulturhus, festivaler, idrett, teater, museer, publikasjoner og medier.
- Forvaltning av søkerbaserte tilskudd til kulturprosjekter, herunder tilskudd til samiske forlag og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Forvaltning av kunstneravtalen.

I tillegg har seksjonen ansvaret for:

- Oppfølging av Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU).

Seksjon for kultur disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2015. I tillegg disponerer seksjon for bibliotek 4 årsverk per 1.10.2015.

6.2 Et tydeligere ansvar for samisk kultur

Mål:

- Sametinget er en av de viktigste premissgiverne for utviklingen av samisk kunst og kultur.

Sametinget verken kan eller vil ha ansvaret for samisk kunst og kultur alene. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig kunst- og kulturliv i Norge.

En stor utfordring for Sametinget i kulturpolitikken er vårt manglende handlingsrom når det gjelder å utvikle samisk kunst og kultur. Dette begrenses blant annet av manglende budsjettprosedyrer mellom Sametinget og regjeringen. Samisk kultur inkluderes ikke naturlig i ulike planer, satsninger og organer innen kulturfeltet initiert av nasjonale myndigheter, og gis ikke gode nok vilkår for vern og utvikling gjennom deres kulturpolitikk. For å kunne ha en aktiv og utviklende kulturpolitikk, er det behov for en større avklaring av og bevissthet rundt Sametingets og andre offentlige aktørers ansvar og rolle når det gjelder samisk kunst og kultur. Sametingets samhandling med andre offentlige myndigheter i kulturpolitikken er sentralt her.

Delmål 1:

- Reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kunst og kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Regjeringens og Sametingets ansvar for samisk kultur tydeliggjøres gjennom forhandlinger mellom partene.

- Videreutvikle dialogen med Kulturdepartementet om Sametingets prioriteringer og budsjett for kultur.
- Gjennomføre to samordningsmøter i 2016.

Skal bidra til:

- Styrke forståelsen i regjeringen for Sametingets behov og prioriteringer innenfor kulturfeltet.

Delmål 2:

- Samisk kultur har en naturlig og viktig plass i regjeringens generelle og overordnede kulturpolitikk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Øke bruken av konsultasjonsavtalen i dialogen med regjeringen på kulturfeltet.
 - Avklare hensiktsmessig bruk av konsultasjonsavtalen på kulturfeltet med Kulturdepartementet.
- Arbeide aktivt for å kunne bidra i ulike strategiske og politiske prosesser hva angår kulturpolitikk i regjeringen.
 - Gi innspill og hørings svar i relevante saker.

Skal bidra til:

- At samisk kunst og kultur er en selvsagt del av den nasjonale kunst- og kulturpolitikken.

Delmål 3:

- Regionale og lokale myndigheter bidrar til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Synliggjøre regionale myndigheters ansvar for samisk kunst og kultur gjennom samarbeidsavtalene.
 - Arbeide for gode strategier og tiltak for kultur i samarbeidsavtalene med fylkeskommuner og byer.
 - Bidra med finansiering av samiske kulturtiltak i samarbeid med fylkeskommunene.
- Arbeide for godt samarbeid med regionale og lokale myndigheter om utviklingen av samisk kunst og kultur.
 - Gjennomføre møter med fylker og kommuner med mål om større ansvarliggjøring når det gjelder bidrag til samisk kunst og kulturinstitusjoner.

Skal bidra til:

- Konkrete kunst- og kulturprosjekter med regional finansiering er fremmet i inngåtte samarbeidsavtaler med kommuner og fylkeskommuner.
- Regionale og lokale myndigheter bidrar med driftstilskudd til samiske kulturinstitusjoner.

6.3 Gode rammevilkår for samiske kunstnere

6.3 Samletabell - gode rammevilkår for samiske kunstnere

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samisk kunstneravtale	7 500	7 100	400	5,6 %
Kunstnerkonferanse	200	0	200	-
Tilskudd til joik og samisk musikk	2 500	2 500	0	0,0 %
Tilskudd til produksjon av litteratur	5 800	6 000	-200	-3,3 %
Forfatterskap	700	700	0	0,0 %
Tilskudd til samiske forlag	2 820	2 750	70	2,5 %
Tilskudd til Internasjonalt Samisk Filminstitutt	1 455	1 140	315	27,6 %
Tilskudd til kulturtiltak	4 089	4 675	-586	-12,5 %
Tilskudd til Noereh!	200	125	75	60,0 %
Tråante 2017	600	300	300	100,0 %
Sum	25 864	25 290	574	2,3 %

Mål:

- Et mangfold av samiske kunst- og kulturuttrykk av god kvalitet skapes, utøves, formidles og oppleves.

Sametingets ansvar når det gjelder utvikling av samisk kunst, er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Sametingets viktigste verktøy i denne sammenheng er våre økonomiske virkemidler, men også påvirkningsmuligheten vi har gjennom dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter.

Sametinget ser det som naturlig i politikkkutformingen å ha en nær dialog med kunst- og kulturlivet, som skal resultere i en aktiv dialog med samiske kunstnerorganisasjoner om politikk- og strategiutvikling. Dette skal medføre til sterke samiske kunstnerorganisasjoner, med høy oppslutning blant kunstnere.

Delmål 1:

- De samiske kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet.

Sametinget ønsker å legge til rette for at samisk kunst og samiske kunstnere har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Sámi dáiddárráđđi/Samisk kunstnerråd (SDR) er et av de viktigste virkemidlene for å oppnå dette. Samarbeidsavtalen er viktig for å legge til rette for at kunstnerorganisasjonene og den enkelte kunstner skal få gode muligheter til kunstnerisk utvikling. På grunnlag av samarbeidsavtalen fremforhandler Sametinget og Sámi dáiddárráđđi/Samisk kunstnerråd (SDR) hvert år en kunstneravtale, der ulike innsatsområdene og de økonomiske rammene for disse blir nedfelt.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Utvikle kunstneravtalen som et viktig instrument for utvikling av samisk kunst og kultur.
 - Gjennom kunstneravtalen gi Samisk kunstnerråd og kunstnerorganisasjonene muligheter for å ta et større ansvar for utviklingen av samisk kunst.
 - Gjennom årlige forhandlinger om kunstneravtale etablere et tett samarbeid med Samisk kunstnerråd og de samiske kunstnerorganisasjonene, og legge til rette for muligheter til å skape og formidle samisk kunst.

- Sikre en god organisering av samiske kunstneres organisasjoner.
 - Gjennomføre årlig dialogmøte med Samisk kunstnerråd og de samiske kunstnerorganisasjoner.
- Skape arenaer for samarbeid mellom samiske kunstnere og andre kunstnere regionalt og nasjonalt.
 - Arrangere samisk kunstnerkonferanse sammen med Samisk kunstnerråd, noe som skjer annet hvert år.

6.3.1 Samisk kunstneravtale - avtale

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
19000 Kunstfond	800	700	100	14,3 %
19010 Stipend til samiske kunstnere	2 950	2 850	100	3,5 %
19020 Driftsstøtte til kunstnerorg. og Samisk kunstnerråd	3 700	3 500	200	5,7 %
19050 Visningsvederlag	50	50	0	0,0 %
Sum	7 500	7 100	400	5,6 %

6.3.2 Kunstnerkonferanse - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17600 Kunstnerkonferansen	200	0	200	-
Sum	200	0	200	-

Skal bidra til:

- Styrking av det økonomiske fundamentet til Samisk kunstnerråd og de samiske kunstnerorganisasjonene, og på den måten gjøre de i stand til å være sterke faglige organisasjoner for samiske kunstnere.
- Sikring av gode økonomiske vilkår for samiske kunstnere.
- At forholdene legges til rette slik at den enkelte kunstner skal få gode muligheter til kunstnerisk utvikling.

Delmål 2:

- Joik og samisk musikk av god kvalitet som er lett tilgjengelig for et større publikum.

Sametinget vil støtte opp om joik og samisk musikk som en sentral del av samisk kunst- og kulturutøvelse, og som viktig samisk kulturarv. Sametinget vil videreføre det påbegynte arbeidet med styrking og videreutvikling av rammevilkårene for joik, samisk musikk og for samiske musikere.

Joik og samisk musikk fremmes på ulike måter og på stadig nye arenaer. Den teknologiske utviklingen utfordrer både musikkbransjen og Sametinget til å støtte opp om musikk som fremmes og utgis på nye plattformer. Det er et mål at Sametingets virkemidler både skal bidra til utgivelser på ulike plattformer og til fremføringer på konserter, festivaler, m.m., som bidrar til at joik og samisk musikk gjøres kjent også i nye markeder.

6.3.3 Tilskudd til joik og samisk musikk - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17012 Tilskudd til joik og samisk musikk	2 500	2 500	0	0,0 %
Sum	2 500	2 500	0	0,0 %

Prioriteringer i 2016:

- Joik- og musikkutgivelser.
- Turne og konsertstøtte.
- Musikkvideo eller musikk som fremmes på ulike musikkplattformer.
- Artisthonorar og reisestøtte til samiske artister og kunstutøvere, i samfinansiering med arrangøren.
- Bidra til økt internasjonal promotering og eksport av musikere.

Skal bidra til:

- Flere lyttere av joik og samisk musikk.
- Flere utgivelser av kvalitativt god joik og samisk musikk.
- At samiske musikere og samisk musikk fremmes på ulike scener.
- At samisk musikk gjøres kjent internasjonalt.
- At samiske musikk gjøres tilgjengelig på flere plattformer.

Delmål 3:

- Bidra til utgivelse og utvikling av kvalitativ god samiskspråklig litteratur som gjøres tilgjengelig for publikum.
- Bidra til å styrke den samiske forlagsbransjen.

Det er viktig at litteratur er tilgjengelig på de samiske språkene. Det er i dag lite ungdomslitteratur tilgjengelig på samisk og det er derfor spesielt viktig at de unge får tilgang til kvalitativ god samiskspråklig litteratur i ulike former. For å oppnå dette, vil det være viktig å stimulere til at samiske forfattere får muligheten til å utvikle seg gjennom Sametingets forfatterprosjekt. Det er også viktig at vi har en samisk forlagsbransje som er nyskapende og bidrar til utgivelse av samisk litteratur, både i papirformat og på elektroniske plattformer.

6.3.4 Tilskudd til produksjon av litteratur - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17010 Tilskudd til produksjon av litteratur	5 800	6 000	-200	-3,3 %
Sum	5 800	6 000	-200	-3,3 %

Prioriteringer:

- Gi tilskudd til samiskspråklige utgivelser av skjønnlitteratur.
- Gi tilskudd til samiskspråklige utgivelser av faglitteratur.
- Gi tilskudd til samiskspråklige utgivelser av tegneserier.
- Gi tilskudd til samiskspråklig litteratur for barn og unge, både originallitteratur og oversettelser.

6.3.5 Forfatterskap - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17050 Forfatterskap	700	700	0	0,0 %
Sum	700	700	0	0,0 %

Mål for prosjektet:

- Utvikle samiskspråklig skjønnlitteratur for unge.
- Legge til rette for manusutvikling gjennom veiledning, forfatterfaglig kompetanseutvikling og nettverkssamlinger.

Skal bidra til:

- Flere utgivelser av samisk litteratur og tegneserier på ulike plattformer.
- God kvalitativ samiskspråklig litteratur for unge ved å utvikle og heve den litterære kompetansen til samiske forfattere.

Delmål 4:

- Styrke rammevilkårene for de samiske forlagene og utfordre de samiske forlagene til nyskaping som bidrar til økt interesse for og produksjon av samisk litteratur.

6.3.6 Tilskudd til samiske forlag - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17040 Samiske forlag	2 820	2 750	70	2,5 %
Sum	2 820	2 750	70	2,5 %

Skal bidra til:

- Faglig sterke samiske forlag som kan være en god infrastruktur for utvikling og utgivelser av samisk litteratur.
- Bedre rammevilkår for de samiske forlagene.
- Kompetanseutvikling hos forlagene.
- Faglig sterke og nyskapende samiske forlag som utgir samisk litteratur, musikk og læremidler.

Delmål 5:

- Fremme samisk film og samiske filmskapere.

Film og media har en betydelig plass i menneskers hverdag. Særlig viktig er det å utvikle et tilbud til samiske barn og unge som i dag mangler et filmtilbud på egne språk. Det er også behov for utvikling av kompetanse innen film, som kan stimulere til å få fram unge talenter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Samiske barn og unge skal oppleve gode filmer på sitt eget språk.
 - Tilskudd til dubbing av barnefilmer til samisk.
- Bidra til kompetanseheving i filmproduksjon.
 - Samiske barn og unge skal kunne utvikle sine filmferdigheter i møte med profesjonelle filmskapere.
 - Sikre talentutviklingen av unge samiske filmskapere.
 - Tilskudd til samiske filmproduksjoner.
 - Direkte tilskudd til Internasjonalt Samisk Filminstitutt.
 - Bidra med midler til et regionalt filmfond, der samisk filmproduksjon er prioritert.

6.3.7 Tilskudd til Internasjonalt Samisk Filminstitutt- direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15010 Internasjonalt Samisk Filminstitutt	1 455	1 140	315	27,6 %
Sum	1 455	1 140	315	27,6 %

Prioriteringer i 2016:

- Dubbing av barnefilmer til samisk.
- Samiske filmproduksjoner.

Midlene belastes ordningen Kulturtiltak, se delmål 6.

Delmål 6:

- Et godt og variert kunst- og kulturuttrykk som bidrar til et samisk mangfold.

For det samiske samfunnet er det viktig at samisk kultur fremmes gjennom mange og ulike kulturarrangementer rundt om i landet, både større byer og tettsteder. Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv er ikke bare et mål for samepolitikken, men også en viktig verdi. Kunst og kultur er kilder til inspirasjon, refleksjon, kunnskap og opplevelse for alle aldersgrupper. Et variert kulturtilbud for samiske barn og unge er viktig for en god oppvekst, og det gir inspirasjon til å arbeide for og med samisk kunst og kultur også senere i livet. Samiske eldre er ressurspersoner i all kulturaktivitet og spesielt i tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk. Et mangfoldig samisk kulturliv bidrar til levende lokalsamfunn ved at det skaper aktivitet, tilhørighet, trivsel og identitet. Retten til å bevare, utøve, oppleve og utvikle vårt samiske kunst- og kulturliv er en verdi som ligger til grunn for Sametingets kulturpolitikk. For Sametinget er det viktig at den samiske befolkningen skal ha like muligheter som den øvrige befolkningen til å delta i kulturlivet. Et likeverdig tilbud, utviklet på samenes egne premisser, er et overordnet kulturpolitisk mål.

6.3.8 Tilskudd til kulturtiltak - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17100 Kulturtiltak	4 089	4 675	-586	-12,5 %
Sum	4 089	4 675	-586	-12,5 %

Prioriteringer i 2016:

- Tilskudd til kulturarrangement som fremmer og formidler samisk kunst, kultur og litteratur, med fokus på samisk kultur og samfunnsdebatt.
- Prosjekter/tiltak som styrker, bevarer og formidler samtids- og tradisjonell kunst- og kulturuttrykk.
- Prosjekter/tiltak som har relevans til Tråante 2017 og som planlegges gjennomført i 2017.
- Joiceprosjekter for barn og unge, som bidrar til styrking av samisk identitet og kultur, og som base for utvikling og språkstimulering. Prosjekter som har offentlige medfinansiering prioriteres.

Skal bidra til:

- Mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk kan skapes, formidles og oppleves.
- Mangfold av samiske kulturelle aktiviteter.
- Legge til rette for prosjekter som marker Tråante 2017 den historiske hendelsen og formidler kunnskap om samene, samisk kultur og historie i et 100-års perspektiv.

Delmål 7:

- Legge til rette for kulturaktiviteter og arenaer for og med samiske barn og unge som bidrar til involvering og økt forståelse av samisk kultur

6.3.9 Tilskudd til Noereh! - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15600 Noereh!	200	125	75	60,0 %
Sum	200	125	75	60,0 %

Prioriteringer i 2016:

- Kunstneriske og kulturelle tiltak og aktiviteter der barn og unge deltar.
- Aktiviteter som involverer barn og unge i planlegging og gjennomføring av tradisjonelle kulturtiltak.
- Kulturarenaer for barn og unge.
- Aktiviteter som styrker de unges kultur- og identitetsbygging.
- Enkelttiltak til samiske ungdomsorganisasjoner.

Midlene belastes ordningen Kulturtiltak, se delmål 6.

Skal bidra til:

- Mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk kan skapes, formidles og oppleves.
- Mangfold av samiske kulturelle aktiviteter.
- Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner og kunstnerorganisasjoner med høy aktivitet og med høy oppslutning blant kunstnere.

Delmål 8:

- Å markere den historiske hendelsen i 1917 og formidle kunnskap om samene, samisk kultur og historie i et 100-års perspektiv.

Tråante 2017 er en felles nasjonal og samisk feiring for å markere 100-årsjubileet for samefolkets første landsmøte, som ble holdt i Trondheim i 1917. Dette blir en stor og viktig begivenhet, og hovedmarkeringen blir lagt til Trondheim. Jubileet har en sørsamisk profil og skjer i nært samarbeid med lokale og regionale myndigheter. Det er også viktig å oppnå allsamisk deltakelse, og at jubileet knyttes seg opp til samiske organisasjoner og institusjoner utenfor Norge.

Prosjekt målet er å *markere, formidle kunnskap om samene, samisk kultur og historie i et 100-års perspektiv*. Det skal bidra til deltakelse og engasjement for demokratiet. En viktig grunn for å bygge jubileet på demokratiske verdier er at det ikke bare skal være en feiring av det historiske, men også ha betydning og aktualitet i nåtid og fremtid. Jubileet skal være åpent og inkluderende for alle som bor i Norge, og skal inneholde enkelttiltak og arrangementer som har særskilt uttalt mål å engasjere og inkludere den samiske befolkningen. Sammen med samarbeidspartnere skal vi skape et jubileum med mangfoldige aktiviteter.

6.3.10 Tråante 2017 - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
86501 Tråante 2017 a)	600	300	300	100,0 %
Sum	600	300	300	100,0 %

a) Tråante 2017 var i 2015 under kapittelet Andre tiltak

Tilskuddet skal gå til prosjektorganiseringen av Tråante 2017, hvor Trondheim kommune har det administrative organiseringsansvaret og er tilskuddsmottaker.

6.4 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

6.4 Samletabell - samiske kulturinstitusjoner

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samiske festivaler	5 264	4 333	931	21,5 %
Samiske teater	22 607	22 056	551	2,5 %
Samiske museer	34 555	31 970	2 585	8,1 %
Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner	15 624	14 181	1 443	10,2 %
Arenaer for kunst- og kulturformidling	1 959	2 539	-580	-22,8 %
Sum	80 009	75 079	4 930	6,6 %

Mål:

- Faglig sterke samiske institusjoner som gode arenaer for utvikling av samisk kunst og kultur.

Samiske institusjoner er viktige aktører og samarbeidsparter i utvikling av samisk kunst- og kulturliv. Kulturinstitusjonene er også viktige arenaer for samiske kunstutøvere og gir samiske kunstnere og artister mulighet til å utøve og utvikle sine uttrykk. Dette er også viktige steder for utvikling av samisk identitet, samisk samfunnsdebatt og forståelse for samiske spørsmål. Samisk språk og kultur er grunnleggende i institusjonenes arbeid.

Sametinget er opptatt av å skape faglig sterke samiske institusjoner gjennom å ha dialog med de samiske institusjonene og bidra med økonomiske rammer. Videre er det viktig for Sametinget at de samiske institusjonene gis rom for utvikling og nytenking for å bli gode arenaer for utvikling av samisk kunst og kultur.

Delmål 1:

- Festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Direkte tilskudd til samiske festivaler.
 - Avholde årlige kontaktmøter med de samiske festivalene som mottar direktetilskudd.
- Bidra til en styresammensetning med god og bred kompetanse, tilpasset festivalens fase og situasjon.

6.4.1 Festivaler - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15100 Riddu Ridđu	1 130	1 102	28	2,5 %
15101 Musikkfestivalen i Kautokeino	1 416	1 253	163	13,0 %
15102 Mårkomeannu	900	740	160	21,6 %
15103 Påskefestivalen i Karasjok	781	761	20	2,6 %
15104 Sørsamisk kulturfestival	485	85	400	470,6 %
15105 Julevsáme vahkko – Lulesamisk uke	217	212	5	2,4 %
15106 Samisk uke i Tromsø	185	180	5	2,8 %
15107 Alta sami festival	150	0	150	-
Sum	5 264	4 333	931	21,5 %

Skal bidra til:

- Sikre stabil og forutsigbar drift av de samiske festivalene.
- At samiske festivaler får mulighet for utvikling og fornying.
- Attraktive samiske festivaler som besøkes av publikum.
- Synliggjøring og formidling av samisk kunst, kultur og språk.
- Samiske møteplasser.
- Kulturarenaer for barn og unge.

Delmål 2:

De etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst som gir kulturopplevelser og synliggjør samiske språk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Direktetilskudd til samiske teatre.
 - Avholde årlige kontaktmøter med de samiske teatrene som mottar direktetilskudd.
- Bidra til en styresammensetning med god og bred kompetanse, tilpasset teatrenes fase og situasjon.
 - Oppnevne styremedlemmer til Beaivváš Sámi Našunálateáhter og Áarjelhsaemien Teatere AS.

6.4.2 Teatre - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15300 Beaivváš Sámi -Našunálateáhter	20 135	19 644	491	2,5 %
15301 Áarjelhsaemien Teatere AS	2 105	2 054	51	2,5 %
15302 Sámi mánáidteáhter	367	358	9	2,5 %
Sum	22 607	22 056	551	2,5 %

Skal bidra til:

- Sikre stabil og forutsigbar drift av de samiske teatrene.
- At samiske teatre får mulighet for utvikling og fornying.
- Attraktive samiske teatre som besøkes av publikum.
- Samiske teatre som turnerer med scenekunst.
- Synliggjøring og formidling av samisk kunst, kultur og språk.
- Kulturarenaer for barn og unge.
- Rekruttering av unge skuespillere.

Delmål 3:

- At de samiske museene er faglig sterke innenfor områdene forvaltning, forskning, formidling og fornying.

Å legge til rette for ivaretagelse og formidling av vår felles kulturarv er en viktig del av Sametingets arbeid. De samiske museene er helt sentrale i dette arbeidet. For Sametinget er det viktig at de samiske museene gis muligheter for utvikling og fornying. Det er behov for tilfredsstillende lokaler og magasiner, både knyttet til Bååstede-prosjektet og til større byggebehov ved Saemien Sijte, Várdobáiki og Samisk kunstmuseum.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre de samiske museene rammebetingelser for videreutvikling.
 - Direkte tilskudd til museer.
 - Sørge for en god dialog med og bidra til forståelse i Kulturdepartementet for de samiske museenes behov.
 - Arbeide for at fylkeskommunene og kommunene bidrar med den andelen av driftstilskudd til de samiske museene som de skal bevilge, jf. kravet fra statlige myndigheter.
- Sikre en god dialog med de samiske museene.
 - Avholde årlige dialogmøter for å se på museenes behov og utfordringer.
- Styrke arbeidet som gjøres i Samisk museumsnettverk og Samisk museumsnettverk.
 - Sette fokus på Samisk museumsnettverks behov og utfordringer.
- Igangsette et arbeid med sikte på at de samiske museene får større ansvar og rolle innenfor forvaltning av samiske kulturminner.
 - Se på skisser for en slik ansvars- og rollefordeling.
- Videreføre tilbakeføringsprosessen som er skissert i Sametingets utredning Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv, som er en del av den nasjonale kulturarven.
 - Tilskudd til planlegging og forberedelse for tilbakeføring av den samiske kulturarven.
 - Arbeide for å sikre finansieringen av Bååstede fra statlig hold, siden det er et statlig ansvar å sikre urfolks kulturarv, jfr. nasjonale og internasjonale konvensjoner og lovverk.
- Bidra til en styresammensetning med god og bred kompetanse, tilpasset festivalens fase og situasjon.

6.4.3 Museer - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15500 Árran Julevsame lulesamisk senter	5 781	5 450	331	6,1 %
15501 Saemien Sijte	4 349	3 800	549	14,4 %
15503 RidduDuottarMuseat	10 489	9 960	529	5,3 %
15504 Tana og Varanger museumssiida a)	8 317	8 010	307	3,8 %
15505 Várdobáiki	2 017	1 838	179	9,7 %
15506 Senter for nordlige folk AS	2 384	1 712	672	39,3 %
15507 Samisk museumsnettverk	205	200	5	2,5 %
15508 Bååstede	1 013	1 000	13	1,3 %
Sum	34 555	31 970	2 585	8,1 %

a) I revidert budsjett for 2015 ble post 15504 Museer til Tana og Varanger museumssiida redusert med kr 237 000 og post 15016 Kulturhus økt tilsvarende. Dette ble gjort for å rette tidligere feil.

Delmål 4:

- De samiske institusjonene er viktige ressurser for samiske kunstnere og kulturutøvere.

For Sametinget er det viktig at de samiske institusjonene og arenaene bidrar til meningsutveksling, sikrer tradisjonskunnskap og økt kompetanse. Sametinget vil arbeide for gode rammevilkår for samiske institusjoner, slik at de kan bidra til utvikling og formidling av samisk kunst- og kulturliv. Vi vil ha en god dialog med samiske kulturinstitusjoner for å gi de muligheter for utvikling.

Institusjonene er viktige arenaer lokalt og regionalt for å fremme og utvikle samisk kunst og kultur. Det er et mål for Sametinget at de samiske institusjoner gis gode utviklingsmuligheter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre de samiske institusjonene rammebetingelser for videreutvikling.
 - Direkte tilskudd til de samiske institusjonene.
- Samiske institusjonene har et godt samarbeid med hverandre.
 - Bidra til at det skapes arenaer for nettverksbygging og samarbeidstiltak som kan bidra til å utvikle de samiske institusjonene.
- Bidra til et godt samarbeid mellom samiske kunstnere og samiske kulturinstitusjoner.
 - Bidra til å skape arenaer for dialog og samarbeid mellom kunstnere og kulturinstitusjoner.
 - Fortsette arbeidet med dialogmøter med institusjonene.
- Bidra til en styresammensetning med god og bred kompetanse tilpasset festivalens fase og situasjon.
 - Oppnevne kompetente styremedlemmer i forbindelse med nye oppnevningsperioder.
- Bidra til oppstart av prosjektering til nytt bygg, Várdobáiki samisk senter.

6.4.4 Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15000 Árran lulesamisk senter, Tysfjord	2 113	2 061	52	2,5 %
15001 Samisk senter for samtidskunst, Karasjok	4 012	3 914	98	2,5 %
15002 Senter for nordlige folk AS, Kåfjord	1 547	1 509	38	2,5 %
15003 Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord a)	760	595	165	27,7 %
15004 Sijti Jarngge, Hattfjelldal	1 515	1 478	37	2,5 %
15005 Várdobáiki, Evenes/Skånland b)	1 634	1 106	528	47,7 %
15006 Pitesamisk hus	814	794	20	2,5 %
15007 Samisk hus i Oslo	766	565	201	35,6 %
15008 Lásságámmi	296	288	8	2,8 %
15009 Villmarkscampen i Tollådal - pitesamisk	67	62	5	8,1 %
15011 Saemien Sijte	672	655	17	2,6 %
15012 Altta Sami Siida	432	421	11	2,6 %
15013 Sjeltie - Samisk kulturpark, Majavatn	165	160	5	3,1 %
15015 Vilgesvárre	217	212	5	2,4 %
15016 Tana og Varanger museumssiida c)	454	206	248	120,4 %
15017 Sjøsamisk tun, Porsanger	160	155	5	3,2 %
Sum	15 624	14 181	1 443	10,2 %

a) Kr 150 000 øremerkes til samarbeid med andre for å fremme sjøsamisk identitet og kultur.

b) Av dette beløp øremerkes kr 500 000 til oppstart av prosjektering av bygg.

c) I revidert budsjett for 2015 ble post 15016 Kulturhus til Tana og Varanger museumssiida økt med kr 237 000 og post 15504 Museer redusert tilsvarende. Dette ble gjort for å rette tidligere feil.

Skal bidra til:

- At samarbeidstiltak/-prosjekter mellom institusjonene og mellom institusjoner og kunstnere øker.
- Målbevisste, fungerende og utviklende samiske arenaer for kulturutøvelse.

Delmål 5:

- Samiske institusjoner er nyskapende og innovative formidlere av samisk kunst, kultur og kulturarv.

Sametinget ønsker at samiske institusjoner skal være utadvendte og publikumsorienterte. Dette er et langsiktig arbeid, som vil gis høy prioritet. Søkere til denne ordningen er kulturinstitusjoner som får direkte driftstilskudd over Sametingets budsjett.

Prioriteringer i 2016:

- Stimulere til utvikling og nyskaping av samiske institusjoner som arenaer for kunst- og kulturformidling.
 - Tilskudd til aktiviteter som går ut over ordinær virksomhet som driftstilskuddet skal dekke, og som bidrar til en langsiktig utvikling av samiske institusjoner.
 - Legge til rette for nødvendige omstillinger av samiske institusjoner.
- Prosjekter/tiltak som har relevans til Tråante 2017 og som planlegges gjennomført i 2017.

6.4.5 Tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Arenaer for kunst- og kulturformidling a)	1 959	2 539	-580	-22,8 %
Sum	1 959	2 539	-580	-22,8 %

a) Tilskudd til kompetanseheving ved samiske institusjoner er i 2016 en del av tilskuddet til arenaer for kunst- og kulturformidling

Skal bidra til:

- At samiske kulturinstitusjoner fremmer fornyelse og fungerer som arenaer for formidling og utvikling av samisk kunst og kultur og kulturarv.

6.5 Samisk idrett

6.5 Samletabell - samisk idrett

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samisk idrett	2 696	2 207	489	22,2 %
Kultur- og idrettsstipend	100	0	100	-
Sum	2 796	2 207	589	26,7 %

Hovedmål:

- Bidra til et mangfold av idrettsaktiviteter.

Det er viktig at den samiske befolkningen i alle deler av Sápmi får lagt til rette et bredt og godt tilbud innenfor idrett og fysisk aktivitet. Et godt tilrettelagt samisk idrettsliv er en viktig identitetsfaktor, og fysisk aktivitet er også viktig i et folkehelseperspektiv. De samiske idrettsorganisasjonene har et spesielt ansvar for å legge til rette for de tradisjonelle samiske idrettsaktivitetene, men Sametinget er opptatt av at det også skal legges til rette for et mangfold av idrettsaktiviteter. De samiske idrettsorganisasjonene skal ha muligheter til å arbeide med idrettsfaglige spørsmål, og også ha mulighet til å utvikle idrettssamarbeid over landegrensene. Det er viktig å ivareta og utvikle det idrettslige samarbeidet med andre urfolk og med andre arktiske befolkningsgrupper.

Delmål 1:

- Sikre et mangfold av samiske idrettsaktiviteter.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at de tradisjonelle samiske idrettsaktivitetene får gode rammevilkår.
 - Bidra til at det blir lagt til rette for et bredt spekter av idrettsaktiviteter spesielt for samiske barn- og unge.
 - Bidra til at organiseringen av samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppnivå blir ivare tatt på en god måte.
- Sikre en god organisering av samisk idrett.
 - Tilskudd til samiske idrettsorganisasjoner og foreninger slik at de gjøres i stand til å legge til rette for et idrettstilbud både på bredde- og toppnivå.
- Utvikle samarbeidet med andre urfolk og arktiske folkegrupper.
 - Tilskudd til samisk ungdoms deltakelse i Arctic Winter Games (AWG) på Grønland i 2016.
 - Legge til rette for idrettslig og kulturelt samarbeid med andre urfolk og andre befolkningsgrupper i nordområdene.
 - Legge til rette for fysisk aktivitet i et folkehelseperspektiv.
 - Bidra til at det legges til rette for aktiviteter for den samiske befolkningen i et folkehelseperspektiv.

6.5.1 Samisk idrett - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15200 Sámi Válašállan Lihttu - Norga (SVL-N)	1 159	1 130	29	2,6 %
15202 Sámi Válašállan Lihttu (SVL-N)-AWG	1 000	550	450	81,8 %
15203 Sámi Heargevuoddjin-lihttu	232	227	5	2,2 %
15204 FA Sápmi	305	300	5	1,7 %
Sum	2 696	2 207	489	22,2 %

Skal bidra til:

- At den samiske befolkningen skal få et idretts- og fysisk aktivitetstilbud både på bredde- og toppnivå
- At idretts- og aktivitetstiltakene bidrar til samhørighet mellom samiske barn og unge, og som er identitetsskapende

Delmål 2:

- Motivere samisk ungdom til å engasjere seg innenfor kunst, kultur og idrett

Strategier med tilhørende tiltak:

- Motivere samisk ungdom til å engasjere seg innenfor kunst, kultur og idrett
 - Tildele 4 stipend til ungdom som engasjerer seg innenfor musikk, kunst, kultur og idrett. Stipendene skal gå til enkeltpersoner av begge kjønn. De som mottar stipendene skal være mellom 16 og 25 år det året stipendet tildeles.

6.5.2 Kultur- og idrettsstipend - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
85004 Kultur- og idrettsstipend	100	0	100	-
Sum	100	0	100	-

Skal bidra til:

- At samisk ungdom blir motivert til å engasjere seg innenfor kunst, kultur og idrett.

6.6 Samiske medier

6.6 Samletabell - samiske medier

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samiske medier	4 059	3 867	192	5,0 %
Sum	4 059	3 867	192	5,0 %

Mål:

- Et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Det er viktig med et mangfold av publikasjoner og medier som tar for seg saker som er aktuelle og bidrar til meningsutveksling og utvikling av samisk kunst og kultur. Likeledes er det viktig med et mangfold av medier som bruker de samiske språkene aktivt.

Delmål 1:

- Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrar til samfunnsengasjement.

Definisjon av samisk medier er ikke en lett oppgave. Primært ser Sametinget at målgruppen og dermed definisjonen av samiske medier er ikke kommersielle, men som hovedsakelig har samisk som hovedinnhold i mediet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk medieutvikling.
 - Arbeide for at de økonomiske rammene for samiske medier blir styrket.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper.
 - Tilskudd til et mangfold av samiske medier og publikasjoner som fremmer og synliggjør de samiske språkene.
 - Økt tilskudd til Julev Film AS for å bidra flere sørsamiske Nuoreh-produksjoner.
- Utarbeide melding om samiske medier.
 - Legge grunnlaget for en melding om samiske medier.

6.6.1 Samiske medier - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17001 Nuorttanaste	1 100	1 073	27	2,5 %
17002 Ungdomsblad Š	1 509	1 472	37	2,5 %
17003 Sámis	356	347	9	2,6 %
17004 Daerpies Dierie/sørsamisk kirkeblad	230	224	6	2,7 %
17005 Bårjäs	121	116	5	4,3 %
15600 Julev Film AS	743	635	108	17,0 %
Sum	4 059	3 867	192	5,0 %

Skal bidra til:

- Arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende
- Et mangfold av samiske publikasjoner som skriftlig arena for alle tre samiske skriftspråk

6.7 Samisk bibliotek

6.7 Samletabell - samisk bibliotek

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tilskudd til samiske bokbuss	9 170	8 947	223	2,5 %
Evaluering av tilskudd til samiske bokbuss	500	0	500	-
Konferanse om samisk litteratur og kultur	100	100	0	0,0 %
Sum	9 770	9 047	723	2,5 %

Bibliotekene og de samiske bokbussene er viktige arenaer for demokrati, formidling av kultur og kunnskap.

Sametinget gir i dag direkte tilskudd til åtte samiske bokbuss. En av de store utfordringene for bibliotekene og bokbussene er at utlånet går ned. Bruk av nye medier kan være en av årsakene.

Gjennom aktiv formidling og i samarbeid med bokbussene skal Sametingets bibliotek arbeide for å øke kunnskapen om samisk litteratur, slik at også utlånet øker. Samtidig er det viktig at også samisk litteratur følger den digitale utviklinga, og at man ser på nye formidlingsmåter slik som samisk e-bok utlån.

Sametinget ønsker å evaluere tilskuddsordningen og utarbeide en strategi for en fremtidig utvikling av bokbussene. Arbeidet skal skje i nær samarbeid med bokbusseierne.

Delmål 1:

- Kunnskap om samisk litteratur og kultur skal være kjent og tilgjengelig for brukerne.

De samiske bokbussene er viktige kilder og møteplasser til samisk språk, kultur og historie. Sametinget gir i dag direkte tilskudd og investeringstilskudd til de samiske bokbussene.

Målet med tilskuddsordningen er å gi gode og lett tilgjengelige samiske bibliotek tjenester til hele den samiske befolkningen og andre. Bokbussene skal ha et godt og variert utvalg av samisk litteratur på samisk og om samiske forhold på andre språk.

I løpet av noen år vil det bli behov for utskifting av bokbussene. Sametinget vil i 2016 evaluere tilskuddsordningen for å se om ordningen fungerer i henhold til de målsettingene og kriteriene som er satt for de samiske bokbussene. Sametinget vil vente med nye investeringer til evalueringen er ferdig. Etter evalueringen vil sametingsrådet fremme en sak for plenum om en fremtidig utvikling av de samiske bokbussene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til drift av bokbusser i samiske områder.
 - Direkte tilskudd til de samiske bokbussene.
 - Informere om samisk litteratur, og tilby utlån av bøker til bokbussene.
 - Ha kontaktmøter med bokbussene.
 - Evaluere tilskuddsordningen for de samiske bokbussene.

6.7.1 Tilskudd til Samiske bokbusser - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
15400 Karasjok	660	644	16	2,5 %
15401 Porsanger	660	644	16	2,5 %
15402 Kautokeino	298	291	7	2,4 %
15403 Tana/Nesseby	1 821	1 777	44	2,5 %
15404 Kåfjord	843	822	21	2,6 %
15405 Lulesamisk	1 568	1 530	38	2,5 %
15406 Sørsamisk	1 836	1 791	45	2,5 %
15407 Sør-Troms	617	602	15	2,5 %
15408 Sør-Trøndelag	867	846	21	2,5 %
Sum	9 170	8 947	223	2,5 %

6.7.2 Evaluering av tilskudd til samiske forlag - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17700 Evaluering av tilskudd til samiske bokbusser	500	0	500	-
Sum	500	0	500	-

Skal bidra til:

- Gode og lett tilgjengelige bibliotektenester til hele den samiske befolkningen og andre.
- Økt kunnskap om samisk litteratur.
- Økt utlån.

Delmål 2:

- Sametingets bibliotek er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekteneste.

Sametingets bibliotek skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekteneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Bibliotek har et spesielt ansvar for å øke kompetansen om samisk litteratur og kultur ved bibliotekene og bokbussene. Et viktig virkemiddel når det gjelder utvikling av samisk bibliotekteneste er tilskudd for å fremme samisk litteratur og kultur i bibliotekene.

Sametingets bibliotek skal sørge for at det samiske perspektivet blir tatt med i de ulike innsatsområdene innen nasjonal bibliotekutvikling.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Øke kompetansen om samisk litteratur og kultur.
 - Arrangere årlig konferanse om samisk litteratur og kultur.
 - Tilskudd til ulike tiltak for å fremme og synliggjøre samisk litteratur og kultur i bibliotekene.
 - Planlegge og etablere en samisk e-bok utlånsordning.
- Aktivt informere for å øke kunnskapen om samisk litteratur og kultur hos andre bibliotek
 - Samarbeide med Nasjonalbiblioteket for å synliggjøre samisk litteratur og kultur i nasjonale satsninger.
 - Kjøpe inn samisk litteratur, katalogisere og gjøre samlingen tilgjengelig for andre bibliotek og enkeltlånere.
 - Tilskudd for å fremme samisk litteratur og kultur i bibliotekene.

6.7.3 Konferanse om samisk litteratur og kultur - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
17500 Konferanse om samisk litteratur og kultur	100	100	0	0,0 %
Sum	100	100	0	0,0 %

Skal bidra til:

- At bibliotekene fremmer og formidler samisk litteratur og kultur.

7 Barnehage

Hovedmål:

- Samisk språk, kultur, tradisjoner og grunnleggende verdier gjenspeiles i barnehagen.

Målet for barnehagepolitikken i Sametinget er å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehagetilbud. Sametinget vil bidra til at samisk barnehagetilbud er av høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser. Et samisk barnehagetilbud må bygge på det grunnleggende prinsipp at barnehagen skal være en integrert del av det samiske samfunn. Samenes etniske identitet knyttet til sosiale og kulturelle egenart danner viktige verdier. Det blir viktig å videreutvikle den samiske kulturarven ved å formidle og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier.

Sametinget har utarbeidet en sametingsmelding om samisk barnehagetilbud. Bakgrunnen for meldingen er at Sametinget ønsker å forme en overordnet politikk på barnehageområdet, som vil være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål i forhold til samisk barnehagetilbud. Videre drøfter barnehagemeldingen hvilken rolle og politisk myndighet Sametinget skal ha i barnehagespørsmål. Meldingen setter fokus på innsatsområder og synliggjør de utfordringer Sametinget ser i arbeidet på barnehageområdet. Med bakgrunn i meldingen har Sametinget vedtatt en handlingsplan for samisk barnehagetilbud 2015 - 2018. Handlingsplanen inneholder tiltak til de forskjellige innsatsområdene i meldingen.

I dagens lovgivning gis ikke alle som ønsker det rett til et samisk barnehagetilbud. Barna har kun rett til plass i barnehagen, men ikke rett til et samisk barnehagetilbud. Sametingsrådet vil prioritere å arbeide for lovfesting av individuell rett til samisk barnehagetilbud.

Sametinget har en representant i følgegruppa for den nye barnehagelærerutdanningen (FG-BLU). Arbeidet skal pågå i perioden 2013-2017. Følgegruppa skal følge og vurdere utviklingen i barnehagelærerutdanningen gjennom dialogmøter med institusjonene, følge opp målet i ny rammeplan for BLU, kompetanseutvikling, veilede og gi råd til institusjonene og legge til rette for kvalitetsforbedring ved å skape arenaer for formidling og meningsutveksling. Det samiske perspektivet skal også være en del av innholdet i ny barnehagelærerutdanning.



*Generalforsamlingen, som anerkjenner særlig den rett urfolksfamilier og urfolkssamfunn har til å beholde det felles ansvar for sine barns **oppdragelse, opplæring, utdanning og velferd**, i tråd med barnets rettigheter,*

(fra innledningen i FN's erklæring om urfolks rettigheter)

Alle barn og unge skal ha et godt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø med nulltoleranse for mobbing. Sametinget deltar som partner i det nasjonale prosjektet, "Manifest mot mobbing". Barnehagen er en arena for forebygging av mobbing.

Sametinget har samarbeidsavtaler med Bodø og Tromsø kommuner om samisk barnehagetilbud. Dette innebærer at partene erkjenner at samisk språk i barnehagen er avgjørende for at samisk språk og kultur skal videreføres. Partene er enige om at informasjon er viktig for å synliggjøre samisk barnehagetilbud og at det er viktig med kompetanseheving av ansatte (se avtalene). Sametinget ønsker å bidra til å utvikle et samisk barnehagetilbud for alle som måtte ønske det. Spesielt i lule- og sørsamiske områder er det behov for å styrke barnas samiske språk gjennom barnehagetilbud.

Sametinget skal arbeide for å oppnå målet innen samisk barnehagetilbud ved å satse på følgende innsatsområder:

- Innholdet i barnehagen.
- Språkstimulering i barnehagen.
- Språkbudmodeller.
- Rekruttering av samiskspråklige ansatte.
- Pedagogisk materiell og leker.
- Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole.

7.1 Virkemidler til barnehage

7.1.1 Økonomiske virkemidler

7.1.1 Innsatsområder - barnehage

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Innholdet i barnehagen	7 255	7 005	250	3,6 %
Språkstimulering i barnehagen	1 900	1 500	400	26,7 %
Språkbudmodeller	1 400	1 400	0	0,0 %
Pedagogisk materiell og leker	1 500	1 500	0	0,0 %
Sum	12 055	11 405	650	5,7 %

7.1.2 Administrative ressurser – seksjon for barnehage

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for barnehage inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for barnehage er en del av avdeling for oppvekst og utdanning.

Seksjonen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å følge opp målsettingene for fagområdet barnehage.

Seksjonens arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene.

Seksjon for barnehage disponerte 4 årsverk per 1.10.2015.

7.2 Innholdet i barnehagen

7.2 Samletabell - innholdet i barnehagen

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling	7 155	6 905	250	3,6 %
Seminar for barnehageansatte	100	100	0	0,0 %
Sum	7 255	7 005	250	3,6 %

Mål:

- Barnehagen har et samisk innhold som fremmer utvikling, læring og dannelse i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Det vil være viktig for Sametinget å fremme at barnehagene tar utgangspunkt i den samiske kulturen når innholdet planlegges. Kultur handler om arv og tradisjoner, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye. Et synlig samisk preg er viktig for å gi barna en følelse av tilhørighet, og det kan bidra til å styrke samiske barns identitet.

Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Dette krever at de ansatte må ha lokal og tradisjonell kunnskap. Barna må samtidig få muligheten til å utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet, og for et flerkulturelt samfunn generelt.

Sametinget ønsker å bidra til at det blir en lovendring om rett til et samisk barnehagetilbud, jmfør tiltak 1 i handlingsplan for samisk barnehagetilbud. Dagens lovgivning (Lov om barnehager 2006) gir ikke alle som ønsker det, rett til et samisk barnehagetilbud. Barna har kun rett til plass i barnehagen, men ikke rett til et samisk barnehagetilbud. Barn i barnehagen må lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud.

Sametinget har i handlingsplanen for samisk barnehagetilbud vedtatt å sette i gang et prosjekt som spesielt vil sette fokus på god kvalitet i det samiske barnehagetilbudet. I 2016 vil vi satse på å følge opp det med blant annet evalueringen som Nordlandsforskning har gjennomført angående tilskuddsordningen for barnehager. I evalueringsrapporten kommer de med anbefalinger om endring av tilskuddsordningen. Sametinget vil se på hva som må endres i tilskuddsordningene for å oppnå god kvalitet i barnehagene.

Sametinget vil også avholde to seminarer for barnehageansatte, et seminar for ansatte i sørsamiske barnehager og et for ansatte i øvrige samiske barnehager. I følge tiltak 6 i handlingsplanen, skal det arbeides med å styrke hverdagspråket i barnehagen. Dette vil kunne gjøres sammen med språksentrene.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at samiske barn får rett til samisk barnehagetilbud.
 - Arbeide for at det skjer en endring i barnehageloven.
- Sikre kunnskap om samisk språk og kultur.
 - Ha dialog og samarbeid med barnehageeiere om samisk barnehagetilbud.
 - Delta i følgegruppen for den nye barnehagelærerutdanningen.
 - Gi informasjon og veiledning til barnehageansatte om samisk barnehagetilbud.

- Bidra til kvalitetsutvikling, kompetanseheving og erfaringsutveksling.
- Delta i en ressursgruppe for prosjektet, "Kvalitet i barnehagen" i regi av Utdanningsdirektoratet i perioden 2013-2017.
- Gi innspill til eventuelle endringer av nasjonale styringsdokumenter på barnehageområdet
- Tilskudd til samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling.
- Arrangere et seminar for barnehageansatte på sørsamisk område.
- Arrangere et barnehageseminar for øvrige ansatte i samiske barnehager.
- Bidra til finansiering av nyetablering av barnehager, slik at nye samiske barnehager blir satt i gang i sør- og lulesamiske områder.

7.2.1 Tilskudd til samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
21200 Samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling	7 155	6 905	250	3,6 %
Sum	7 155	6 905	250	3,6 %

7.2.2 Seminar for barnehageansatte - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22500 Seminar for barnehageansatte	100	100	0	0,0 %
Sum	100	100	0	0,0 %

Skal bidra til:

- At personalet i barnehagene har faglig kompetanse i samisk språk og kultur og at dette vektlegges i barnehagen.
- Økt kvalitet i samisk barnehagetilbud.

7.3 Språkstimulering i barnehagen

7.3 Samletabell - språkstimulering i barnehagen

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samisk språkopplæring	1 500	1 500	0	0,0 %
Tilskudd til samisk språkopplæring	400	0	400	-
Sum	1 900	1 500	400	26,7 %

Mål:

- Barn får stimulert sin språkutvikling på nord-, lule- og sørsamisk.

Sametinget vil fremme en politikk som vil medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. Det er derfor viktig at barna kan tilegne seg språket i hjemmet og gjennom barnehage og skole. Sametinget vil derfor aktivt arbeide for å styrke og legge til rette for at alle barn får den språkopplæringen de har krav på.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Legge til rette for tidlig språkstimulering gjennom barnehagetilbud.
 - Tilskudd til språkopplæring i barnehager.

7.3.1 Tilskudd til samisk språkopplæring - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
21210 Samisk språkopplæring	1 500	1 500	0	0,0 %
Sum	1 500	1 500	0	0,0 %

Skal bidra til:

- At barn får samisk språkopplæring.

7.3.2 Tilskudd til samisk språkopplæring - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
21400 Julevsáme giellatjehppe - Árran mánnájárdde	400	0	400	-
Sum	400	0	400	-

Skal bidra til:

- Lulesamisk giellatjehppe/språkmedarbeider ved Árran mánnájárdde/barnehage.

7.4 Språkbadmodeller

7.4 Samletabell - språkbadmodeller

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Prosjekter og utviklingsarbeid	1 400	1 400	0	0,0 %
Sum	1 400	1 400	0	0,0 %

Mål:

- Barnehager med samisktilbud har gode språkopplæringsmodeller.

Sametinget ønsker å bidra til en god metode for språkinnlæring i barnehager og vil derfor satse på språkbadmodeller og språkmotiveringstiltak i barnehager med samisktilbud. Språkbadmetodikken baseres på prinsippet om at barn tilegner seg samisk språk mens de tar del i aktiviteter, og hvor de voksne deltar for å kunne gi språklige forslag til barna.

Erfaringer viser at flere samiske barnehager og avdelinger har både norsk og samisk som dagligspråk, og målene for språkinnlæringen varierer fra distrikt til distrikt. Dermed vil barnehagene ha behov for utviklingsmodeller og språkmotiveringstiltak knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Utfordringen er å ha en felles plattform for de ansatte i språkinnlæringen. Ved å satse på språkbadmodeller, så vil dette skape en positiv vekst og kunnskapsutvikling i språkinnlæringen. Sametinget ønsker spesielt å sette fokus på det lulesamiske, sørsamiske og markasamiske språkområdet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at det finnes egnede språkopplæringsmodeller som man kan møte fremtidige utfordringer med.
 - Gi informasjon og kunnskap om språkbad til barnehageansatte.
 - Samarbeide med aktuelle aktører for å sette i gang språkbad i barnehager.
- Bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbadmodellene og språkmotiveringstiltak som er utprøvde og som gir positiv utvikling for språket.
 - Tilskudd til språkbadprosjekter i barnehagen.

- Tilskudd til lokale utviklingsprosjekter i barnehagen.

7.4.1 Tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
21220 Prosjekter og utviklingsarbeid	1 400	1 400	0	0,0 %
Sum	1 400	1 400	0	0,0 %

Skal bidra til:

- At barnehager prøver ut og tar i bruk språkbudmodeller.

7.5 Rekruttering av samiskspråklige ansatte

Mål:

- Barnehagene har tilstrekkelig samiskspråklige ansatte.

Sametinget vil med sin politikk bidra til at mangelen på samiskspråklige ansatte reduseres. Vi vil gå inn for å gjøre det lettere å rekruttere og beholde både samiskspråklige barnehagelærere og assistenter. Sámi allaskuvla og andre høgskoler og universitet har en sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning. Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger og samarbeide med høgskoler og universitet.

Sametinget vil i samarbeid med sentrale myndigheter og nasjonale tiltak arbeide for å heve status til barnehagelærerprofesjonen, arbeide for rekruttering av flere menn til yrket og bidra til at samiskspråklige ansatte blir værende i barnehagene.

Sametinget ser utfordringen i å rekruttere samiskspråklige ansatte med allsidig kompetanse. Det behøves ansatte med kulturforståelse, kulturkompetanse og som har kunnskaper i tradisjonelt samisk arbeid. Sametinget ser at man står ovenfor et generasjonsskifte innenfor barnehagesektoren. De unge som i dag søker arbeid i barnehagen, er ikke i like grad som tidligere rustet med den kulturelle kompetanse som generasjoner før hadde.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre rekruttering av samiskspråklige barnehagelærere/pedagoger og andre ansatte.
 - Samarbeid med sentrale og regionale myndigheter.

Skal bidra til:

- At det rekrutteres flere samiskspråklige barnehageansatte.
- Økt andel av menn i barnehagene.
- At det sikres gode arbeidsforhold og utviklingsmuligheter for samiskspråklige personale, slik at de blir værende i barnehagen.

7.6 Pedagogisk materiell og leker

7.6 Samletabell - pedagogisk materiell og leker

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Pedagogisk materiell og leker	1 500	1 500	0	0,0 %
Sum	1 500	1 500	0	0,0 %

Mål:

- Barnehagene har pedagogisk materiell og leker som dekker deres behov.

Det er viktig at barnehagene har tilstrekkelig med pedagogisk materiell og leker. Dette for å bidra til at barna tilegner seg, utvikler og bevarer samisk språk og kultur. Sametinget vil arbeide for at det utvikles tilstrekkelig pedagogisk materiell og leker tilpasset bruk i barnehager med samisktilbud. Barnehagene må ha materiell som styrker barns læring både i formelle og uformelle lærings situasjoner.

Informasjonsteknologi kan supplere barnehagens arbeidsmåter, støtte barns utvikling og læring og tilby nye uttrykksformer. Det er viktig at barnehagene også følger den teknologiske utvikling, og at nettbaserte læringsressurser som spill og applikasjoner blir tilgjengelig på de samiske språk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre at det utvikles pedagogisk materiell og leker.
 - Tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker.

7.6.1 Tilskudd til pedagogisk materiell og leker - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
21230 Pedagogisk materiell og leker	1 500	1 500	0	0,0 %
Sum	1 500	1 500	0	0,0 %

Prioriteringer i 2016:

- Språkstimulerende materiell hvor innholdet er samiske eventyr med konkretiseringsmateriell. Materiellet kan være applikasjoner, trykt materiell og digitale læringsressurser.

Skal bidra til:

- At det utvikles materiell og leker for bruk i barnehager med samisk barnehagetilbud.

7.7 Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Mål:

- Sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole som sikrer kontinuitet i arbeidet med samiske språk og kultur.

Sametinget vil gjennom sin politikk legge til rette for at alle barn skal oppleve et helhetlig og individuelt tilrettelagt opplæringsløp fra barnehage til skole. At barn opplever en sammenheng mellom barnehage og skole vil skape motivasjon for videre læring. Sametinget ser en viktig utfordring i å skape kontinuitet i utdanningsløpet for å videreutvikle samisk språk og kultur.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sikre samarbeid mellom barnehage og skoleeiere om overgangen mellom barnehage og skole.
 - Være i dialog med aktuelle parter.

Skal bidra til:

- Et mer helhetlig og individuelt opplæringsløp fra barnehage til skole.

8 Grunnopplæring

Hovedmål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å bevare og utvikle samiske samfunn.

Sametingets opplærings- og utdanningspolitikk bygger på grunnforutsetningen om at den samiske skolens kvalitative innhold og skolens verdigrunnlag er sentrale i videreutviklingen av et helhetlig samisk opplæringstilbud.

Det er viktig at den nasjonale opplærings- og utdanningspolitikken inneholder målsetninger og strategier for å sikre et kvalitativt godt skoletilbud for samiske elever etter urfolksrettslige standarder. Sametinget vil samarbeide med departementet for å bidra til at samiske elever får oppfylt sine rettigheter.

Sametinget er forpliktet til å arbeide med følgende saker etter opplæringsloven kapittel 6 og tildelingsbrev fra departementet:

- Læreplaner i samisk språk.
- Samisk innhold i nasjonale og parallelle, likeverdige læreplaner.
- Læreplaner i særskilte samiske fag i videregående opplæring.
- Utvikling av læremidler.

Sametinget har ansvaret for utvikling av samiske læremidler. Det er fortsatt stort behov for læremidler på samisk, og mangelen på samiske læremidler er en skolepolitisk utfordring. For å følge opp denne utfordringen, har Sametinget vedtatt ny handlingsplan for utvikling av samiske læremidler 2015-2018. Sametinget vil fokusere på at læremidler blir tilgjengelige for grunnopplæringen, og at ferdigstillelse av påbegynte læremiddelprosjekter prioriteres.

Sametinget vil bidra til at læringsmiljøet på skolene skal være godt og vil arbeide for å hindre mobbing og krenkelser. Det fins lite forskningsgrunnlag om mobbing og krenkelser av og blant samer. Men i de nasjonale elevundersøkelsene, som blant annet undersøker elevenes psykososiale miljø, kommer det frem at det er høyere forekomst av mobbing i samiske områder. Andre forskningsprosjekt, som imidlertid ikke er knyttet opp mot grunnopplæringsmiljøer, viser også at samer opplever diskriminering i større grad enn ikke-samer.

For å iverksette de riktige virkemidlene er det derfor et mål å tilegne seg kunnskap om dette. Sametinget har i sak 25/15 vedtatt Sametingets arbeid for et trygt psykososialt miljø for samiske barn og unge. I vedtaket fastslås det at Sametinget vil fokusere på å bidra til å sikre en mobbefri og tryggere hverdag for alle skoleelever. Dette vil gjøres gjennom å bidra



1. Urfolk har

rett til å opprette og ha kontroll over sitt eget utdanningssystem og institusjoner som gir opplæring på deres eget språk, på en måte som svarer til undervisnings- og læringsmetodene i deres egen kultur.

2. Individier tilhørende urfolk, særlig barn, har rett til alle nivåer av og former for statlig utdanning, uten diskriminering.

3. Statene skal, sammen med urfolk, treffe effektive tiltak slik at individer tilhørende urfolk, særlig barn, herunder de som lever utenfor sine egne lokalsamfunn, har tilgang til opplæring i sin egen kultur og på sitt eget språk, når det er mulig.

(Artikkel 14 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

til blant annet økt forskning om mobbing av og blant samer, økt informasjon om samer i skolene, større kunnskap om samer i relevante fagmiljøer, og et eget samisk barneombud.

Sametinget ser viktigheten av nordisk samarbeid på opplæringsfeltet. Samisk parlamentarisk råd har etablert et samarbeid over grensene når det gjelder styrking og utvikling av samisk språk. Sametinget har som mål å innlede et lignende samarbeid om opplæringen basert på erfaringene som gjøres i språksamarbeidet.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen opplæring og utdanning ved å satse på følgende innsatsområder:

- Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag.
- Rammevilkår for læringsmiljø.
- Læremidler.

8.1 Virkemidler til grunnopplæring

8.1.1 Økonomiske virkemidler

8.1.1 Innsatsområder - grunnopplæring

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag	1 000	1 500	-500	-33,3 %
Rammevilkår, læringsmiljø og samarbeid om opplæringen	1 150	300	850	283,3 %
Læremidler	23 025	23 525	-500	-2,1 %
Sum	25 175	25 325	-150	-0,6 %

8.1.2 Administrative ressurser – seksjon for grunnopplæring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for seksjon for grunnopplæring inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for grunnopplæring er en del av avdeling for oppvekst og utdanning.

Seksjonen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å for å følge opp målsettingene for fagområdet grunnopplæring.

Seksjonens arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene.

Avdelingen er også ansvarlig for driften av Sametingets læremiddelsenter.

Seksjon for grunnopplæring disponerte 9 årsverk per 1.10.2015.

8.2 Den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

8.2 Samletabell - den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Revidering av læreplaner	500	500	0	0,0 %
Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	500	1 000	-500	-50,0 %
Sum	1 000	1 500	-500	-33,3 %

Mål:

- Samiske elever har reell rett til kvalitetsmessig god opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske verdier, samisk kultur og samfunnsliv.

Delmål 1:

- Samiske elever, uavhengig av hvor de bor, har rett til opplæring i og på samisk og med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Samiske elever i grunn- og videregående opplæring har etter opplæringsloven individuell rett til opplæring i samisk uavhengig av hvor de bor i Norge. Retten til opplæring på samisk er avhengig av hvor eleven bor. Alle grunnskoleelever i samiske distrikt har ifølge opplæringslovens § 6-2 rett til opplæring i og på samisk. Utenfor samisk distrikt har elever i grunnskolen rett til opplæring i og på samisk dersom minst ti elever i en kommune ønsker slik opplæring og så lenge det er seks elever igjen i gruppa. I følge § 6-3 har samer i videregående opplæring rett til opplæring i samisk. De har ikke lovfestet rett til opplæring på samisk.

For å styrke og tydeliggjøre samiske barns rettigheter til opplæring i og på samisk og på grunnlag av samiske verdier, ser Sametinget behov for en helhetlig revidering av opplæringsloven og friskoleskoleloven.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at opplæringsloven og privatskoleloven og øvrige styringsdokumenter ivaretar samiske elevers rett til opplæring i og på samisk og med utgangspunkt i samiske verdier, samisk kultur og samfunnsliv.
 - Arbeide for at samiske elevers rettigheter og behov ivaretas ved lov- og forskriftsendringer.
 - Arbeide for å endre opplæringsloven slik at samiske barn utenfor forvaltningsområdet for samisk språk får utvidet retten til opplæring på samisk og etter samisk læreplanverk.
 - Arbeide for at det samiske perspektivet og samiske elevers rettigheter ivaretas i offentlige utredninger og i andre styringsdokumenter, herunder i statlige underliggende organers oppdrag.
 - Gi høringsuttalelser, ha dialog og konsultasjoner med departementet og underliggende myndighetsorganer.
- Bidra til en helhetlig utvikling av sørsamiske barns oppvekst- og opplæringssituasjon.
 - Starte arbeidet med å utvikle en plan for dette arbeidet.

Skal bidra til:

- At samiske barns rettigheter styrkes og tydeliggjøres.

Delmål 2:

- Alle elever har kunnskap om samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Delutredning NOU 2015:7 Elevens læring i fremtidens skole, og hovedutredning NOU 8 Fremtidens skole (Ludvigsen-utvalgets innstillinger), har vurdert grunnopplæringens fag opp mot kompetansekrav i et fremtidig samfunns- og arbeidsliv. Denne prosessen legger opp til store fornyinger i skolens struktur og innhold. Dette vil stille krav til Sametinget, som har ansvar, for læreplaner i samisk i grunnopplæringen, særskilte samiske fag i videregående opplæring og for det samiske innholdet i nasjonale læreplaner og de samiske parallelle likeverdige læreplaner.

Stortingsmelding 20 (2012-13) "På rett vei" initierer en del strukturendringer blant annet for videregående opplæring. Dette kan ha innvirkning på læreplanenes innhold.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at det ordinære læreplanverket og læreplanverket for den samiske skolen har tydelige krav og læringsmål angående samisk opplæring og samisk innhold i grunnopplæringen.
 - Samarbeide med Kunnskapsdepartementet om utvikling av ny generell del til læreplanverket.
 - Revidere og fastsette læreplaner for opplæring i samisk språk for grunnskole og videregående opplæring og læreplaner for særskilt samiske fag.
 - Foreslå innhold til likeverdige, parallelle samiske læreplaner og fastsette det samiske innholdet i disse læreplanene.

8.2.1 Revidering av læreplaner - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22600 Revidering av læreplaner	500	500	0	0,0 %
Sum	500	500	0	0,0 %

Skal bidra til:

- At samisk innhold i opplæringen tydeliggjøres og styrkes.

Delmål 3:

- Implementere samisk tradisjonell kunnskap i opplæringen og i lokale læreplaner.

Tradisjonell kunnskap er en stor verdi i seg selv, og overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene er et viktig ledd i styrking og bevaring av kulturell identitet. Gjennom slik overføring lærer elevene å nyttiggjøre seg av naturressursene innenfor naturens tålegrense, og de får kunnskap i samisk duodji/duodje/duedtie.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til igangsetting av prosjekter som overfører samisk tradisjonell kunnskap mellom generasjoner.

- Tilskudd til opplæringsprosjekter innen tradisjonell samisk nyttiggjøring av naturressurser og duodji/duodje/duedtie-prosjekter.

8.2.2 Tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	500	1 000	-500	-50,0 %
Sum	500	1 000	-500	-50,0 %

Prioriteringer i 2016:

- Duodji.
- Tradisjonell fangst og fiske.
- Tradisjonell mathøsting og matlaging.
- Joik og fortellinger.

Skal bidra til:

- At samisk tradisjonell kunnskap implementeres i skolens lokale læreplaner og at eldre ses som en ressurs i skolen.

8.3 Rammevilkår for læringsmiljø

8.3 Samletabell - rammevilkår, læringsmiljø og samarbeid om opplæringen

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Nettverk for samiskopplæring	200	300	-100	-33,3 %
Arctic Indigenous Education Conference (AIEC)	830	0	830	-
Spesialpedagogiske fagdager	120	0	120	-
Sum	1 150	300	850	283,3 %

Mål:

- Gode rammevilkår for læringsmiljø.

Delmål 1:

- Samisk opplæring har rammevilkår som sikrer kvalitetsmessig god opplæring

Elever som ikke kan få opplæring i samisk på sin skole, kan få opplæringen gjennom fjernundervisning. Det er skoleeier som skal dekke utgiftene til fjernundervisning. Staten refunderer utgifter til samiskopplæring.

Elever på videregående skole som velger samisk som andrespråk, kan velge mellom tre ulike varianter, der samisk 4 er en variant for de elever som begynner med samisk først på videregående opplæring. Denne varianten ble innført i forbindelse med reform av læreplaner i samisk i 2014, etter at evalueringer viste at det er vanskelig for elever som starter med samisk først på videregående skole å ta eksamen etter de to andre variantene for læreplaner i samisk som andrespråk.

Departementet fjernet finansieringsordning for samisk som fremmedspråk ved innføring av Kunnskapsløftet. Elever har rett til å starte med samisk på videregående opplæring, jf. skolelova § 6.3. Det har imidlertid ikke vært læreplan og noen finansieringsordning tilpasset denne elevgruppen. Nå er

læreplan for elevgruppen fastsatt, og Sametinget vil arbeide for at finansieringsordningen må komme på plass, slik det var under Reform 94.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for å styrke rammevilkårene for samisk opplæring.
 - Arbeide for å øke satsene til statlig støtte til skoleeiere som tilbyr samisk undervisning.
 - Arbeide for at samisk fjernundervisning får gode rammevilkår.
 - Arbeide for at samisk som andrespråk, samisk 4, tas med i finansieringsordningen.

Skal bidra til:

- Å sikre vilkårene for skoleeiere til å gi samisk opplæring.

Delmål 2:

- Alle elever har et inkluderende og trygt læringsmiljø.

Sametinget er opptatt av at elever skal ha et trygt og godt fysisk og psykososialt læringsmiljø, som stimulerer til god læring og som er fritt for mobbing og diskriminering. Sametinget har som mål å konsultere om tiltakene i NOU 2015:2 Å høre til - virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til utviklingsarbeid som sikrer et godt og trygt læringsmiljø.
 - Arbeide for å forebygge diskriminering og mobbing.
 - Arbeide for at elever er trygge i sin skolehverdag.
 - Arbeide for at elevene er trygge på sin egen identitet.
 - Samarbeid med Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG).

Skal bidra til:

- At elever har en trygg skolehverdag.

Delmål 3:

- Alle som har ansvar for opplæring har god kunnskap og bidrar til godt samarbeid om samisk opplæring.

Sametinget vil bidra til at samiske behov og interesser ivaretas og styrkes gjennom å ha et godt samarbeid med kommuner med samisk befolkning. Sametinget har samarbeidsavtaler med Tromsø og Bodø kommuner og satser på å formalisere samarbeid med Oslo og Alta kommuner, eventuelt andre aktuelle kommuner.

Sametinget ser nytten av å samarbeide på nordisk nivå om en felles skolepolitikk med grunnlag i samisk språk og samiske verdier. Sametinget ønsker innsikt i hvilke skolepolitiske utfordringer samer i Finland og Sverige har og hvordan vi i fellesskap kan samarbeide om samiske skoletilbud.

Sametinget har sittet i en arbeidsgruppe i regi av Utdanningsdirektoratet og sammen med samiske representanter i Finland og Sverige. Målet var å foreslå tiltak om felles utvikling og bruk av læremidler i barnehage og skole for å styrke samiskopplæringen.

Deres rapport ble ferdig høsten 2015, og der foreslås det at vi øker samarbeidet mellom Finland, Norge og Sverige. Det handler om en felles digital læremiddeltjeneste, koordinering av læremiddelutvikling, samordning i læreplanarbeid, samarbeid om lærerutdanning/videreutdanning og felles bruk av fjernundervisning.

Arctic Indigenous Education Conference 2016 (AIEC 2016) avholdes i Kautokeino 14. - 17. mars 2016. AIEC 2016 er et samarbeid mellom Sametinget og Sámi allaskuvla. Tema for konferansen er revitalisering, og intensjonen er å utveksle erfaringer og løsninger innenfor opplæringsfeltet på et internasjonalt urfolksnivå. I forbindelse med konferansen skal Sametinget også være tilrettelegger for et ministermøte, der politiske ledere innenfor opplæringsfeltet fra hvert urfolksområde møtes for å signere en avtale som skal formalisere og styrke det videre samarbeidet innenfor opplæringsfeltet. Sametinget har i ministermøte i Iqaluit i Canada i 2012 påtatt seg ansvaret for å avholde disse arrangementene.

Sametinget ser det som særlig viktig å arbeide for å ivareta skoletilbudet for samiske elever med spesielle behov. Disse elevene utgjør en sårbar gruppe, som i sterkere grad enn andre er avhengig av å få et skoletilbud på grunnlag av sitt språk, sine kulturverdier og på sitt nivå. For å imøtese disse behovene optimalt, er det særlig viktig å styrke kompetansen og samarbeidet mellom fagmiljøene. Som et ledd i kompetanseutvikling innen det spesialpedagogiske fagfeltet, vil Sametinget bidra med midler til å arrangere samiske pedagogiske fagdager i 2016.

Som et ledd i Sametingets mål om å styrke samarbeidet mellom samiske lærere, finansierer Sametinget lærernetverket NetSam, som ble etablert i 2013. Nettverket er et redskap for kunnskapsutvikling i den samiske skolen og omfatter lærere, skoleledere og skoleeiere ved samiske skoler i samiske områder, og det koordineres av Senter for samisk i opplæringen ved Sámi allaskuvla.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Legge til rette for samarbeid om opplæring med kommuner og andre instanser.
 - Formalisere samarbeidet og samarbeidsavtaler med aktuelle kommuner.
 - Følge opp målsetningene for samisk opplæring i samarbeidsavtalene.
 - Foreta oppnevninger til ulike råd, organer, juryer og nødvendige fag-, referanse- og styringsgrupper, samt følge opp disse.
- Arbeide for å styrke nordisk og internasjonalt samarbeid om opplæring for samer og urfolk.
 - Etablere samarbeid med samiske skolemyndigheter i Finland og Sverige om utvikling av samisk opplæring.
 - Arrangere en sirkumpolar utdanningskonferanse og ministermøte for sirkumpolare urfolksministere innen utdanningssektoren.
- Bidra til kompetanseutvikling innen det spesialpedagogiske fagfeltet.
 - Tilskudd til å arrangere samisk pedagogiske fagdager.
- Bidra med informasjon og veiledning om samisk opplæring.
 - Tilskudd til Nettverk for samiskopplæringen, NetSam.
 - Gi informasjon og veiledning om læreplaner, fag- og timefordeling, organisering av opplæring, læremidler og andre opplærings saker i aktuelle fora og for aktuelle aktører.

8.3.1 Nettverk for samiskopplæring - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22400 Nettverk for samiskopplæring	200	300	-100	-33,3 %
Sum	200	300	-100	-33,3 %

8.3.2 Sirkumpolar utdanningskonferanse/ministermøte - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22401 Arctic Indigenous Education Conference (AIEC)	830	0	830	-
Sum	830	0	830	-

8.3.3 Spesialpedagogiske fagdager - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22402 Spesialpedagogiske fagdager - prosjekt	120	0	120	-
Sum	120	0	120	-

Skal bidra til:

- Utveksling av kunnskap og erfaring om opplæring for samer og andre urfolk.
- Kommunikasjon og samarbeid om utvikling av opplæring.

8.4 Læremidler

8.4 Samletabell - læremidler

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Utvikling av læremidler	20 725	21 025	-300	-1,4 %
Utredning av rammeavtaler for læremidler	300	0	300	-
Ovttas - Aktan - Aktasne	1 000	1 500	-500	-33,3 %
Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	23 025	23 525	-500	-2,1 %

Mål:

- Samiske elever har tilgang til kvalitetsmessig gode samiske læremidler, som er i tråd med gjeldende læreplanverk i alle fag i grunnsopplæringen.

Delmål 1:

- Det utvikles ordinære og særskilt tilrettelagte læremidler på alle tre samiske språk.

For å sikre en målrettet og helhetlig utvikling av læremidler, har Sametinget vedtatt en handlingsplan for utvikling av læremidler 2015-2018.

Handlingsplanen ligger til grunn for de prioriteringer som blir gjort i 2016.

Læremidlene er søknadsbaserte prosjekter til grunnsopplæringen. Sametinget har som mål å effektivisere l remiddelutviklingen og vil vurdere å lyse ut noen l remiddelprosjekter som offentlig anskaffelser. Vi vil derfor utrede muligheten for å inngå rammeavtaler med læremiddelprodusenter for

produksjon av læremidler på samisk. Dette vil også føre til større grad av forutsigbarhet for læremiddelprodusentene.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra med finansiering til utvikling av ordinære læremidler for grunnpoplæring og til særskilt tilrettelagte læremidler i henhold til Sametingets handlingsplan for læremiddelutvikling 2015- 2018.
 - Følge opp prosjektet, oversetting av matematikkverket, Multi, til lule- og sørsamisk for barnetrinnet.
 - Arrangere seminar samiske læremiddelutviklere.
 - Lyse ut læremidler i henhold til prioriteringsliste.
 - Utrede beste fremgangsmåte for inngåelse av rammeavtaler med læremiddelprodusenter.

8.4.1 Tilskudd til utvikling av læremidler - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
21000 Utvikling av læremidler	20 725	21 025	-300	-1,4 %
Sum	20 725	21 025	-300	-1,4 %

Prioriteringer for 2016:

Læremidler på sørsamisk:

- Samisk som førstespråk 9. årstrinn.
- Samisk som førstespråk Vg2.
- Samisk som andrespråk, Samisk 3 ungdomstrinn/Samisk 4 Videregående opplæring, Nivå 1-3.
- Samfunnsfag, Historie 5.-7. årstrinn. Nyproduksjon eller oversetting.
- Samfunnsfag, Samfunnskunnskap 8.-10. årstrinn. Parallell utgivelse med lulesamisk.
- Samfunnsfag 1. - 4. årstrinn.
- Design og duodji Vg2-Vg3, Temabaserte læremidler.

Læremidler på lulesamisk

- Samfunnsfag, historie. 5.-7. årstrinn. Nyproduksjon eller oversetting.
- Samfunnsfag, Samfunnskunnskap, 8.-10. årstrinn. Parallell utgivelse med sørsamisk.
- Design og duodji Vg2-Vg3, Temabaserte læremidler.

Læremidler på nordsamisk

- Samisk som førstespråk Vg2.
- Samisk som andrespråk, Videregående opplæring, Nivå 7-9.
- Naturfag 5.-7. årstrinn.
- Design og duodji Vg2 - Vg3, temabaserte læremidler.

Særskilt tilrettelagte læremidler på nord-, lule- og sørsamisk

- Særskilte læremidler tilpasset elever på mellom- og ungdomstrinnet i fagområdet:
 - Språk og kommunikasjon.
 - Lese- og skrivevansker.
 - Syn og / eller hørsel.
 - Matematikkvansker.

8.4.2 Utredning om inngåelse av rammeavtaler med læremiddelprodusenter - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22700 Utredning av rammeavtaler for læremidler	300	0	300	-
Sum	300	0	300	-

Skal bidra til:

- Målrettet og helhetlig utvikling av læremidler.

Delmål 2:

- God informasjon om samiske læremidler, redskap for publisering av digitale læremidler og deling av samiske læremidler.

Læremiddelportalen Ovttas - Aktan - Aktesne, er blitt et nyttig og nødvendig verktøy for skolene. Læremiddelportalen har oversikt over hva som finnes av samiske læringsressurser, er en arena for deling av læringsressurser og har utviklet et publiseringsverktøy for utvikling av læringsressurser. Målet er at alt som publiseres på nettportalen, blir publisert på nord-, lule- og sørsamisk og norsk.

Arbeidet med oppbygging av læremiddelportalen ble drevet som et prosjekt fram til 01.07.2013, da prosjektet gikk over til permanent drift og ble overflyttet til Sámi allaskuvla.

Det legges til grunn for at grunnfinansieringen til Ovttas - Aktan - Aktesne skal komme fra andre offentlige og/eller ikke-offentlige myndigheter. Sametingets finansieringsandel skal gradvis trappes ned.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre gode rammevilkår for informasjon om og tilgjengelighet av samiske læremidler.
 - Bidra med finansiering av nettstedet Ovttas - Aktan - Aktesne.
 - Informere om, tilgjengeliggjøre og låne ut samiske læremidler som finnes på Sametingets læremiddelsentral.

8.4.4 Tilskudd til Ovttas - Aktan - Aktesne - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22000 Ovttas - Aktan - Aktesne	1 000	1 500	-500	-33,3 %
Sum	1 000	1 500	-500	-33,3 %

Skal bidra til:

- At brukerne og utviklerne har informasjon om samiske læremidler, vet hvor de kan få tak i dem og kan dele selvproduserte læremidler med andre.

Delmål 3:

- Sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid ivaretas og videreutvikles.

I 2013 inngikk Sametinget en 3-årig avtale med Engerdal kommune og Sámi allaskuvla. Denne avtalen skal gjensidig forplikte partene til å bidra til at det sørsamiske kompetansemiljøet som ble etablert og utviklet gjennom Elgå-prosjektet, i avtalen omtalt som Elgå-prosjektet i Engerdal kommune, skal ivaretas og sikres rammevilkår for fremtidig drift og utvikling. Avtalen videreføres i 2016.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp avtalen med Engerdal kommune og Sámi allaskuvla om sørsamisk terminologi- og læremiddelutviklingsarbeid.
 - Bidra med finansiering av oppfølging av prosjektet.

8.4.5 Tilskudd til sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
20200 Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling	1 000	1 000	0	0,0 %
Sum	1 000	1 000	0	0,0 %

Skal bidra til:

- At det sørsamiske kompetansemiljøet som ble etablert og utviklet gjennom Elgå-prosjektet ivaretas og sikres rammevilkår slik at kompetansemiljøet kan bidra til sørsamisk terminologiutvikling og til at det utvikles sørsamiske læremidler av god kvalitet.
- At det arbeidet som ble utført i prosjektperioden blir tatt vare på og videreført.

9 Høyere utdanning og forskning

Hovedmål:

- Samisk høyere utdanning og forskning bidrar med kunnskap og menneskelige ressurser for økonomisk, kulturell og sosial utvikling i det samiske samfunnet.

Sametingets ambisjon er å bidra til flere fagfolk med kompetanse innen samisk språk og kultur, og å bidra til at det finnes relevant forskning blant annet som grunnlag for politiske valg og beslutninger. Sametinget erkjenner også at det på grunn av økt fokus og trykk på nordområdene, vil være nødvendig å legge strategier for å møte det samiske samfunns kompetanse- og forskningsmessige utfordringer.

Det samiske samfunnet står framfor store utfordringer knyttet til mangelen på ansatte med samisk språk- og/eller kulturkompetanse innenfor ulike samfunnssektorer. Dette gjelder både innenfor offentlig forvaltning og innenfor det private næringsliv. Et samarbeid mellom Sametinget og andre aktuelle aktører om rekrutteringstiltak til høyere utdanning vil være svært viktig i tiden som kommer.

Å nyttiggjøre seg av samisk tradisjonskunnskap for å bygge et moderne næringsliv i samiske områder, vil være et viktig bidrag for verdiskaping og nye arbeidsplasser.

Nyere forskning viser at samer i Norge opplever diskriminering. Å øke den generelle kompetansen om samer og samiske samfunnsforhold i befolkningen, vil kunne motvirke dette. Sametinget arbeider blant annet derfor for at høyere utdanning og forskning generelt ivaretar det samiske perspektivet.

Samisk høyere utdanning og forskning, med tilhørende mål og tilskuddsordninger, er også en del av kapitlene næring, areal og miljø, helse og sosial, språk og barnehage.

Sametinget arbeider for å oppnå hovedmålet innen høyere utdanning og forskning ved å satse på følgende innsatsområder:

- Samisk høyere utdanning.
- Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå.
- Samisk forskning.
- Rekruttering.



1. Urfolk har rett til å bevare, ha kontroll med, verne og utvikle sin kulturarv og sin tradisjonelle kunnskap og sine kulturuttrykk, og også uttrykkene for deres egen vitenskap, teknologi og kultur, herunder menneskelige og genetiske ressurser, frø, medisiner, kunnskap om dyr og planters egenskaper, muntlige overleveringer, litteratur, mønstre, sportslige aktiviteter og tradisjonelle leker, bildende og utøvende kunst. De har også rett til å bevare, ha kontroll med, beskytte og utvikle immaterielle rettigheter til slik kulturarv og tradisjonell kunnskap, og slike kulturuttrykk.

2. Sammen med urfolk skal statene treffe effektive tiltak for å anerkjenne og verne utøvelse av disse rettighetene.

(Artikkel 31 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

9.1 Virkemidler til høyere utdanning og forskning

9.1.1 Økonomiske virkemidler

9.1.1 Innsatsområder - høyere utdanning og forskning

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samisk forskning	0	1 150	-1 150	-100,0 %
Rekruttering	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum	2 850	4 000	-1 150	-28,8 %

9.1.2 Administrative ressurser – seksjon for høyere utdanning og forskning

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for høyere utdanning og forskning inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for høyere utdanning og forskning er en del av avdeling for oppvekst og utdanning. Seksjonen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å følge opp målsettingene for fagområdene for høyere utdanning og forskning. Seksjonenes arbeidsoppgaver framkommer nærmere under innsatsområdene.

Seksjon for høyere utdanning og forskning disponerte 4 årsverk per 1.10.2015.

9.2 Samisk høyere utdanning

Mål:

- Økt kompetanse i samiske språk og om samiske samfunnsforhold.

Samisk høyere utdanning er alle kurs og studieprogrammer som er relaterte til samisk språk, kultur, næringer, samfunnsforhold eller lignende, og som gir studiepoeng innenfor høyere utdanning.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at institusjoner tilbyr samisk høyere utdanning som det samiske samfunnet etterspør.
 - Dialog med aktuelle høyskoler og universitet.
 - Observatør i Fagstrategisk enhet for samisk høyere utdanning og forskning.

Skal bidra til:

- Studietilbud basert på samisk språk og kultur.

9.3 Samisk perspektiv i høyere utdanning på nasjonalt nivå

Mål:

- Lover, forskrifter og andre styringsdokumenter for høyere utdanning på nasjonalt nivå ivaretar det samiske perspektivet.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Bidra til at det samiske perspektivet implementeres i høyere utdanning.
 - Observatør i Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU).
 - Medlem i følgegruppa for barnehagelærerutdanninga.
 - Dialog med nasjonale myndigheter.

Skal bidra til:

- At det samiske perspektivet er integrert i høyere utdanning i Norge.

9.4 Samisk forskning

Delmål 1:

- Relevant forskning forefinnes som grunnlag for valg og politiske beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Samisk forskning er forskning / FoU-virksomhet som enten er forskning på samiske forhold og/eller forskning for samiske formål.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Arbeide for et formalisert samarbeid mellom Sametinget og Forskningsrådet.
 - Observatør i styret i Forskningsrådets samiske programstyre.
 - Starte prosess for en utvidet representasjon av medlemmer oppnevnt av Sametinget i Forskningsrådets organer.

Skal bidra til:

- At valg og beslutninger er basert på relevant kunnskap

Delmål 2:

- Kartlegging, systematisering og formidling av samisk tradisjonskunnskap/árbediehtu til opplæring, utdanning og til forvaltning av naturressurser.

Pilotprosjektet, Árbiediehtoguovddáš – senter for samisk tradisjonskunnskap, ble avsluttet med bevilgningen i Sametingets budsjett for 2015. Prosjektet hadde sitt utgangspunkt i Sametingets oppfølging og konkretisering av resultatene fra Árbiediehtu-prosjektet, systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

Sametinget hadde som mål at pilotprosjektet etter prosjektperioden skulle følges opp med faste offentlige bevilgninger. Signaler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet tyder på at dette ikke lar seg gjøre i 2016. Sametinget har derfor i samråd med departementet besluttet at 2016 blir et "mellomår", der vi arbeider for å avklare framtidig status for et senter for samisk tradisjonskunnskap.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Avklare grunnlaget for opprettelse av et permanent senter for samisk tradisjonskunnskap.

- Gjennom dialog med Sámi allaskuvla samiske museer og kulturinstitusjoner vurdere samfunnsoppdraget til et eventuelt senter, og hvordan kartlegging, systematisering og formidling av samisk tradisjonell kunnskap kan ivaretas.
- I dialog med Kommunal- og moderniseringsdepartementet bidra til at senteret for samisk tradisjonskunnskap kan etableres.

Skal bidra til:

- At framtidig status for et senter for samisk tradisjonskunnskap blir avklart.

9.5 Rekruttering

9.5 Samletabell - rekruttering

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Stipend for høyere utdanning	2 450	2 850	-400	-14,0 %
Evaluering av stipend for høyere utdanning	400	0	400	-
Sum	2 850	2 850	0	0,0 %

Mål:

- Flere fagfolk med samisk språk- og kulturkompetanse.

Det samiske samfunnet har behov for fagfolk med kunnskap i samisk språk og kultur på alle samfunnsområder, både innenfor offentlig og privat sektor.

Det er viktig at også personer som ikke er samiskspråklige har muligheter til å ta høyere utdanning i samiske språk, blant annet for å kunne kvalifisere seg til samisk høyere utdanning, som for eksempel samisk barnehagelærerutdanning. I tillegg er dette av betydning for at allerede utdannede innen ulike profesjoner får utvidet sin språkkompetanse.

For å få svar på om stipend til høyere utdanning har ført til den målsetningen vi har satt, vil Sametinget foreta en evaluering av stipendordningen i 2016.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til rekruttering av samiskspråklige på ulike nivåer innen høyere utdanning og forskning.
 - Dialog med Kunnskapsdepartementet om opprettelse av master- og doktorgradsstipender i samiske språk.
 - Dialog med Kunnskapsdepartementet om rammer for rekruttering til samisk høyere utdanning.
 - Dialog med aktuelle høyskoler og universitet.
 - Forvalte stipend til høyere utdanning.
- Undersøke virkningen av stipendordningen.
 - Foreta en evaluering av stipendordningen.

9.5.1 Stipend for høyere utdanning - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
21110 Stipend for høyere utdanning	2 450	2 850	-400	-14,0 %
Sum	2 450	2 850	-400	-14,0 %

Prioriteringer i 2016:

- Høyere utdanning i sør-, lule- eller nordsamisk språk.
- Samisk barnehagelærerutdanning.
- Annen barnehagelærerutdanning for studenter med avlagt eksamen/standpunktkarakter i samisk som 1. eller 2. språk fra videregående opplæring, eller tilsvarende nivå.
- Samisk lærerutdanning.
- Lærerutdanning 5.-10. trinn – master – nordsamisk som fremmedspråk.
- Annen lærerutdanning for studenter med avlagt eksamen/standpunktkarakter i samisk som 1. eller 2. språk fra videregående opplæring, eller tilsvarende nivå.
- Bachelor i sykepleie for studenter med avlagt eksamen i samisk som 1. eller 2. språk fra videregående opplæring, eller tilsvarende nivå.

Skal bidra til:

- Flere fagfolk med samisk språk- og kulturkompetanse innen ulike fagområder.

9.5.2 Evaluering av stipend for høyere utdanning - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
22800 Evaluering av stipend for høyere utdanning	400	0	400	-
Sum	400	0	400	-

10 Helse og sosial

Hovedmål:

- God helse og likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på at det samiske folk har rett til god helse og likeverdig helse- og sosialtjeneste, på lik linje med befolkningen for øvrig. Utvikling av god helse for det samiske folk må bygge på dokumentert kunnskap om det samiske folks helse og levekår og hvilke faktorer som påvirker helsetilstanden til det samiske folk. Videre må tjenestetilbudet til samiske pasienter tilrettelegges pasientenes språklige og kulturelle bakgrunn. Det forutsetter at den nødvendige kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur er tilstede på alle nivåer innenfor helse og sosialtjenesten.

Sametinget skal arbeide for å oppnå hovedmålet innen helse og sosial ved å fokusere på at:

- Den samiske befolkningen mottar helsetjenester som er tilrettelagt deres språklige og kulturelle bakgrunn.
- Den samiske befolkningen har lik tilgjengelighet til tjenestetilbudene, og til å medvirke i egen behandling som befolkningen for øvrig.
- Dokumentert kunnskap om det samiske folks helse og levekår og hvilke faktorer som påvirker helsetilstanden til det samiske folk styrkes.
- Samisk barns rett som urfolksbarn til en oppvekst med samisk språk og kultur ivaretas når de er under barnevernets omsorg.



2. Individuer

*tilhørende urfolk har samme individuelle rett som andre til å ha den høyest oppnåelige **helsestandard** både fysisk som psykisk. Statene skal treffe nødvendige tiltak for gradvis å sikre full gjennomføring av denne rettigheten.*

(Artikkel 24 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

*2. Statene skal, sammen med vedkommende urfolk, treffe tiltak for å sikre at kvinner og barn tilhørende urfolk er fullt ut beskyttet og sikret mot enhver form for **vold og diskriminering**.*

(Artikkel 22 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

***Samiske barn** har rett til et fullverdig helse- og sosialtilbud som er tilrettelagt i deres språk og kultur, og der det tas tilbørlig hensyn til deres etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ved utvikling av hjelpetiltak. Dette er barns selvstendige rett, som også gjelder for samiske barn under barnevernets omsorg.*

(Artiklene 2, 20 og 30 i FNs barnekonvensjon)

10.1 Virkemidler til helse og sosial

10.1.1 Økonomiske virkemidler

10.1.1 Samletabell - helse og sosial

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
En likeverdig helse- og sosialtjeneste	3 266	3 246	20	0,6 %
Forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale	150	0	150	-
Bekjempelse av vold i nære relasjoner i samiske samfunn	450	450	0	0,0 %
Sum	3 866	3 696	170	4,6 %

10.1.2 Administrative ressurser – seksjon for helse og sosial

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for helse og sosial inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for helse og sosial er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse og sosial.

Seksjon for helse og sosial er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å følge opp målsettingene for fagområdet helse og sosial.

Seksjonen har forvaltningsansvar innenfor dette området:

- Forvaltning av tilskudd til helse og sosialprosjekter.

Seksjon for helse og sosial disponerte 2 årsverk pr. 1.10.2015.

10.2 Samisk språklig og kulturelt tilrettelagt helse- og sosialtjeneste

10.2 Samletabell - en likeverdig helse- og sosialtjeneste

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Brukerrettede tilbud for eldre samer	576	562	14	2,5 %
Samisk legeförening	156	150	6	4,0 %
Helse- og sosialprosjekter	2 534	2 534	0	0,0 %
Sum	3 266	3 246	20	0,6 %

Mål:

- Likeverdige helse- og sosialt tilbud tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Delmål 1:

- Samiske pasienters rett og behov til en god helse og likeverdige helse og sosialtilbud blir ivaretatt i overordnede styringsdokumenter

Kvalitetssikringen av helse- og sosialtjenester til samiske pasienter er i stor grad avhengig av enkeltpersoner som har spesialkompetanse i eller en spesiell interesse for samisk språk og kultur. For Sametinget er det derfor viktig å løfte ansvaret for kvalitetssikring av helse- og sosialtjenester fra enkeltpersoner og opp på et overordnet nivå. Sametinget erfarer også at dersom samiske pasienters rett og behov for tilrettelagte tjenester skal ivaretas, så må dette komme klart til uttrykk i nasjonale føringer og lovtekster.

Sametinget vil at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan målet med en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk skal nås. Det forutsetter at samiske pasienters rett og behov for tilrettelagte tjenester etterspørres og synliggjøres i planlegging, utredninger og når beslutninger tas.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog og samarbeid med overordnede myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av helse- og sosialtilbud til det samiske folk.
 - Være i tidlig dialog med sentrale myndigheter når overordnede satsinger igangsettes.
 - Bidra til at samiske pasienters rettigheter og behov etterspørres, synliggjøres og ivaretas i overordnede satsinger og føringer.
 - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske samfunns utviklingstrekk og behov innenfor helse- og sosialfeltet.
 - Arbeide for å få utviklet ny handlings- og tiltaksplan for helse- og omsorgstjenester til den samiske befolkning, som utvikles i nært samarbeid mellom Sametinget og samiske helsefaglige miljøer.

Skal bidra til:

- Språklige og kulturelt tilrettelagte helse- og sosialtjenester til det samiske folk ivaretas i overordnede styringsdokumenter og satsninger.
- Helse- og omsorgstjenester tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Delmål 2:

- Økt kunnskap om det samiske folks helse og levekår og om samiske pasienters behov innenfor helse- og sosialfeltet.

Det er fortsatt et stort behov for kunnskap om og kompetanse i samisk språk og kultur hos helsefaglig personell på alle nivåer. Videre er det også begrenset med dokumentert kunnskap om det samiske folks helse og levekår, og hvilke faktorer som påvirker dette. Kunnskap er viktig både for identifisering av helseutfordringer og for igangsetting av gode tiltak. Sametinget ser derfor behov for å styrke forskning på forhold som påvirker helse og forskning på tjenestetilbudet til samiske pasienter. Videre er det behov for å øke samisk språk- og kulturkompetanse på alle nivåer innenfor helsetjenesten.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Øke kunnskapen om det samiske folks helse - og levekår, og om helsetjenestetilbudene til den samiske befolkning.
 - Være premissleverandør for relevant forskning som frembringer forskningsresultater om det samiske samfunnets tilstand på helse-, sosial- og barnevernsfeltet.
 - Arbeide for at det gjennomføres dokumentasjonsstudier / tjenesteforskning på helsetjenestetilbudet til samiske folk.
- Stimulere til økt samisk språk- og kulturkompetanse blant helse- og sosialfaglig personell på alle nivå.
 - Arbeide for at kunnskap om samisk språk, kultur og samfunnsforhold implementeres i helse- og sosialfaglige utdanninger på videregående og høyere utdanning.
 - Delta i samarbeidsorganet for helseutdanninger i Region Nord.
- Bidra til at institusjoner som forsker på helse og sosiale forhold i det samiske samfunnet styrkes og videreutvikles.
 - Gjennom kontakt med sentrale myndigheter etter spørre folkehelsesdata fra det samiske samfunnet.
 - Samarbeide om kunnskapsutvikling med samisk helseforskning og andre samiske fagutviklingsinstitusjoner innen helse.
 - Arbeide for at forskning og kunnskapsutvikling innenfor omsorgstjenestene til samiske pasienter implementeres i samiske helseforskingsmiljøer.

Skal bidra til:

- Språklig og kulturelt tilrettelagte helse- og sosialtjenester til samiske pasienter og brukere.
- Flere samisktalende helse- og sosialfaglig personell.

Delmål 3:

- Samiske pasienter mottar et spesialisthelsetjenestetilbud som tilrettelegges etter samisk språk og kultur.

Samiske pasienter bosatt over hele landet har rett til samisk språklig og kulturelt tilrettelagte helsetjenester. Samiske pasienter møter ofte en spesialist- helsetjeneste med liten kunnskap om samisk språk og kultur, der muligheten til å bruke eget språk er liten. Dette gir dårlig kvalitet på tjenesten og øker faren for feilbehandling. Dette reduserer pasientsikkerheten og begrenser pasientenes innvirkning og medvirkning på egen behandling. Det reduserer også samiske pasienters tilgjengelighet og valgmulighet til behandlingstilbud.

Sametinget mener at det er viktig å styrke og utvikle språklige og kulturell tilrettelagte spesialisthelsetjenester til samiske pasienter. Det er også behov for å tenke helhetlig og overordnet om organisering av spesialisthelsetjenester til den samiske befolkning.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom dialog og samarbeid med myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av spesialisthelsetjenester til det samiske folk.
 - Følge opp organisering og etablering av spesialisthelsetjenestetilbudet til samiske pasienter, deriblant tiltak som har særlig betydning for samiske pasienter i nasjonal helse- og sykehusplan.
 - Sikre Sametingets innflytelse på oppdragsdokumenter til regionale helseforetak.

- Gjennomføre faste samarbeidsmøter med helseforetakene.
- Følge opp arbeidet med utvikling av måleindikatorer for språk og kommunikasjon innenfor kvalitetssikring og pasientsikkerhet.
- Sikre og videreutvikle spesialisthelsetjenester som har utviklet språklige og kulturelt tilrettelagte tjenester til samiske pasienter.
 - Gjennom dialog med sentrale myndigheter skape forutsigbarhet og utviklingsmuligheter for samiske helseinstitusjoner.
 - Følge opp arbeidet med opprettelse og organisasjonstilknytning av samisk helsepark.
 - Bidra til at Samisk Nasjonalt kompetansesenter innen psykisk helse og rus (SANKS) videreutvikles og gjøres tilgjengelig for alle samiske pasienter.
 - Følge opp NOU 2014:8 Tolking i offentlig sektor og videreføringen av Helse Nord's tolkeprosjekt.

Skal bidra til:

- Språklig og kulturelt tilrettelagt spesialisttjenestetilbud til samiske pasienter.

Delmål 4:

- Samiske brukere får språklig og kulturelt tilpasset helse- og omsorgstjenester i kommunene.

Sametinget har erfart at helse og omsorgstjenesten i de ulike kommuner/regioner med samisk befolkning har varierende bevissthet og kunnskap om samiske pasienters behov. Sametinget ser at i kommuner der samer utgjør en mindre del av befolkningen, er helse- og omsorgstilbudet i liten grad tilrettelagt samiske pasienters språklige og kulturelle bakgrunn.

Sametinget mener at det må fortas en helhetlig og systematisk satsing på primærhelsetjenester til den samiske befolkningen. Kunnskapen om samisk språk og kultur må være tilgjengelig i større grad i kommunale helse- og omsorgstjenester. Denne kompetansen må være integrert i kommunale helse- og omsorgsplaner og i tjenesteutførelsen.

Strategier med tilhørende tiltak

- Gjennom dialog og samarbeid med sentrale myndigheter, kommuner og relevante aktører sikre en språklig og kulturell tilrettelagt kommunehelsetjeneste til det samiske folk.
 - Arbeide for at det utvikles en ny nasjonal handlingsplan for helse- og omsorgstjenester til det samiske befolkning.
 - Følge opp at samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas i oppfølging av Stortingsmelding om primærhelsetjeneste.
 - Gjennom samarbeidsavtalene bidra til at samiske pasienters behov for tilrettelagte helse- og sosialtjenester ivaretas.
 - I samarbeid med aktuelle språksentre sette søkelys på tilpassede helse- og omsorgstjenester til samiske pasienter og brukere.
- Øke kunnskapen om samisk språklige og kulturelt tilpassede tilbud blant kommunehelsetjenestens ansatte.
 - Etterspørre grundige og systematiske oversikter over hvordan samiske pasienters behov for tilrettelagt tjenester ivaretas i de enkelte kommunene med samisk befolkning,
 - Gjennom kontakt med forskningsmiljøer og utviklingsentre for omsorg påvirke og stimulere til økt forskning på tjenestetilbudet til samiske brukere i kommunene.

Skal bidra til:

- Samiske innbyggere i kommunene får en helse- og omsorgstjeneste som er tilrettelagt deres språklige og kulturelle bakgrunn.

Delmål 5:

- Øke samiske brukere og pasienters medvirkning og brukerstyring.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at samiske pasienter og brukere får større medvirkning og innflytelse i planlegging og utførelse av tjenestetilbudet innenfor helse og sosial.
 - Samarbeid med brukerorganisasjoner som Sametinget har samarbeidsavtaler med.
- Videreføre og videreutvikle forebyggende og frivillige tiltak for eldre samer som et supplement til offentlige helse- og sosialtjenester.
 - Direkte tilskudd til Várdobáiki for å gi veiledning og rådgivning for andre som ønsker å fremme frivillige tiltak for samiske eldre.

Skal bidra til:

- Styrking av samiske brukere og pasienters rett til medvirkning.

10.2.1 Brukerrettede tilbud for eldre samer - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
25000 Brukerrettede tilbud for eldre samer	576	562	14	2,5 %
Sum	576	562	14	2,5 %

10.2.2 Samisk legeforening - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
25100 Samisk legeforening	156	150	6	4,0 %
Sum	156	150	6	4,0 %

10.2.3 Tilskudd til helse- og sosialprosjekter - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Helse- og sosialprosjekter	2 534	2 534	0	0,0 %
Sum	2 534	2 534	0	0,0 %

Prioriteringer i 2016:

- Prosjekter som har som mål å legge til rette for en språklig og kulturelt tilpasset helse- og omsorgstjeneste.
- Metodeutviklingsprosjekter som har som mål å oppnå et samisk språklig og kulturelt tilpasset tjenestetilbud.
- Prosjekter som har som mål å øke samiske pasienters medvirkning og brukerstyring.
- Prosjekter som har som mål å sikre at samiske barns rettigheter og behov ivaretas når de er under barnevernets omsorg.
- Prosjekter som fremmer kunnskap om samisk språk og kultur innenfor samisk helse.
- Prosjekter som har som mål å styrke psykisk helse hos samiske barn og unge.
- Prosjekter som har som mål å etablere møteplasser for samiske eldre
- Prosjekter som belyser og forbygger vold i nære relasjoner i det samiske samfunnet.

Skal bidra til:

- God helse og likeverdige helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

10.3 Samisk språklig og kulturelt tilrettelagt barneverntjeneste

Mål:

- Samiske barns rettigheter og behov sikres i møte med barnevernet.

Samiske barn har rettigheter regulert i norsk lov og i internasjonale konvensjoner som stadfester deres rett til en oppvekst med eget språk og kultur. Kunnskap om samisk språk og kultur er en viktig forutsetning for at barnevernstjenesten skal kunne gi de samiske barna og deres familier de tilbud de har krav på.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Ivareta og synliggjøre samiske barns rettigheter og behov i overordnede beslutnings- og styringsverktøy.
 - Konsultasjoner med sentrale myndigheter om lover, forskrifter, og styringsdokumenter som omhandler samiske barns rettigheter når de er under barnevernets omsorg.
 - I samarbeid med fylkesmannen og andre aktører bidra til at Barnekonvensjonens artikler om urfolks barn ivaretas.
- Økt kunnskap om samiske barns rettigheter og behov innenfor barnevernstjenesten.
 - Samarbeide med Norsk Fosterhjemsforening om samiske fosterbarn.
 - Etterspørre dokumentert kunnskap om samiske barns og unges helse og levekår.
 - Etterspørre og initiere til dokumentert kunnskap om helse og levekår for samiske barn som har vært eller er under barnevernets omsorg.

Skal bidra til:

- Samiske barns språk og kultur ivaretas når de er under offentlig omsorg.

10.4 En nødmeldetjeneste tilrettelagt samisk språk og samfunnsliv

Mål:

- Den samiske befolknings behov ivaretas i nødmeldetjenesten.

Sametinget er opptatt av at vi har en nasjonal beredskap også tar høyde for samiske behov og rettigheter. Det er viktig å sikre en forsvarlig og god tjeneste for den samiske befolkning Den nasjonale beredskapen og organisering av nødmeldingstjenesten gjennomgår i dag større endringer. Sametinget mener at det er nødvendig at dette også ivaretar og tilpasses det samiske samfunns behov for en forsvarlig og kvalitetssikret nød og beredskapstjeneste. Det forutsetter at de som arbeider med nødmeldingstjenester har kompetanse i samisk språk og samfunnsforhold,

Strategier med tilhørende tiltak:

- Være en pådriver for å ivareta samiske interesser i nødmeldingsarbeidet.

- Aktivt etterspørre hvordan samiske brukere ivaretas i nødmeldingsarbeidet.
- Fortsette konsultasjoner om nødmelding og varsling med sentrale myndigheter.

Skal bidra til:

- Et nødmeldings- og varslingssystem som kan motta og betjene meldinger på samisk, og som også ivaretar det samiske samfunnets behov.

10.5 Forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale

10.5 Forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Ekstern arbeidsgruppe for utvikling av etiske retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale	150	0	150	-
Sum	150	0	150	-

Mål:

- Den samiske befolkningens rettigheter ivaretas innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

De senere år har utviklingen på human biologisk material gjennomgått en rivende utvikling. Ny teknologi på området åpner for en bredere forskning og nye muligheter for anvendelse av forskningsresultater og kunnskaper, I denne sammenheng er samisk human biologisk materiale interessant for forskning. Sametinget ser behov for å skaffe oversikt over samisk human biologisk materiale, og behov for å utarbeid retningslinjer for bruk og forvaltning av dette materialet.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Følge opp Kirkenes-erklæringen vedrørende rettigheter og forvaltning av samisk human biologisk materiale.
 - I samarbeid med samiske fagfolk utvikle etiske retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale.

10.5.1 Ekstern arbeidsgruppe for utvikling av etiske retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
27200 Ekstern arbeidsgruppe for utvikling av etiske retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale	150	0	150	-
Sum	150	0	150	-

Skal bidra til:

- Ivaretagelse av samiske folks rettigheter innenfor forvaltning og bruk av human biologisk materiale.

10.6 Bekjempelse av vold i nære relasjoner

10.6 Samletabell - bekjempelse av vold i nære relasjoner i samiske samfunn

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Seminar om psykisk helse og selvmordsforebygging blant samiske barn og unge	450	450	0	0,0 %
Sum	450	450	0	0,0 %

Mål:

- Bekjempe vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Nylig publisert data fra helse og levekårsundersøkelser i det samiske samfunnet (Saminor 2) viser at vold i nære relasjoner er en betydelig utfordring i det samiske samfunnet. Både samiske kvinner og menn rapportere om opplevd vold i større grad enn samfunnet forøvrig. Vold og seksuelle overgrep er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Vold i nære relasjoner har også et kjønnsaspekt og er et alvorlig likestillingsproblem. Selv om det er like mange menn som kvinner som opplever partnervold, er det flest kvinner som blir voldtatt og som opplever den groveste volden.

Vold i nære relasjoner er uakseptabelt, og rammer både de involverte og hele det samiske samfunnet. Det skaper dårlig fysisk og psykisk helse og har negativ påvirkning på barn og unges oppvekstvilkår. Altfor ofte lever barn og voksne i årevis med vold uten at dette avdekkes. De helsemessige konsekvensene kan være omfattende, alvorlige og potensielt livstruende. Å avdekke vold og seksuelle overgrep er et ansvar for alle, men personell som arbeider med og møter barn og unge daglig har et særlig ansvar.

Sametinget vil stimulere til videre utvikling av kunnskap om vold i nære relasjoner, både ved å fokusere på voldens påvirkning på helse og oppvekstvilkår, og ved å støtte opp om gode tiltak som belyser og forebygger vold i nære relasjoner i det samiske samfunnet.

Delmål:

- Økt fokus på og kunnskap om vold i nære relasjoner og voldens konsekvenser i samiske samfunn.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Gjennom samarbeid med samiske fagmiljøer og andre aktører bidra til kunnskap om hva som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner i samiske samfunn.
 - Følge opp sametingsrådets redegjørelse for kjønnslikestilling ved å bidra til gjennomføring av prosjektet «vold i nære relasjoner i samiske samfunn» som undersøker hjelpeapparatets kompetanse til å møte samiske voldsutsatte.
 - Gjennom aktiv bruk av virkemidler bidra til støtte opp om gode tiltak som belyser og forbygger vold i nære relasjoner i det samiske samfunnet.
- Gjennom samarbeid med samiske fagmiljøer og andre aktører bidra til øke fokuset på vold i nære relasjoner i det samiske samfunnet, og voldens konsekvenser for helse og oppvekstvilkår.
 - Gjennomføre en konferanse om psykisk helse og selvmordsforebygging blant samiske barn og unge.

10.6.1 Vold i nære relasjoner i samiske samfunn

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
27100 Seminar om psykisk helse og selvmordsforebygging blant samiske barn og unge	450	450	0	0,0 %
Sum	450	450	0	0,0 %

Skal bidra til:

- Å forebygge vold i nære relasjoner i samiske samfunn.

Dette er en oppfølging av innsatsområde 3 i sametingsrådets redegjørelse for kjønnslikestilling.

11 Arealer og miljø

Hovedmål:

- En bærekraftig forvaltning av natur- og ressursgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Bærekraftig utvikling handler både om bruk og bevaring. Sametinget legger vekt på å arbeide for å sikre samisk deltakelse i bruk, forvaltning og bevaring av naturressurser i samiske områder.

Samer har behov for beskyttelse av de tradisjonelle levemåtene og rettighetene som er opparbeidet gjennom langvarig bruk av områdene, fordi sammenhengen mellom kulturutøvelsen og den tradisjonelle næringsutøvelsen er særlig sterk.

Ressursområder, naturmangfold, kulturminner og kulturlandskap er viktige deler av det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur. Forvaltning av arealer, naturressurser, naturmangfoldet og hvordan vi forholder oss til klimaendringene er derfor viktig for å ta vare på og sikre utvikling av samisk kultur og samfunnsliv

Levedyktige samiske lokalsamfunn er en hovedbetingelse for styrking og utvikling av samisk kultur, næringer og samfunnsutvikling. Å bidra til å sikre en balansert bosettingsutvikling, er en sentral utfordring også for areal- og ressursforvaltningen.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet ved å satse på følgende innsatsområder:

- Arealer.
- Naturressurser.
- Naturmangfold.
- Klima.



1. Urfolk har rett til de landområder, territorier og ressurser de tradisjonelt har eid eller befolket, eller som de på annen måte har brukt eller ervervet.

2. Urfolk har rett til å eie, bruke, utvikle og ha kontroll med landområder, territorier og ressurser de besitter som følge av tradisjonelt eierskap eller annen tradisjonell besittelse eller bruk, og også landområder, territorier og ressurser de har ervervet på annen måte.

3. Statene skal gi disse landområdene, territoriene og ressursene rettslig anerkjennelse og vern. Slik anerkjennelse skal finne sted med behørig respekt for vedkommende urfolks sedvaner, tradisjoner og landrettighetssystem.

(Artikkel 26 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

11.1 Virkemidler til arealer og miljø

11.1.1 Økonomiske virkemidler

11.1.1 Innsatsområder - arealer og miljø

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Forvaltning av arealer	1 950	3 100	-1 150	-37,1 %
Naturmangfold	250	0	250	-
Sum	2 200	3 100	-900	-29,0 %

11.1.2 Administrative ressurser - seksjon for areal og miljø

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for areal og miljø inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for areal og miljø.
- Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap.
- Seksjon for kulturminner.

Seksjon for areal og miljø er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å følge opp målsettingene for fagområdet areal og miljø.

Seksjon for areal og miljø har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av saker etter plan- og bygningsloven ved å gi høringsuttalelser, bistå og medvirke ved alle aktuelle arealplaner, kommuneplaner og delplaner fra kommunalt og regionalt nivå, samt deltakelse på planforum, meklingsmøter og befaringer.
- Energisaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven, herunder konsultasjonsprosesser med NVE og OED om vannkraftverk, vindkraft og kraftlinjer.
- Ivareta samiske interesser ved verneprosesser i samiske områder, både ved etablering av verneområder og forvaltningsplanprosesser, samt oppfølging av de samiske representantene i verneområdestyrene og i arbeidsutvalgene for verneområder.
- Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven.
- Saker om bruk av utmark, jakt, fiske og sanking etter viltloven, lakse- og innlandsfiskeoven, naturmangfoldloven og finnmarksloven.
- Følge opp saker om sikring og ivaretagelse av reindriftas arealgrunnlag.

Seksjon for areal og miljø disponerte 5 årsverk pr. 1.10.2015. Ett årsverk har siden 2013 vært finansiert med tilskudd fra Olje- og energidepartementet (OED). Departementet bevilget da midler til etablering av prosjektstilling med formål å styrke Sametingets saksbehandlingskapasitet for behandling av energisaker. OED la opp til å tildele budsjettmidler over en 3-årsperiode, med en totalramme på inntil 3 mill. kroner. Avtaleperioden går ut etter første halvår 2016. I statsbudsjett 2016 foreslås det ingen forlenging.

11.2 Forvaltning av arealer

11.2 Samletabell - forvaltning av arealer

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Stiftelsen Protect Sápmi	1 000	2 000	-1 000	-50,0 %
Annen oppfølging av samiske rettigheter arealer og ressurser	750	650	100	15,4 %
Ferdigstilling av areal- og miljømeldinga	200	450	-250	-55,6 %
Sum	1 950	3 100	-1 150	-37,1 %

Mål:

- Sametinget skal være en viktig premissleverandør, myndighetsutøver og konsultasjonspart i forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Staten er folkerettslig forpliktet til å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur og for å sikre samisk deltakelse i bruk, forvaltning og bevaring av naturressurser i samiske områder.

Kunnskap om de samiske områdene og samfunnene er avgjørende for god forvaltning av arealer og ressurser. Tradisjonell samisk kunnskap gir innsikt og forståelse på linje med akademisk kunnskap. Areal- og ressursforvaltningen skjer i samarbeid med mange parter. Statlige og regionale myndigheter har viktige roller, det samme har de samiske samfunnene der areal- og ressursforvaltningen skjer. Sametinget har forpliktende samarbeidsavtaler med noen av disse. For øvrig reguleres samhandlingen med staten gjennom konsultasjonsavtalen fra 2005, der staten er forpliktet til å konsultere Sametinget i alle saker som berører samiske interesser.

Plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven og finnmarksloven er sentrale i denne sammenheng. Sametinget har utarbeidet en planveileder for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv etter plandelen til plan- og bygningsloven. Sametingets areal- og miljømelding er også en viktig dokument i forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder. En ny melding om areal og miljø vil bli lagt fram for plenum i løpet av 2016.

Delmål 1:

- Naturgrunnlaget for samiske næringer, kultur og samfunnsliv sikres i all planlegging

Forvaltning av arealer skjer i stor grad lokalt i kommunene, med plan- og bygningsloven som det viktigste styringsredskapet. All planlegging etter loven skal sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Sametinget opplever at naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse er under press fra utviklingsbehov av det moderne samfunnet. De tradisjonelle samiske næringer; reindrift, fiskeri, jordbruk og utmarksnæringer opplever disse utfordringene på ulike måter. Sametingets arbeid skal bidra til økt forståelsen for samisk naturbruk og verdigrunnlag.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Tidlig og tydelig medvirkning i saker som berører samiske interesser.
 - Tilrettelegge for at samisk næringsutøvelse gis tilstrekkelig areal og handlingsrom for å utøve sin næring på en utviklingsrettet og bærekraftig måte.

Skal bidra til:

- Å sikre områder eller areal hvor samisk næringsutøvelse gis utviklingsmulighet og handlingsrom i et bærekraftig perspektiv.
- Synliggjøre kommunenes ansvar for å ivareta samisk kultur og næringsutøvelse.

Delmål 2:

- Lokal samisk deltakelse og reell medvirkning sikres i all areal- og ressursforvaltning.

Kommuner og andre som legger frem planer etter plan- og bygningsloven har et særlig ansvar til å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder den samiske befolkningen. Sametinget ser gode lokale medvirkningsprosesser som avgjørende for at planenes legitimitet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Synliggjøre mulige samiske interesser, rettighetshavere og lokalsamfunn i planprosesser.
 - Tilrettelegge for deltakelse og reel medvirkning av samiske interesser, rettighetshavere og lokalsamfunn i areal- og ressursforvaltning.

Skal bidra til:

- Samiske interesser, rettighetshavere og lokalsamfunn blir hørt og gis mulighet for informert samtykke i planer og tiltak i tradisjonelle samiske områder.

Delmål 3:

- Samiske land og ressursrettigheter ivaretas i bruken av arealer i samiske områder

Stiftelsen Protect Sápmi skal bidra til at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. Stiftelsen skal ha en sentral, normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører i deres arbeid eller virksomhet i samiske områder. Det legges til grunn at grunnfinansieringen av Stiftelsen Protect Sápmi i økende grad må komme fra andre, slik at Sametingets finansieringsandel går ned.

Det skal være en målrettet oppfølging for at samiske rettigheter til arealer og ressurser også kan sikres gjennom at saker føres for domstolene. Ved dialog med samiske organisasjoner og institusjoner som representerer samiske rettighetshavere skal det legges til rette for etablering av en støtteordning med formål å yte juridisk bistand til samiske rettighetshavere i saker som må føres for domstolene og som er av prinsipiell karakter knyttet til ivaretagelse av land- og ressursrettigheter. En slik støtteordning vil være for de tilfeller det ikke er mulig med offentlig fri rettshjelp eller offentlig dekking av saksomkostninger.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Dialog med samiske organisasjoner og institusjoner som representerer og ivaretar samiske rettighetshaveres interesser og rettigheter om hvordan en slik støtteordning for juridisk bistand for føring av land- og ressursrettighetssaker overfor domstolene kan utformes.
 - Deltakelse i aktuelle internasjonale, nasjonale og regionale fora for næringsliv og menneskerettigheter.

11.2.1 Tilskudd til Protect Sápmi - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
30000 Stiftelsen Protect Sápmi	1 000	2 000	-1 000	-50,0 %
Sum	1 000	2 000	-1 000	-50,0 %

11.2.2 Annen oppfølging av samiske rettigheter arealer og ressurser - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
30500 Annen oppfølg. av samiske rettigheter arealer og ressurser a)	750	650	100	15,4 %
Sum	750	650	100	15,4 %

a) I revidert nasjonalbudsjett 2015 ble det bevilget kr 1 000 000 til dette formålet, som må betraktes som engangsbevilgning.

Prioriteringer i 2016:

- Tilskudd til en utformet støtteordning med formål å yte juridisk bistand til samiske rettighetshavere i saker som må føres for domstolene og som er av prinsipiell karakter knyttet til ivaretagelse av land- og ressursrettigheter.
- Tilskudd til ordning for veiledning og forundersøkelser for at noen med rettslig interesse fremmer krav om kollektive rettigheter overfor Finnmarkskommisjonen, herunder rettigheter til fiskeplasser i sjø- og fjordområder.
- Bidrag til nettverk og organisasjoner sitt arbeid for anerkjennelse av land- og ressursrettigheter utenfor Finnmark (Samerettsutvalget).

Skal bidra til:

- Økt bevissthet og gjennomslag for ivaretagelse av areal og ressursrettigheter blant samiske rettighetshavere.
- Avklaring av samiske rettigheter til marine ressurser.
- Nettverk og organisasjoner sitt arbeid for anerkjennelse av land- og ressursrettigheter utenfor Finnmark.

11.2.3 Ferdigstillelse av areal- og miljømeldinga - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
31001 Ferdigstillelse av areal- og miljømeldinga	200	450	-250	-55,6 %
Sum	200	450	-250	-55,6 %

Skal bidra til:

- Større synlighet og innflytelse for det samiske i henhold til bruk og bevaring av arealer som kan sikre en fremtidig bærekraftig forvaltning.

11.3 Naturressurser

Mål:

- Ressurs- og energiutvinning skal styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer.

Dagens samfunnsutvikling innebærer et behov for økt energiproduksjon og uttak av ikke-fornybare ressurser. Dette gjelder også utvikling i det samiske samfunnet. Sametingets hovedmålsetning er å sikre naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling. Dette gjelder også ved behandling av og konsultasjoner om søknader om utbygginger som følge av energi- eller

mineralutvinning. Disse utgjør ofte store inngrep i områder hvor det tidligere ikke har vært inngrep. Sametinget mener at denne utviklingen skal ikke gå på bekostning av samenes tradisjonelle næringsområder og utviklingsmuligheter for samisk kultur.

Delmål 1:

- Undersøkelse og uttak av naturressurser i samiske områder skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og er i samsvar med internasjonal folkerett.

Sametinget forventer at lokale og sentrale myndigheter legger til rette for en god og reell medvirkning av samiske rettighetshavere og lokalsamfunn i forhold til utnyttelse av naturressursene i samiske områder, og at vedtak om slik utnyttelse er innenfor folkerettens rammer.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Tidlig og tydelig involvering i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven.
 - Stille krav til konsekvensutredninger i nær dialog med samiske rettighetshavere.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.

Delmål 2:

- Selskaper med virksomhet i samiske områder skal ha økt oppmerksomhet om urfolksrettigheter i sine etiske retningslinjer om bedrifters samfunnsansvar, CSR (CorporateSocialResponsibility).

Sametinget forventer at næringslivet opptrer ansvarlig i samiske områder, og at norske selskaper respekterer menneskerettighetene og foretar aktsomhetsvurderinger for å etterleve dette ansvaret i alle urfolksområder.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter, særlig samiske rettighetshavere, for å sikre samisk areal- og miljøvern.
 - Delta i aktuelle samarbeidsfora.

Skal bidra til:

- Økt mulighet for gjennomslag for samiske interesser i henhold til urfolksrettigheter i samiske områder.

11.4 Naturmangfold

11.4 Samletabell - naturmangfold

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Seminar for representanter i vernestyrene	250	0	250	-
Sum	250	0	250	-

Mål:

- Hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv vektlegges i all forvaltning av naturmangfoldet.

Naturmangfoldlovens formålsparagraf slår fast at naturen skal tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også som grunnlag for samisk kultur. Sametinget arbeider for at tradisjonell samisk bruk opprettholdes og utvikles på en slik måte at det bevarer naturmangfoldet. Kontinuitet i samisk bærekraftig bruk av natur og aktiv deltakelse i forvaltning av naturmangfoldet sikrer naturgrunnlaget for samisk kultur også i fremtiden.

Delmål 1:

- Ivaretagelse av naturmangfoldet skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.

Sametinget vil at lokalbefolkningens bruk av sine ressursområder videreføres. Samene har en sterk kontinuitet fra historisk til dagens bruk av utmark. Det er viktig for å holde ved like kunnskap om egen kultur og historie. Samtidig skal hver enkelt som bruker utmark og naturen kjenne sitt ansvar om bevaring av naturen for fremtidige generasjoner.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold (CBD).
- Følge opp naturmangfoldloven og verneprosessene i samiske områder.
- Bidra til at beslutningsprosesser vedrørende naturmangfoldet i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt grad av hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter og internasjonal folkerett ved ivaretagelse av naturmangfoldet.
- Konvensjonen om biologisk mangfold ivaretar urfolk sine behov og rettigheter.

Delmål 2:

- Samisk lokal deltakelse og medvirkning er sikret i forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

Sametinget vil at kompetanse om samisk naturbruk, her under reindrifta, vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder og ser at det er behov for samisk kulturkompetanse i forvaltning av verneområdene. Sametinget har oppnevnt 39 representanter i tilsammen 20 nasjonalpark- og verneområdestyrer til å ivareta samiske interesser på en helhetlig måte. I verneområder som ikke er omfattet av lokal forvaltningsordning, har forvaltningsmyndigheten et stort ansvar å legge til rette for samisk medvirkning i beslutninger som påvirker samiske interesser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner.
 - Følge opp pågående prosesser.
- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges i forvaltning av verneområder.
 - Følge opp de samiske representantene i verneområdestyrene og i arbeidsutvalgene for verneområder.

- Arrangere seminar for Sametingets representanter i verneområdestyrene.

Skal bidra til:

- Økt grad av samisk lokal deltakelse og medvirkning i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

11.4.1 Seminar for representanter i verneestyrene - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
31002 Seminar for representanter i verneestyrene	250	0	250	-
Sum	250	0	250	-

11.5 Tradisjonell kunnskap i forvaltning av arealer

Mål:

- Samisk tradisjonell kunnskap, lokal kunnskap og forståelser inngår i beslutningsgrunnlaget for forvaltning av arealer.

Konvensjonen om biologisk mangfold anerkjenner urfolks tradisjonelle kunnskap og slår fast at statene er forpliktet til å respektere, bevare og videreføre slik kunnskap. Sametingets målsetting er at tradisjonell og lokal kunnskap, her under samiske kvinners kunnskap og forståelse, anerkjennes og tas i bruk i forvaltning av arealer og naturressurser på lik linje med forskningsbasert kunnskap.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som beslutningsgrunnlag for bruken av arealer og naturressurser.
- Følge opp forvaltnings spørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven, lakse- og innlandsfiske loven, naturmangfoldloven og annet relevant lovverk.

Skal bidra til:

- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, samt lokal kunnskap og forståelse i prosesser og vedtak om bruk og vern av arealer og ressurser i tradisjonelle samiske områder.

11.6 Klima

Mål:

- Samiske næringer og samisk kultur er robuste i forhold til klimaendringer og urfolksrettigheter vektlegges når avbøtende tiltak og tilpasninger til klimaendringer planlegges.

Klimaendringer påvirker samisk kultur og samiske næringer fordi vi er nært knyttet til naturen. Dette gjelder særskilt for oss og andre urfolk i Arktis, der klimaendringene skjer raskt. Dette krever at vi framover har kunnskap og høy oppmerksomhet om effekter av klimaendringer på urfolk.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Ha fokus på implementering av urfolks rettigheter
 - Arbeide for bærekraftig utvikling og mot klimaendringer i Arktis.

- Delta på relevante internasjonale arenaer som Arktisk Råd og Barentssamarbeidet.
- Arbeide for positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robuste i forhold til klimaendringer.
 - Følge opp klimameldingen.
 - Arbeide for at også tradisjonell urfolkskunnskap og lokal kunnskap blir lagt til grunn for dokumentasjon på klimaendringer, brukes som grunnlag for å utvikle positive tilpasningsstrategier og for å fatte beslutninger i klimapolitikken.
 - Arbeide for at forskning på klimaendringenes innvirkning i nordområdene og følgene av lokale miljøpåvirkninger ivaretar det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

Skal bidra til:

- Økt vektlegging av urfolksrettigheter ved planlegging av klimatiltak.
- Økning i igangsatte positive klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økt vektlegging av samisk tradisjonell kunnskap i beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økning i klimaforskning som vektlegger det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.
- Økt forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.

12 Kulturminnevern

Hovedmål:

- Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

Sametinget forvalter samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur.

Samiske kulturminner er synlige spor etter våre forfedres bruk og tilstedeværelse i landskapet. De formidler kunnskap om livsvilkår, overlevelsesstrategier, ressursbruk, trosforestillinger og tilpassinger til landskapet. Dette landskapet formidler også kunnskap om rike ressurser og langvarig bosetting. Deler av den tradisjonelle kunnskapen er fortsatt i aktiv bruk i samiske samfunn, parallelt med nyere kunnskaper og holdninger. Sikring av kulturminner og formidling av kunnskapen de inneholder er viktig for å sikre og videreføre samisk kultur framover. Kunnskap om landskaps- og ressurstilpassing, som er nedfelt i samiske kulturmiljø, har verdi langt utenfor samiske samfunn. Slik kunnskap er for eksempel aktuell å peke på i debatten om klimaendringer.

Sametinget, som samenes øverste politiske myndighet, har forvaltningsansvar for samiske kulturminner og legger hovedpremissene for dette arbeidet. Det følger også av folkeretten, og er i tråd med at Sametinget skal gis økt innflytelse når det gjelder avgjørelsesmyndighet i saker som er av særlig betydning for den samiske befolkningen.

Sametinget har ansvar for å bevare den samiske bygningsarven. Det er stort behov for å få identifisert og registrert samiske bygninger. Vi mangler tilstrekkelig oversikt, noe som betyr at forvaltningen også mangler et viktig verktøy for å kunne drive et hensiktsmessig forvaltningsarbeid. Sametinget har tidligere fastsatt en rekke kriterier for hvordan en skal identifisere samiske bygninger.

I følge kulturminneloven § 4 andre ledd er alle samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredet, herunder også samiske bygninger. Sametinget har, gjennom forskrift, delegert myndighet etter kulturminneloven. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner etter bestemmelsene i kulturminneloven. Videre skal Sametinget også ivareta samiske kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven.

Med dagens situasjon har de ansatte som arbeider med kulturminnevern i Sametinget kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske landsdelsmuseer, de samiske museene og andre museer i



1. Urfolk har rett til å praktisere og gjenopplive sine kulturelle skikker og tradisjoner. Dette omfatter retten til å bevare, verne og videreutvikle tidligere, nåværende og fremtidige kulturuttrykk, som arkeologiske og historiske steder, artefakter, mønstre, seremonier, teknologier, bildende og utøvende kunst samt litteratur.

2. Statene skal gjennom effektive ordninger, for eksempel i form av gjenopprettning, utformet i samarbeid med vedkommende urfolk, sørge for avhjelping for eiendom av kulturell, intellektuell, religiøs eller åndelig art som urfolk er fratatt uten deres frie og informerte forhåndssamtykke, eller som er fratatt dem i strid med deres lover, sedvaner og tradisjoner.

(Artikkel 11 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få til samarbeid med Sametinget på relevante områder.

Sametinget har et stort kulturhistorisk materiale i form av registreringer, befaringsrapporter og intervjuer, i tillegg til et omfattende bildemateriale. De ansatte i kulturminnevernet i Sametinget besitter den fremste kunnskapen om samisk kulturminnevern og samisk kulturhistorie i landet.

Statens bidrag til administrative ressurser til det samiske kulturminnevernarbeidet har i praksis ikke blitt økt siden 1999.

I løpet av 2016 vil rådet legge fram melding om samisk kulturminnevern. Meldingen vil diskutere rammebetingelsene for samisk kulturminnevern, Sametingets forvaltningsansvar samt spørsmål knyttet til fredning og vern. Meldingen vil også ta opp samiske kulturminners betydning og plass i samisk samfunnsbygging. Denne vil legge grunnlag for ytterligere presisering av mål, strategier og tiltak.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet i kulturminnepolitikken ved å fokusere på følgende områder:

- Rammebetingelser for samisk kulturminnevern.
- Forvaltning av kulturminner.
- Synliggjøring.

12.1 Virkemidler til kulturminnevern

12.1.1 Økonomiske virkemidler

12.1.1 Innsatsområder - kulturminnevern

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Forvaltning av kulturminner	3 150	3 150	0	0,0 %
Sum	3 150	3 150	0	0,0 %

12.1.2 Administrative ressurser - seksjon for kulturminnevern

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kulturminnevern inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon areal og miljø.
- Seksjon for kulturminner.
- Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap.

Seksjon for kulturminner er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å følge opp målsettingene for fagområdet kulturminnevern. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor dette fagområdet.

Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap har tilsvarende ansvar når det gjelder bygningsvern spesielt. Overordnet arbeid med kulturlandskap, der både kulturminnevern og bygningsvern inngår

som naturlige deler, ligger også under denne seksjonen. Prosjektet, "Identifisering og registrering av samiske bygninger" er dessuten også knyttet til seksjonen.

Seksjonene har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av samiske kulturminner, herunder samiske bygninger, etter kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Seksjon for kulturminner disponerer 10 faste årsverk pr. 1.10.2015. Seksjon for bygningsvern og kulturlandskap disponerer 3 faste årsverk pr. 1.10.2015. I tillegg disponerer denne seksjonen 3 årsverk som er knyttet til registreringsprosjektet samiske bygninger.

12.2 Rammebetingelser for samisk kulturminnevern

Mål:

- Sametinget skal være den viktigste premissleverandør for det samiske kulturminnevernet.

Forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven ble lagt til Sametinget som en prøveordning i 2001. Denne prøveordningen gjelder fortsatt.

Sametinget har som mål at forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven. Dette medfører endring av kulturminneloven.

Gode økonomiske rammebetingelser er avgjørende for forvaltningen av samiske kulturminner. For å oppnå dette må Sametinget gis mulighet til reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kulturminnevern.

Økt kunnskap om samiske bosettingsområder og kulturminner betyr økt ansvar for Sametingets kulturminneseksjon. Dette medfører behov for økte administrative og økonomiske ressurser.

Gode rammebetingelser oppnås også gjennom samarbeid med aktuelle partnere innen kulturminnevernet. Sametinget samarbeider i dag nært med enkelte fylkeskommuner, et samarbeid som gir gevinst for alle parter.

Sametinget har hatt en samarbeidsavtale med Oppland fylkeskommune i perioden 2009 – 2013. Samarbeidet har vært av stor nytte og har gitt oss utvidet kunnskap om samisk utbredelse i fortida. Å kunne samordne strategier og høste erfaringer av hverandre har stor positiv effekt for kulturminneforvaltningen generelt og samiske kulturminner i Oppland spesielt. Samarbeidet fungerer godt fremdeles og vil bli formalisert i en ny avtale.

Sametinget deltar i arbeidet med Regional plan for kulturminnevern i Finnmark, i samarbeid med Finnmark fylkeskommune. Arbeidet ble startet opp i 2009, men av personellmessige årsaker har arbeidet tatt lang tid, og planen er fortsatt ikke ferdigstilt. Fylkeskommunen tok i fjor opp arbeidet, og arbeidet går nå for fullt. Sametinget deltar med faglige innspill og skriving av enkeltkapittel. Hovedformålet med planen er å gjøre den materielle kulturarven i Finnmark og den historien den representerer synlig, slik at den kan ivaretas på best mulig måte gjennom den daglige forvaltningen.

Delmål 1:

- Sametinget har den formelle forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets overordnede kulturminnepolitikk formidles gjennom en melding.
 - Følge opp redegjørelsen om samisk kulturminnevern med ei melding.

Skal bidra til:

- Sametinget kan føre en forutsigbar forvaltning etter kulturminneloven.

Delmål 2:

- Det samiske perspektivet blir ivaretatt i nasjonalt og regionalt kulturminnevern.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at nasjonale myndigheter tar sitt ansvar for samisk kulturminnevern.
 - Bruke konsultasjonsavtalen aktivt.
 - Gi innspill til nasjonale myndigheters prioriteringer innenfor samisk kulturminnevern.
- Godt og effektivt samarbeid med fylkeskommunene for å verne samiske kulturminner.
 - Stille til rådighet faglige ressurser i samband med fellesbefaringer med fylkeskommunene.
 - Fornye samarbeidsavtalen med Oppland fylkeskommune.
 - Etablere samarbeidsavtaler med andre aktuelle fylkeskommuner i sør
 - Delta i utarbeidelse av regional plan for kulturminnevern i Finnmark.

Skal bidra til:

- At Sametinget får gjennomslag for sitt syn i kulturminnepolitikken.
- En kvalitetsmessig god forvaltning av samiske kulturminner.

12.3 Forvaltning av kulturminner

12.3 Samletabell - forvaltning av kulturminner

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tilskudd til samisk kulturminnevern	2 400	2 400	0	0,0 %
Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	375	500	-125	-25,0 %
Skjøtsels- og formidlingsarbeid på Ceavccageadgi/Mortensnes kulturminneområde	375	0	375	-
Kulturminnekonferanse	0	250	-250	-100,0 %
Sum	3 150	3 150	0	0,0 %

Mål:

- Samiske kulturminner forvaltes på grunnlag av egen historie og egne verdier.

Den daglige forvaltningen utgjør hovedparten av kulturminneseksjonens arbeid. Arbeidet består av saksbehandling av offentlige planer og tiltak, befaringer i felt samt å gi høringsuttalelser i saker der Sametinget har rett og plikt til å delta med innspill etter kulturminneloven samt plan- og bygningsloven. Til forvaltningen hører også tilskuddsbehandling, oppfølging av Sametingets eiendom, Skoltebyen

kulturmiljø og ulike prosjekter som omhandler registrering, skjøtsel, sikring og tilrettelegging av samiske kulturminner, herunder også samiske bygninger. Sametinget ønsker en styrking av dette arbeidet.

Delmål 1:

- Funksjonell og forutsigbar forvaltning etter kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Sametinget arbeider med samisk bygningsvern som en del av den daglige forvaltningen og gjennom et eget prosjekt, "Identifisering og registrering av samiske bygninger". Prosjektet er finansiert av Riksantikvaren.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til at flere samiske kulturminner registreres og istandsettes.
 - Registrere samiske kulturminner og kulturmiljøer i hele Norge
 - Bidra til skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsesplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
- Bidra til at samiske bygninger blir identifisert og registrert.
 - Videreføre prosjektet, "Identifisering og registrering av samiske bygninger" i samarbeid med Riksantikvaren.
 - Oppdatere registreringene av samiske kulturminner i den nasjonale databasen Askeladden.
- Bidra til effektiv saksbehandling av offentlige planer og tiltak.
 - Gi høringsuttalelser til aktuelle kommunale og regionale planer.
 - Foreta befaringer i utbyggingsområder.
- Immateriell kulturarv brukes som en del av forvaltningsgrunnlaget.
 - Immaterielle kulturminner registreres parallelt med øvrige registreringer.
 - Utarbeide strategier for ivaretagelse og innsamling av kunnskap om immaterielle samiske kulturminner.
 - Registrere muntlig tradisjon og immaterielle kulturminner.
- Menneskelige levninger fra samiske graver i Pasvik forvaltes på en verdig måte.
 - Delta i samarbeid med aktuelle parter til en mulig gjenbegravelse av skjelettmateriale som er fjernet fra samiske graver i forbindelse med tidligere inngrep.

Skal bidra til:

- Samiske faste og løse kulturminner blir tatt vare på og sett på som en ressurs for de samiske lokalsamfunnene.
- Økt kunnskap blant kommuner, andre tiltakshavere og øvrig kulturminneforvaltning om immateriell samisk kultur.
- Forutsigbarhet for kommuner og andre tiltakshavere i planprosesser.
- En oversikt over automatisk freda kulturminner og verneverdige samiske bygninger er tilgjengelig for forvaltningen og allmennheten.
- En økt lokal forankring i kommuner og samiske lokalsamfunn av igangsatte kulturminneprosjekter.

Delmål 2:

- Styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at samiske bygninger registreres, dokumenteres og istandsettes:
 - Tilskudd til å utarbeide antikvariske restaureringsplaner for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
 - Tilskudd til restaurering av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at samiske kulturminner registreres og dokumenteres:
 - Tilskudd til registrering av automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljøer. Områder som er lite undersøkt når det gjelder samiske kulturminner prioriteres.
 - Tilskudd til innsamling og dokumentasjon av samiske immaterielle kulturminner i landskapet.
 - Tilskudd til innsamling av muntlige historier og minner knyttet til andre verdenskrig i samiske områder.
 - Tilskudd til dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til skjøtsel og tilrettelegging av samiske bygninger og øvrige samiske kulturminner:
 - Tilskudd til utarbeidelse av skjøtelsplaner for truede samiske kulturmiljøer.
 - Tilskudd til skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
 - Tilskudd til istandsetting av 4-5 utvalgte samiske kulturminner innenfor BARK-programmet årlig.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.
 - Tilskudd til dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.

12.3.1 Tilskudd til samisk kulturminnevern - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
35000 Tilskudd til samisk kulturminnevern	2 400	2 400	0	0,0 %
Sum	2 400	2 400	0	0,0 %

Prioriteringer i 2016:

For bygningsvernprosjekter:

- Utarbeide antikvariske restaureringsplaner for automatisk fredete og verneverdige samiske bygg
- Restaurering av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger

For registrering og dokumentasjon:

- Registrering av automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljøer. Områder som er lite undersøkt i forhold til samiske kulturminner prioriteres.
- Innsamling og dokumentasjon av samiske immaterielle kulturminner i landskapet.
- Innsamling av muntlige historier og minner knyttet til andre verdenskrig i samiske områder.

For skjøtsel og tilrettelegging:

- Utarbeidelse av skjøtelsplaner for samiske kulturminner og kulturmiljøer

- Skjøtselstiltak og tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljø med særlig prioritet på prosjekter innen Riksantikvarens BARK program.

Skal bidra til:

- Kunnskap som kommer fram gjennom prosjekter som støttes over ordningen tilbakeføres lokalt.
- En økt lokal forankring av kulturprosjektene.

Delmål 3:

- Kulturmiljøet Skoltebyen forvaltes på en bærekraftig måte.

Sametinget står som eier av kulturmiljøet Skoltebyen i Neiden og har tatt ansvaret for å styrke og utvikle dette unike miljøet. I 2015 ble tilgjengeligheten til Skoltefossen bedret, samt at vi gjorde mindre tiltak i Skoltebyen. Arbeidet med skjøtsel og tilrettelegging vil fortsette i 2016.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Forvaltning og skjøtsel av kulturmiljøet Skoltebyen skjer i samarbeid med lokale institusjoner og foreninger
 - Stå for skjøtsel av uteområdet.
 - Sikre området bedre tilgjengelighet med tanke på ulike brukergrupper.
 - Oppgradere hovedbygningen til tilfredsstillende teknisk stand.

12.3.2 Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
36000 Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	375	500	-125	-25,0 %
Sum	375	500	-125	-25,0 %

Skal bidra til:

- Et godt ivaretatt kulturmiljø som viser fram en del av den østsamiske kulturen på en verdig og respektabel måte

Delmål 4:

- Skjøtsels- og formidlingsarbeidet på Ceavccageadgi/Mortensnes kulturminneområde sikres og videreføres.

Ceavccageadgi/Mortensnes kulturminneområde i Nesseby kommune ble fredet i 1988, og forvaltes siden 2001 av Sametinget. Varanger samiske museum har i alle år hatt ansvar for praktisk forvaltning, og har gjennom en rekke prosjekter gjennomført et betydelig utviklingsarbeid. Dette ansvaret har siden 2012 påhvilt Tana og Varanger museumssiida. En 3-årig bevilgning fra Miljøverndepartementet i 2010-12 har muliggjort et systematisk og velfundert skjøtsels-, restaurerings- og formidlingsarbeid, inkludert et nybrottsarbeid i utvikling av en digital guide med tilhørende app. Midlene har også muliggjort en gjenåpning av informasjonsbygget i tilknytning til området. Det er viktig at den positive utviklingen ikke stopper opp, og at det skapes kontinuitet og forutsigbart i arbeidet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Videreføring og videreutvikling av forvaltnings- og formidlingsarbeid i samarbeid med Tana og Varanger museumssiida.

- Skjøtsel og landskapspleie av høy kvalitet med respekt for kulturminnernes integritet og autentisitet.
- Vedlikehold av kulturstier og servicebygninger.
- Videreføring av kartlegging og dokumentasjon.
- Videreutvikling av fysisk og digital formidling, inkludert formidling av de andre delområdene i Sametingets verdensarvinitiativ.

12.3.3 Skjøtsels- og formidlingsarbeidet på Ceavccageadgi/Mortensnes kulturminneområde - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
36400 Skjøtsels- og formidlingsarbeid på Ceavccageadgi/Mortensnes kulturminneområde	375	0	375	-
Sum	375	0	375	-

Skal bidra til:

- Et kulturminneområde som forvaltes, skjøttes og formidles på en måte som gjenspeiler de fremragende verdiene det representerer, og som skaper kunnskap og forståelse for samekulturens dype og rike historiske røtter.

12.4 Synliggjøring og formidling av samiske kulturminner

Mål:

- Samiske kulturminner og kulturmiljøer er ressurser i kunnskapsproduksjon og verdiskaping.

Delmål 1:

- Samiske kulturminner brukes for å dokumentere kunnskap om tilpasning til ressurser og landskap.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Sametingets prioriteringer innenfor forsknings- og utredningsarbeid skal avklares gjennom et meldingsarbeid. Følgende føringer legges til grunn for arbeidet:
 - Prioritere egne prosjekter, eller prosjekter der vi har en ledende rolle, og som har som formål å utvikle samisk kulturminnevern.
 - Prioritere prosjekt om bruk og utvikling av naturvitenskapelig metodikk innenfor samisk kulturminnevern, herunder blant annet 14C-dateringer, dendrokronologi og LIDAR-skanning – jf. plan.

Skal bidra til:

- Styrking av grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt forenkle forvaltningsarbeidet.

Delmål 2:

- Sametinget er hovedaktør i formidlingen av den samiske kulturarven.

Formidling av samiske kulturminner og kulturmiljøer skjer gjennom muntlig og skriftlig framstilling av registreringsmateriale, gjennom istandsetting og tilrettelegging og gjennom bruk av kulturminnene.

Sametinget arbeider for at Várjjat siida med Ceavccageađgi/Mortensnes og andre tilknyttede områder kommer inn på verdensarvlista. Sametingets forslag til verdensarvsted ble i 2013 levert Riksantikvaren for videre behandling

Strategier med tilhørende tiltak:

- Dokumentere og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljø.
 - Videreføre påbegynte formidlingsprosjekter for samiske kulturminner, der Sametinget har gått inn med midler og ressurser til sikring, istandsetting og tilrettelegging.
 - Delta med formidling om samisk historie og forhistorie gjennom artikler og foredrag i relevante fora.
 - Utarbeidelse av skjøttselsplaner for samiske kulturminner og kulturmiljøer.
 - Skjøtselstiltak og tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljø med særlig prioritet på prosjekter innenfor Riksantikvarens bevaringsprogram for arkeologiske kulturminner og kulturmiljø (BARK).
- Arbeide for at Várjjat siida med Ceavccageađgi/Mortensnes og andre tilknyttede områder kommer inn på verdensarvlista.
 - Følge opp søknadsarbeidet med møter og presentasjoner på relevant nivå og for relevante beslutningsfattere.

Skal bidra til:

- Økt synliggjøring av samiske kulturminner og kulturmiljøer.
- Økt kunnskap om samisk historie og forhistorie.

13 Næring

Hovedmål:

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og som danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Tradisjonelt har samer livnært seg av naturen, og naturbaserte næringer utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapningen i de samiske områdene. Sametingets undersøkelser viser at samiske områder står over for omfattende utfordringer. Samiske sentra blir gjerne beskrevet som norsk utkant, noe som preger næringsutviklingen i form av tap av arbeidsplasser, skole og butikk. Næringslivet viser en dreining mot tjenesteytende næringer, og strukturendringene i primærnæringene går mot færre og større enheter.

For å møte utfordringene med nye næringstilpasninger, er det en viktig oppgave å utvikle jobbtillbud for ungdom med høy kompetanse, og særskilt å legge til rette for arbeidsplasser for kvinner i samiske områder. Flere og flere samer bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk; like viktig er det å gi disse et samisk livsgrunnlag, både kulturelt, sosialt og yrkesmessig.

Sametinget verdiskapingspolitikk vil basere seg på en kunnskapsbasert næringsutvikling, hvor økt kunnskap og ny viten, sammen med tradisjonell kunnskap skal danne grunnlag for et fremtidsrettet næringsliv, som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

Sametingets egen utfordring er å måle om vår politikk og våre tiltak har den effekten vi ønsker. For det første er det en utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, kommuner, fylkeskommuner, Innovasjon Norge og andre finansiører, påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. For det andre tar det tid før man ser effekt av politikk og tiltak i samfunnet. De kriteriene Sametinget har satt for måloppnåelse, må stadig utvikles, slik at vi kan få svar på om vår politikk gir oss det sterke og allsidige næringslivet som er vårt mål. Den demografiske utviklingen med at flere flytter til byene, spesielt de yngre, utfordrer Sametinget til å tenke nytt angående næringsutviklingsarbeidet, herunder virkemiddelbruken og målsettingen med ordningene.

Et av de områdene der det er et potensiale for utvikling, ligger i grenselandet mellom kultur næringer, reiseliv, lokalmat og en sterk primærnæring. Disse næringene og nisjene representerer fornybare ressurser som absolutt kan bidra til positiv nærings- og samfunnsutvikling



1. Urfolk har rett til å opprettholde og utvikle sine egne politiske, økonomiske og sosiale systemer og institusjoner, til å ha trygghet for eget livsgrunnlag og egen utvikling, og til på fritt grunnlag å delta i enhver form for tradisjonell eller annen økonomisk virksomhet.

(Artikkel 20 i FNs erklæring om urfolks rettigheter)

1. Håndverk, bygde og lokaltbasert virksomhet, naturalhusholdning og tradisjonell virksomhet for vedkommende folk, som jakt, fiske, fangst og sanking, skal anerkjennes som viktige faktorer for å opprettholde deres kultur, økonomiske selvberging og utvikling. Når det er aktuelt, skal regjeringene sikre at slik virksomhet blir styrket og fremmet, med deltakelse av disse folk.

(Artikkel 23.1 ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater)

i samiske områder i framtida. Sametinget vil derfor legge vekt på utviklingsprosesser og -prosjekter i 2016 som berører disse satsingene.

Sametingsrådet har i 2015 gjennomført en reise i kyst- og fjordområder i Finnmark, som en oppfølging av sjøsamiske strategier. Reisen har gitt Sametingsrådet mange gode innspill på hvordan den framtidige politikken og utøvelsen av den kan være framover. Sametingsrådet vil følge opp sjøsamiske strategier også i 2016, med fokus på økt verdiskaping i sentrale næringer og i lokalsamfunn i våre kyst- og fjordområder.

Sametinget ønsker å nå hovedmålet for næring ved å satse på følgende innsatsområder:

- Primærnæringer.
- Variert næringsliv, verdiskaping og nyetableringer,
- Kulturnæringer.
- Duodji.

13.1 Virkemidler til næring

13.1.1 Økonomiske virkemidler

13.1.1 Innsatsområder - næring

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Primærnæringer	6 000	6 000	0	0,0 %
Variert næringsliv, verdiskaping og nyetablering	9 700	11 000	-1 300	-11,8 %
Kulturnæringer	3 900	2 750	1 150	41,8 %
Duodji	14 054	13 681	373	2,7 %
Sum	33 654	33 431	223	0,7 %

For de økonomiske virkemidlene som ytes over næringskapitlet, gjelder virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området). Midler til næringsutvikling kan, i tillegg til STN-området, ytes til samiske kulturnæringer, tilleggsnæringer i reindrift og tilretteleggende næringsprosjekter overfor reindriften i hele landet. For å se hvilke geografiske områder som tilhører STN-området, se kapittel 13.6.

13.1.2 Administrative ressurser – seksjon for næring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for næring inngår i kapittel 17 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for næring er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Seksjon for næring er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å følge opp målsettingene for fagområdet næring.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til næringsutvikling.
- Forvaltning av næringsavtalen for duodji.

Seksjon for næring disponerte 9 årsverk pr. 1.10.2015.

13.2 Primærnæringer

13.2 Samletabell - primærnæringer

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tilskudd til primærnæring	6 000	6 000	0	0,0 %
Sum	6 000	6 000	0	0,0 %

Mål:

- Bevare og utvikle marine næringer, reindrift og jordbruk som viktige kulturbærere og sysselsettere i samiske områder.

Primærnæringene er viktige for samisk kultur, språk og levesett. Selv om primærnæringene fortsatt sysselsetter flest, med 2437 arbeidsplasser i 2000, var det 1852 sysselsatte i primærnæringene i 2013, en nedgang på 585 arbeidsplasser. Den stadige nedgangen innenfor primærnæringene er noe Sametinget tar på alvor, og mye av innsatsen er derfor knyttet til det å bevare og utvikle de næringene.

Jordbruket er en viktig samisk kulturbærer som behøver særlige virkemidler for å kunne sikres bærekraft. Sametinget ønsker å styrke rekrutterings- og verdiskapningstiltak i landbruket i samiske områder. Sametinget er en viktig premissleverandør for samiske utmarksnæringer, reindrift, og landbruk.

13.2.1 Tilskudd til primærnæring - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
40000 Tilskudd til primærnæring a)	6 000	6 000	0	0,0 %
Sum	6 000	6 000	0	0,0 %

Ordningen gjelder delmål 1, delmål 2 og delmål 3

Delmål 1:

- En bærekraftig og familiebasert reindriftsnæring med gode og forutsigbare juridiske, økonomiske og ressursmessige rammebetingelser.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Bidra til positiv næringsutvikling og økt verdiskaping i reindrifta.
 - Gi gode innspill til reindriftsavtalen.
 - Tilskudd til tilleggsnæringer i reindrift. Se kapittel 13.3.
- Bygge reindriftsnæringens egen kompetanse for å sikre reindriftens arealgrunnlag og økonomiske utvikling i hele landet.

- Tilskudd til tilretteleggende prosjekter innenfor reindriftsnæringen, som bidrar til å sikre reindriftens arealgrunnlag og økonomiske utvikling i hele landet.
- Utvikle Sametinget som en sentral aktør med innflytelse på reindriftspolitikken.
 - Tydeliggjøre egne politiske ståsted og prioriteringer gjennom ny sametingsmelding om reindriftspolitikken.
 - Bruke konsultasjonsordningen aktivt for å sikre Sametingets innflytelse i sentrale prosesser, meldinger og forskrifter.
 - Opprettholde og utvikle en god dialog med reindriftsnæringa, ved Norske Reindriftsamers Landsforbund og reinbeitedistriktene/ siidaer, for å sikre Sametinget oppdatert kunnskap og for å samordne politikken.
 - Følge opp regionale dialogfora og Sametingets oppnevnte i reindriftsstyret og ha tett dialog med øvrige reindriftsmyndigheter.

Skal bidra til å:

- Sikre reindrifta som språk- og kulturbærer.
- Styrke reindrifta som næring og øke verdiskapingen.
- Sikre reindriftas arealgrunnlag, samt styrke rettighetsgrunnlaget.

Delmål 2:

- Opprettholde dagens sysselsetting og bruksstruktur i jordbruket.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre Sametinget innflytelse i utviklingen av jordbruket i samiske områder.
 - Tettere dialog med sentrale landbruksmyndigheter.
- Samarbeid og dialog med jordbruksorganisasjoner.
 - Sikre oppdatert kunnskap og samordne politikkutformingen innenfor næringen.
- Prioritere beitenæringen sauehold.
 - Investeringer i landbruksbygg i sauenæringen.
- Samarbeidsprosjekter rettet mot utvikling av og rekruttering inn i jordbruksnæring i STN-området.

Prioriteringer for 2016:

- Større ombygginger, utvidelser og nybygg i sauenæringen
- Prosjekter innen utvikling av jordbruksnæringen og rekruttering til jordbruket.

Skal bidra til:

- At sysselsettingen i sauenæringen opprettholdes.
- Lønnsomt jordbruk.
- Et fornyet driftsapparat.

Delmål 3:

- En lønnsom og attraktiv fiskerinæring for utøvere som vil etablere og styrke sitt utkomme fra det kystnære fisket.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Sikre høstingsrett og styrke rettigheter til fiske og andre marine ressurser i kystnære samiske områder.

- Ha innflytelse på politikken innenfor marine næringer.
 - Bruke konsultasjonsordningen aktivt og delta i prosesser gjennom meldinger, utredninger, lovforslag, forskrifter og innspill som angår fiskerinæringens utvikling.
 - Gi kvalitativt gode innspill til reguleringer innenfor forvaltningssystemet og delta på arenaer for fastsetting av fiskekvoter.
 - Følge opp Fjordfiskeriemndas arbeid med forvaltning av kyst- og fjordfiskeriene gjennom tett dialog.
 - Følge opp arbeidet med sjøsamiske strategier.
- Samarbeid og dialog med fiskerinæringens organisasjoner.
 - Sikre oppdatert kunnskap og samordne politikktutforming innenfor næringen.
- Styrke verdiskaping og sysselsetting i kyst- og fjordsamfunn.
 - Tilskudd til tiltak for å opprettholde og styrke fiskemottak og videreforedling av marine råvarer.
- Sikre rekruttering av fiskere som vil etablere seg med egne fartøy.
 - Tilskudd til førstegangsinvesteringer i fiskefartøy.

Prioriteringer for 2016:

- Konsultere, gi innspill til reguleringer og følge opp fjordfiskeriemnda
- Tilretteleggende tiltak og prosjekter som bidrar til høyere verdiskaping og videreforedling av marine råvarer, spesielt med sikte på å opprettholde og styrke fiskemottak.
- Finansiering av førstegangsinvesteringer i fiskefartøy.

Skal bidra til:

- En lønnsom fiskerinæring basert på det kystnære fisket.

Delmål 4:

- Redusere tap forårsaket av rovvilt, slik at beitenæringene kan bruke tradisjonelle beiteområder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Påvirke nasjonal rovviltpolitikk og regional rovviltforvaltning.
- Bruke konsultasjonsavtalen og ha tettere kontakt med sentrale aktører.
 - Formalisere kontakten med departementer og Miljødirektoratet.
- Bidra til sterkere fokus på folkeretten i rovviltpolitikken og forvaltningen.
 - Bruke internasjonale konvensjoner i kontakt med rovviltforvaltningen.
- Bidra til at lokal kunnskap vektlegges i forvaltning og forskning.
 - Oppfordre forvaltning og forskningsmiljøer om å inkludere lokal kunnskap i sitt virke.
- Legge til rette for at Sametingets oppnevnte medlemmer i de regionale rovviltnemndene har et enhetlig kunnskapsgrunnlag om samiske næringer og samisk samfunnsutvikling.
 - Seminar for de oppnevnte medlemmene i nemndene.

Skal bidra til:

- En rovviltpolitikk som ikke påfører beitenæringene urimelige driftsforhold.

13.3 Variert næringsliv, kombinasjons- og utmarksnæringer, verdiskaping og nyetableringer

13.3 Samletabell - variert næringsliv, kombinasjons- og utmarksnæringer, verdiskaping og nyetableringer

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Næringsliv, bedriftsutvikling, kombinasjons- og utmarksnæringer	6 400	7 000	-600	-8,6 %
Nyetableringer og entreprenørskap	1 700	2 000	-300	-15,0 %
Samisk reiseliv	1 600	1 000	600	60,0 %
Kompetanseheving og oppfølging	0	1 000	-1 000	-100,0 %
Sum	9 700	11 000	-1 300	-11,8 %

Delmål 1:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser i samiske områder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Omstillinger og innovasjoner som styrker det private næringslivet.
 - Tilskudd til utviklingstiltak og investeringer som bidrar til en betydelig grad av nyskaping og bedriftsutvikling.
 - Tilskudd til samarbeidsprosjekter og tilretteleggende tiltak som bidrar til bedrifts- og næringsutvikling.
 - Tilskudd til næringsorganisasjoner som bidrar til aktiv utvikling i de samiske områdene.
- Videreforedling av mat.
 - Tilskudd til utviklingstiltak og investeringer som gir lokal videreforedling og økt omsetning av mat fra samiske områder.

13.3.1 Tilskudd til variert næringsliv, bedriftsutvikling, kombinasjons- og utmarksnæringer - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
40510 Næringsliv, bedriftsutvikling, kombinasjons- og utmarksnæringer	6 400	7 000	-600	-8,6 %
Sum	6 400	7 000	-600	-8,6 %

Prioriteringer i 2016:

- Etablererstipend og tilskudd til utvikling og etablering av levedyktige bedrifter innen kombinasjons- og utmarksnæring.
- Utviklings- og investeringsprosjekter som bidrar til økt sysselsetting og bedre lønnsomhet i privat næringsliv.
- Utviklings- og investeringsprosjekter som gir innovasjoner og nyskaping i bedrifter.
- Utviklings- og investeringsprosjekter som gir økt omsetning og videreforedling av mat fra samiske områder.
- Tilskudd til tilleggsnæringer i reindrift.
- Styrke kontakt og samarbeid med næringslivet.

Skal bidra til:

- Økning av antall private bedrifter.
- Flere sysselsatte innenfor service og småindustri.
- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser i samiske områder.
- Næringsorganisasjoner som legger til rette for næringsutvikling i samiske områder.

Delmål 2:

- Økt etableringshyppighet, innovasjon og verdiskaping i samisk næringsliv.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme lønnsomhet og profesjonalitet i eksisterende bedrifter.
 - Igangsette etablereropplæring og opplæringstiltak i eksisterende bedrifter. I 2016 prioriteres bedrifter som satser på verdiskaping basert på videreføring av varer og tjenester i samiske områder, og som igangsetter kompetanseprosjekt og nettverk for bedriftene.
 - Samarbeide med kompetansemiljøer om økt FoU-aktivitet i næringslivet.
 - Støtte etablering av en samisk næringshage eller tilsvarende utviklings-/kompetansemiljø som kan utvikle næringslivet i samiske områder.
- Fremme entreprenørskap blant samisk ungdom.
 - Samarbeid med Ungt Entreprenørskap for å motivere ungdom til entreprenørskap på grunn- og videregående skole.

13.3.2 Tilskudd til nyetableringer og entreprenørskap - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41010 Nyetableringer og entreprenørskap a)	1 700	2 000	-300	-15,0 %
Sum	1 700	2 000	-300	-15,0 %

a) Ordningen het Utmarksnæringer og videreføring i 2015

Prioriteringer for 2016:

- Etablereropplæring og bransjekurs.
- Samisk næringshage.
- Ungt Entreprenørskap.

Skal bidra til:

- Økt etableringshyppighet.
- Mer innovasjon og verdiskaping i samisk næringsliv.
- Økt kompetanse blant etablerere og bedrifter.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Etablering av en samisk næringshage.

Delmål 3:

- Vekst innen samisk reiseliv

Samisk reiseliv er definert som reiseliv der samiske kulturelementer utgjør en sentral del av virksomheten. Satsningen på samisk reiseliv skjer spesielt gjennom prosjektet, Samisk reiseliv. I arbeid med samisk reiseliv er det viktig å ta hensyn til den etiske dimensjonen når det gjelder salg og kommersialisering av produkter som baserer seg på samisk kultur og historie. For finansiering av samiske reiselivsprosjekter, er det satt av etablererstipend. og det er høyere støttesats for investeringer.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Videreføre og videreutvikle prosjektet, Samisk reiseliv innenfor etablerte reiselivsinstitusjoner/-organisasjoner.

- Finansiere og følge opp prosjektet, Samisk reiseliv.
- Flere turister og overnattinger i samiske områder.
 - Tilskudd til utviklingsprosjekter innen samisk reiseliv.
- Skape økt oppmerksomhet og et behov i markedet for å besøke samiske områder.
 - Tilskudd til utviklings- og investeringsprosjekter og etablererstipend innen samisk reiseliv, hvor samiske kulturelementer utgjør en sentral del av virksomheten.

13.3.3 Samisk reiseliv - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41011 Samisk reiseliv	1 600	1 000	600	60,0 %
Sum	1 600	1 000	600	60,0 %

Prioritering 2016

- Formalisere organiseringen av samisk reiseliv.
- Utviklings- og investeringsprosjekter som bidrar til verdiskaping innen samisk reiseliv.
- Etablererstipend til oppstart av nye samiske reiselivsvirksomheter.

Skal bidra til:

- 40 samiske reiselivsbedrifter knyttet opp mot markedsapparatet, prosjektet, Samisk reiseliv.
- Samarbeid med etablerte reiselivsaktører i Norge.
- Økt turismestrøm til samiske områder.
- Fokus på ekte og troverdige samisk reiselivsprodukter.

Delmål 4

- Økt tilflytting til samiske områder.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Initiere og følge opp samarbeid med andre utviklingsorganisasjoner.
 - Følge opp samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge.
 - Styrke samarbeidet med Norges Forskningsråd, Regionale forskningsfond og ulike VRI-programmer for å få mer innovasjon og nyskaping i samiske områder.
 - Videreutvikle dialogen med SIVA for å oppnå flere investeringer i samiske områder og flere miljø som bidrar til kompetansearbeidsplasser.
- Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene og regionale utviklingsprogrammer.
- Samhandle med kommunene om utvikling av næringer og kultur.
 - Gjennomføre dialogmøter for å møte næringsliv, kompetansemiljø og kommuner, og informere om Sametingets virkemidler.
 - Samarbeide med kommuner for å styrke utvikling av samfunns- og næringsliv basert på samisk språk, kultur og tradisjoner.

Prioriteringer i 2016:

- Tettere samarbeid med kommunene og regionale aktører, blant annet Innovasjon Norge og fylkeskommunene.

Skal bidra til:

- Positiv befolkningsutvikling.
- Levedyktige lokalsamfunn.

- Økt fokus på bolyst.
- Attraktive samiske lokalsamfunn.

13.4 Samisk kultur nærings

13.4 Samletabell - kultur næringer

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Samisk kultur nærings - søkerbasert tilskudd	1 000	0	1 000	-
Samisk kultur nærings - direkte tilskudd	150	0	150	-
Kompetansebasert kultur nærings	2 750	2 750	0	0,0 %
Sum	3 900	2 750	1 150	41,8 %

Mål:

- Utvikle samisk kultur næringsbransje, med fokus på kompetanse og inntjening.

Samisk kultur nærings har et betydelig potensial til å bli en av de viktigste næringsveiene for samer i framtida. Analyser viser at kultur næringene i samiske områder har vokst raskere de siste 10 årene enn ellers i Norge og Nord-Norge for øvrig. I 2013 lanserte Sametinget en egen treårig handlingsplan for samisk kultur nærings. Sametinget viderefører og styrker satsingen i 2016.

Samiske kultur næringer er private bedrifter som fremstiller og selger kulturelle produkter i form av varer eller tjenester. Disse består blant annet av samisk annonse- og reklamevirksomhet, arkitektur, bøker, aviser, blader etc., design, foto, film, video, duodji, kunstnerisk virksomhet (utøvende og skapende kunst, kunsthåndverk) og musikk.

En forutsetning for satsing på denne nærings er at den skal ha et lønnsomhetsfokus og være en del av utviklingen av samisk næringsliv. Samiske kulturuttrykk må være kjernen i virksomheten.

Delmål 1:

- Samisk kultur nærings med inntjening på sine produkter og tjenester.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Flere nyetableringer innen samiske kultur næringer.
 - Etablererstipend til oppstart av samiske kultur næringsbedrifter.
- Styrke samiske kultur næringsaktører med samisk kulturuttrykk som kjernevirksomhet.
 - Tilskudd til utviklingstiltak og investeringer som satser innenfor kultur nærings mot lokale, nasjonale og internasjonale markeder.

13.4.1 Tilskudd til samisk kultur nærings - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41002 Samisk kultur nærings	1 000	0	1 000	-
Sum	1 000	0	1 000	-

Prioriteringer i 2016:

- Lønnsomme etableringer innen samiske kultur næringer.

Skal bidra til:

- Nyetableringer innenfor samisk kulturvern.
- Samiske kulturvernsbedrifter som utvikler kommersielle produkter.
- Nå nye markeder med samiske produkter.
- Samisk kulturvern som er ekte og troverdige.

13.4.2 Tilskudd til samisk kulturvern - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41003 Samisk musikkfestuke i Alta	150	0	150	-
Sum	150	0	150	-

Skal bidra til.

- Økt kompetanse og nettverk innen samisk musikkmiljø

Delmål 2:

- Kompetansebasert kulturvern.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Økt profesjonalisering og kommersialisering av samisk kulturvernsbransje.
 - Videreføre Dáhttu - et kompetanse- og nettverksprogram for samiske kulturvernsaktører.
- Økt samarbeid og nettverk mellom nye og etablerte kulturvernsaktører.
 - Arrangere en årlig møteplass for samisk kulturvern (kulturvernskonferanse).
- Styrke FoU-virksomhet på samisk kulturvern.
 - Oppfordre til og initiere forskning på samisk kulturvern.

13.4.3 Kompetansebasert kulturvern - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41000 Kompetansebasert kulturvern a)	2 750	2 750	0	0,0 %
Sum	2 750	2 750	0	0,0 %

a) Prosjektet het Sametingets kulturvernsprosjekt i 2015

I 2015 ble prosjektene Utvikling av lønnsomme kulturverner og Utvikling av kompetansebasert kulturvern slått sammen.

Prioriteringer:

- Gjennomføre Dáhttu-program i sørsamisk område i 2016.
- Oppfølging av deltagerne som har gjennomført Dáhttu-programmene.
- Kulturvernskonferanse.

Skal bidra til:

- 12 kulturvernsaktører i sørsamisk område undertegner avtale om å utvikle sin bedrift gjennom Dáhttu-programmet.
- Skape gode møteplasser for samiske kulturvernsaktører.
- Mer forskning på samisk kulturvern.

13.5 Duodji

13.5 Samletabell - duodji

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tilskudd til Duodjeinstituhtta	3 506	2 933	573	19,5 %
Tilskudd til utvikling og rekruttering i duodjinæringen	2 648	2 648	0	0,0 %
Næringsavtale for duodji	7 900	8 100	-200	-2,5 %
Sum	14 054	13 681	373	2,7 %

Mål:

- Utvikle duodji som en framtidsrettet og attraktiv næring i samiske områder.

Næringsavtalen for duodji som fremforhandles mellom duodjiorganisasjonene og Sametinget er Sametingets viktigste redskap for utvikling av duodji. Næringsavtalen inneholder blant annet ordning for driftstilskudd til duodjiutøvere, investerings- og utviklingstilskudd, velferdsordninger, duodjiutvalg og tilskudd til organisasjoner.

Tråante 2017 gir duodjiutøvere, designere og tilsvarende bedrifter/utøvere store muligheter for produktutvikling, profilering og markedsføring/salg. Det er et mål at Tråante 2017 skal bli et arrangement som er et 100 års jubileum verdig og at så mange samiske nærings- og kulturuttrykk som mulig vil være tilstede og synlig under dette arrangementet det året.

Delmål 1:

- Økt omsetning av egenprodusert duodji.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Fremme samisk design og andre kunstuttrykk som naturlige deler av samisk kulturnæring.
 - Tilskudd til nyskapende tiltak.
 - Bidra til finansiering av arenaer som fremmer samisk design og andre kunstuttrykk.
- Styrke utviklingsarbeidet innenfor duodjinæringen.
 - Finansierte og utvikle Duodjeinstituhtta.
 - Bidra til finansiering og utvikling av veilederstillinger og regionale utviklingsprosjekter.
- Styrke rekrutteringen til duodjinæringen.
 - Tilskudd til lærlingordning hos Opplæringskontoret for duodji.
- Utvikle næringsavtalen som instrument for utvikling av duodji som næring.
 - Samarbeid med organisasjonene i duodjinæringen.

13.5.1 Tilskudd til Duodjeinstituhtta - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41030 Tilskudd til Duodjeinstituhtta a)	3 506	2 933	573	19,5 %
Sum	3 506	2 933	573	19,5 %

a) Inklusive veilederstillingene i Troms og Nordland

13.5.2 Tilskudd til utvikling og rekruttering i duodjinæringen - direkte tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41020 Duodjeinstituhitta	1 059	1 059	0	0,0 %
41020 Opplæringskontoret i reindrift	1 589	1 589	0	0,0 %
Sum	2 648	2 648	0	0,0 %

13.5.3 Næringsavtale for duodji

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
41050 Driftstilskudd - søkerbasert tilskudd	1 900	1 600	300	18,8 %
41051 Investerings- og utviklingstilskudd - søkerbasert tilskudd a)	2 000	1 800	200	11,1 %
41052 Duodjistipend - søkerbasert tilskudd	200	200	0	0,0 %
41053 Velferdsordninger - søkerbasert tilskudd	50	100	-50	-50,0 %
41054 Kompetanse, opplæring, kurs	600	300	300	100,0 %
41055 Salgsfremmende tiltak - søkerbasert tilskudd	350	350	0	0,0 %
41056 Duojáriid Ealáhus Searvi - direkte tilskudd	600	600	0	0,0 %
41057 Sámiid Duodji - direkte tilskudd	1 250	1 250	0	0,0 %
41058 Fag- og økonomisk utvalg - prosjekt i egen regi	150	100	50	50,0 %
41059 Vurdering næringsavtale	100	500	-400	-80,0 %
41060 Kostnader næringsavtale	0	100	-100	-100,0 %
41061 Hospitering	200	300	-100	-33,3 %
41062 Oppfølging regnskapskurs	0	400	-400	-100,0 %
41063 Salg, markedsføring og merkevarebygging	500	500	0	0,0 %
Sum	7 900	8 100	-200	-2,5 %

a) Inkluderer kr 300 000 til Tráante 2017 og kr 100 000 til Dáhttu

Prioriteringer i 2016:

- Utarbeide en melding om duodjinæringen.
- Følge opp tiltak i næringsavtalen.
- Bidra med finansiering av Duodjeinstituhitta og Opplæringskontoret for duodji.

Skal bidra til:

- Økt lønnsomhet innen duodji.
- Økt omsetning av egenprodusert duodji.
- At duodji videreutvikles som næring.
- Rekruttering til duodjinæringen med inntil 10 lærlinger i duodjinæringen.

13.6 Virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området)

2011 Kautokeino, hele kommunen	2022 Lebesby, følgende grunnkretser: 0103 Dyfjord 0104 Kifjord/Normanset/Mårøyfj. 0105 Torskefjord/Bekkarfjord 0106 Lebesby 0107 Ifjord 0108 Friarfjord/Adamsfjord 0109 Laksefjordbotn/Kunes 0110 Veidnesklubben/Godviknes 0111 Vadasbaksæibos 0112 Gappatvarri 0113 Eretoaivit 0114 Vuonjalrassa
2012 Alta, følgende grunnkretser: 0101 Stjernøy 0102 Seiland 0103 Lille Lerresfjord 0104 Store Lerresfjord 0105 Komagfjord 0106 Korsfjord 0107 Nyvoll 0108 Storekorsnes 0110 Kongshus 0201 Isnestofthen 0202 Tappeluft/Riverbuk 0203 Langfjordbotn 0204 Talvik 0205 Vasbotnelv	2023 Gamvik, hele kommunen 2025 Tana, hele kommunen
2014 Loppa, hele kommunen	2027 Nesseby, hele kommunen
2017 Kvalsund, hele kommunen	2030 Sør-Varanger, følgende grunnkretser: 0101 Bugøynes 0102 Bugøyfjord 0103 Spurvnes/Skogerøya 0104 Neiden 0402 Jakobsnes 0403 Ropelv 0404 Jarfjord 0405 Grense Jakobselv 0503 Svanvik 0504 Melkefoss/Skrotnes 0505 Øvre Pasvik
2018 Måsøy, følgende grunnkretser: 0119 Snefjorden 0120 Litlefjord 0121 Slåtten 0122 Gunnarnes 0123 Tufjord 0124 Ingøy	1902 Tromsø, følgende grunnkretser: 3301 Jøvik 3302 Olderbakken 3303 Lakselvbukt 3304 Lakselvdalen 3305 Sjøvassbotn 3306 Stordal 3307 Sjursnes 3308 Reiervik 3309 Breivika 3310 Ullsfjordmoane
2019 Nordkapp, følgende grunnkretser: 0113 Vestersida-Botnområdet 0114 Nordvågnesområdet 0115 Kjelvik-Helnesområdet 0117 Skuotanjargga 0118 Mannskarvik-Repvåg 0119 Sværholthavøya 0200 Gjesvær 0201 Gjesvær 0202 Knivskjellodden 0203 Tufjorden 0204 Magerøystua 0205 Finnvik 0206 Vannfjordnæringen Bygda Sarnes	1913 Skånland, hele kommunen 1919 Gratangen, hele kommunen 1920 Lavangen, hele kommunen
2020 Porsanger, hele kommunen	
2021 Karasjok, hele kommunen	

1923 Salangen, hele kommunen

1925 Sørreisa, følgende grunnkretser:

- 0101 Gumpedal
- 0102 Øvre Bakkejord
- 0103 Skøelvdal
- 0104 Smørsgård
- 0201 Storlia/Rabbås
- 0207 Reinelv
- 0208 Andsvatn

1933 Balsfjord, hele kommunen

1936 Karlsøy, hele kommunen

1938 Lyngen, hele kommunen

1939 Storfjord, hele kommunen

1940 Kåfjord, hele kommunen

1941 Skjervøy, hele kommunen

1942 Nordreisa, hele kommunen

1943 Kvænangen, hele kommunen

1805 Narvik, følgende grunnkretser:

- 0102 Herjangen
- 0109 Vassdal
- 0110 Elvegården
- 0111 Kvandal

1849 Hamarøy, følgende grunnkretser

- 0116 Innhavet
- 0117 Veggfjell
- 0118 Sagvatnan
- 0119 Grensefjellene

1850 Tysfjord, hele kommunen

1853 Evenes, følgende grunnkretser

- 0109 Evenesmark
- 0110 Myrnes
- 0111 Osmark
- 0114 Lenvik/Lenvikmark
- 0117 Veggen

Midler til næringsutvikling kan i tillegg til det geografiske virkeområdet ytes til:

- Samiske kulturnæringer i hele landet
- Tilleggsnæringer i reindrift

14 Samarbeidsavtaler

Hovedmål:

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Sametinget arbeider for å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, på egne premisser, skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk og kultur på best mulig måte. Dette er et ansvar som Sametinget verken skal, kan eller vil bære alene.

14.1 Virkemidler til lokalt og regionalt samarbeid

14.1.1 Økonomiske virkemidler

14.1.1 Innsatsområder - samarbeidsavtaler

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Regionalt samarbeid	2 000	2 000	0	0,0 %
Oppfølging av kommunereformen	350	350	0	0,0 %
Sum	2 350	2 350	0	0,0 %

14.2 Regionalt samarbeid

14.2 Samletabell - regionalt samarbeid

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Tilskudd til regionalutviklingsprosjekter	2 000	2 000	0	0,0 %
Sum	2 000	2 000	0	0,0 %

Mål:

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale myndigheter.

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med Finnmark fylkeskommune, Troms fylkeskommune, Nordland fylkeskommune og fylkeskommunene i sørsameområdet (Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag og Hedmark). I tillegg skal ny avtale om kulturminnevern med Oppland fylkeskommune følges opp.

Sametinget er avhengig av samarbeid med andre parter for å oppnå resultater i vårt arbeid. Gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene avtales det ansvaret regionale myndigheter har når det gjelder samisk språk, miljø, næring og samfunnsutvikling.

Oppfølgingen av disse avtalene skjer gjennom tiltak innenfor de ulike fagkapitlene i budsjettet.

Strategier med tilhørende tiltak:

- Målrettet og prioriterte samarbeidsavtaler.
 - Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv.

- Tilskudd til samarbeidsprosjekter med de fylkeskommunene og kommunene som Sametinget har samarbeidsavtaler med.
- Følge opp målsettinger og fellessatsinger i samarbeidsavtalene.
- Bidra til samiske møteplasser i henhold til samarbeidsavtaler.

14.2.1 Tilskudd til regionalutviklingsprosjekter - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
45000 Tilskudd til regionalutviklingsprosjekter	2 000	2 000	0	0,0 %
Sum	2 000	2 000	0	0,0 %

Prioriteringer i 2016:

- Samarbeidsprosjekter med fylkeskommunene som Sametinget har samarbeidsavtale med.

Skal bidra til:

- Styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv innenfor samarbeidsavtalenes områder.

14.3 Lokalt samarbeid

Mål:

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med lokale myndigheter.

Sametinget har undertegnet samarbeidsavtaler med bykommunene, Tromsø og Bodø.

Samarbeidsavtalene har som intensjon å ivareta samisk språk og kultur for den samiske befolkningen i disse kommunene. Videre legger samarbeidsavtalene forholdene til rette for en mer åpen og tillitsfull dialog om forhold som gjelder samer. Oppfølgingen av avtalene skjer gjennom tiltak innenfor de ulike fagkapitlene i budsjettet.

Sametinget har innledet samtaler med bykommunene Alta og Oslo. Disse samtalene skal lede til egne samarbeidsavtaler mellom partene. Samarbeidsavtalene skal styrke og ivareta samisk språk og kultur i de nevnte bykommuner. Samarbeidsavtalene skal også bidra til en aktiv dialog mellom partene og samer i de aktuelle byene.

Sametinget har samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er i forvaltningsområdet for samisk språk. Disse omtales i kapittel 5 Språk.

Strategi med tilhørende tiltak:

- En aktiv rolle overfor kommunene.
 - Følge opp samarbeidsavtalene med bykommunene, Tromsø og Bodø.
 - Videreføre dialogen med bykommunene, Alta og Oslo om samarbeidsavtaler.

Skal bidra til:

- Å ivareta samisk språk, kultur og samfunnsliv for den samiske befolkningen i kommunene.

14.4 Kommunereformen

14.4 Samletabell - kommunereformen

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Oppfølging av kommunereformen	350	350	0	0,0 %
Sum	350	350	0	0,0 %

Mål:

- Samiske språkrettigheter ivaretas, og samisk språk, kultur og samfunnsliv utvikles i prosessen med regjeringens kommune- og regionreform

Prosessene med regjeringens kommunereform og regionreform vil fortsette i 2016, og det er viktig at Sametinget følger opp disse for å ivareta samiske interesser. Både kommunereformen og regionreformen vil ha innvirkning på samiske rettigheter knyttet til språk, oppvekst og opplæring, helse og sosial, kultur, næring og arealbruk.

Sametingets rolle som dialog- og samarbeidspartner med kommunene, i arbeidet med å utvikle gode forutsetninger for den samiske befolkningen i ny kommunestruktur er viktig. Det er også viktig at Sametinget deltar aktivt i reformprosessene og er synlig både ovenfor nasjonale, regionale og lokale myndigheter.

Sametinget ferdigstilte høsten 2015 utredningen, "Kommunereformen og samiske interesser". Utredningen vil kreve oppfølging både på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. I tillegg forventes det konsultasjonsprosesser med regjeringen i forbindelse med stortingsmelding om det regionale nivået, som skal offentliggjøres våren 2016.

Strategi med tilhørende tiltak:

- Delta aktivt i prosessen med kommunereformen både med sentrale myndigheter og på regionalt og kommunalt nivå.
 - Ha en aktiv rolle i forhold til kommunene og fylkeskommunene.
 - Arrangere kommuneseminar.
 - Følge opp plenumsvedtaket om kommunereformen med utgangspunkt i utredningen, "Kommunereformen og samiske interesser".
 - Følge opp prosessene med kommune- og regionreformen på regjeringsnivå.

14.4.1 Oppfølging av kommunereformen - prosjekt

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
45500 Oppfølging av kommunereformen	350	350	0	0,0 %
Sum	350	350	0	0,0 %

Skal bidra til:

- God dialog med kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk og i STN-området.
- At rettighetene for den samiske befolkningen ivaretas i prosessene med kommune- og regionreformen.
- At samisk språk, kultur og samfunnsliv ivaretas i kommune- og regionreformen.

15 Andre tiltak

15.1 Økonomiske virkemidler til andre tiltak

15.1 Samletabell - andre tiltak

	Budsjett	Budsjett	Avvik	
	2016	2015	2016 - 2015	Avvik i %
Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	0	0,0 %
Samiske hovedorganisasjoner	2 627	2 593	34	1,3 %
Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget	536	529	7	1,3 %
Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner	440	330	110	33,3 %
Sum	3 978	3 827	151	3,9 %

Tråante 2017 er flyttet til kulturkapittelet

15.2 Samiskrelatert statistikk i Norge

15.2 Samisk relatert statistikk i Norge - avtale

	Budsjett	Budsjett	Avvik	
	2016	2015	2016 - 2015	Avvik i %
80100 Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	0	0,0 %
Sum	375	375	0	0,0 %

Sametinget har inngått avtale med Statistisk sentralbyrå (SSB) om produksjon av samiskrelatert statistikk. Midlene dekker produksjon av publikasjonen, Samisk statistikk, som utkommer annethvert år. Neste utgivelse er i 2016.

Det er overført kr 350 000 fra kap.1500 Kommunal og moderniseringsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter til Sametinget til formålet. I henhold til avtale med Statistisk sentralbyrå (SSB), avsetter Sametinget kr 375 000 til produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge.

15.3 Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner

15.3 Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner

	Budsjett	Budsjett	Avvik	
	2016	2015	2016 - 2015	Avvik i %
55000 Samiske hovedorganisasjoner	2 627	2 593	34	1,3 %
Sum	2 627	2 593	34	1,3 %

En samisk hovedorganisasjon er en landsomfattende organisasjon med bredde i aktivitetene. Det vil si at aktiviteten ikke er rettet mot et avgrenset område av samfunnet. Organisasjonen arbeider både med politisk arbeid, kulturarbeid og studievirksomhet.

Mål for tilskuddsordningen:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Norske samers riksforbund.
- Samenes folkeforbund.

Skal bidra til:

- Sikre det finansielle grunnlaget til samiske hovedorganisasjoner.

15.4 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

15.4 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
56000 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget	536	529	7	1,3 %
Sum	536	529	7	1,3 %

Mål for tilskuddsordningen:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Organisasjonene til partier og grupper som er som er representert på Sametinget.

Skal bidra til:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

15.5 Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner

15.5 Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner - søkerbasert tilskudd

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
56400 Sámi NissonForum/Samisk kvinneforum	175	170	5	2,9 %
56300 Norgga Sáráhkka Samisk kvinneorganisasjon	165	160	5	3,1 %
56500 Queer Sámit	100	0	100	-
Sum	440	330	10	3,0 %

Mål for tilskuddsordningen:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

De samiske likestillingsorganisasjonene representerer det samiske sivile samfunnet og deres viktigste oppgave er å fremme likestillingspolitiske saker i det samiske samfunnet.

I slutten av 2014 ble organisasjonen Queer Sámit etablert. Organisasjonen har medlemmer i Norge, Sverige og Finland og arbeider for rettighetene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i samiske samfunn.

Skal bidra til:

- Sterke organisasjoner som arbeider med kjønns spørsmål.

- Sterke organisasjoner som arbeider med ulike seksuelle legninger i samiske samfunn.
- Kunnskap om kjønnsidentitet i samiske samfunn.

16 Driftsutgifter politisk nivå

16.0 Samletabell - driftsutgifter politisk nivå

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Driftsutgifter politisk nivå	25 359	25 039	320	1,3 %
Virkemidler til Plenumsledelsens disposisjon	5 241	5 174	67	1,3 %
Sum	30 600	30 213	387	1,3 %

16.1 Driftsutgifter politisk nivå

16.1 Driftsutgifter politisk nivå

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
1010 Sametingets plenum	11 500	11 500	0	0,0 %
1110 Sametingets plenumsledelse	1 608	2 208	-600	-27,2 %
1111 Sametingets fagkomiteer a)	750	0	750	-
1120 Sametingets kontrollutvalg	912	900	12	1,3 %
1310 Samisk parlamentarisk råd	912	900	12	1,3 %
1510 Sametingsrådet	8 611	8 500	111	1,3 %
1910 Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	365	360	5	1,4 %
1920 Sametingets eldreråd	436	411	25	6,1 %
1930 Sametingets klagenemnd	265	260	5	1,9 %
Sum	25 359	25 039	320	1,3 %

a) Posten var slått sammen med Sametingets plenumsledelse i 2015.

Sametingets plenumsledelse

På plenumsledelsens budsjett settes det av midler til dekking av lønn til plenumslederen, godtgjørelser og reiseutgifter til plenumsledelsen for møtevirksomhet utenom plenumsmøtene og til plenumslederens reisevirksomhet i forbindelse med andre oppdrag for Sametinget. Plenumslederens godtgjørelse utgjør 80 % av presidentens godtgjørelse.

Med bakgrunn i Sametingets vedtak i sak 17/06 Retningslinjer for bruk av midler fra Sametinget til de politiske gruppene, som forvaltes av plenumsledelsen, beregnes kr 50 000 til revisorgodkjenning av gruppemidlene og midlene til opposisjonens arbeidsvilkår.

I midlene avsatt til plenumsledelsen inkluderes godtgjørelse til medlem og varamedlem oppnevnt av Sametinget til FeFos kontrollkomité på kr 45 000.

Sametingets fagkomiteer

Budsjettet til fagkomiteene økes fra kr. 600 000 til kr. 900 000. I kjørereglene for fagkomiteene står det at komiteene kan foreta reiser eller befaringer for å oppdatere seg i saker som komiteene behandler. Videre står det at komiteene kan delta på møter / seminarer / konferanser for å oppdatere seg i saker komiteen arbeider med. Hvis komiteene skal kunne foreta én reise i året i tillegg til å delta på en del relevante møter / seminarer / konferanser er det nødvendig med økningen.

Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll over virksomheten som finansieres over Sametingets budsjett. I dette ligger også å kontrollere Sametingets årsregnskap og

eventuelle merknader til regnskapet fra Riksrevisjonen. Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som den anser som nødvendig.

Kontrollutvalget avgir innstilling til Sametingets plenum i saker det tar opp til behandling, enten som en egen sak eller gjennom komiteens årsmelding.

Sametinget har inngått en rammeavtale med ALT advokatfirma AS om kjøp av tjenester til Sametingets kontrollutvalg. Tjenestene omfatter blant annet bistand i å utarbeide handlingsplaner for kontrollutvalgets arbeid i henhold til kontrollutvalgets retningslinjer, utredning og saksforberedelse av kontrollutvalgets saker og bistand i informasjons- og kommunikasjonsspørsmål.

Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et parlamentarisk samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige, med samene fra russisk side som permanente deltagere. Delegasjonens utgifter til deltakelse på SPR-møter og øvrig representasjon dekkes av de ulike sametingene.

Sametingsrådet

Posten dekker godtgjørelse til presidenten, fire rådsmedlemmer og politiske rådgivere og til sametingsrådets reisevirksomhet i forbindelse med rådsmøter og andre oppdrag for Sametinget.

Presidentens godtgjørelse følger regjeringsmedlemmenes godtgjørelse og utgjør 80 % av den.

Sametingsrådets øvrige medlemmer har en godtgjørelse per år, som utgjør 75 % av presidentens godtgjørelse.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)

SUPU ble opprettet som permanent organ i 2003. Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) er opprettet for å styrke samisk ungdoms innflytelse på Sametingets politikk. SUPU er også engasjert internasjonalt i samisk og urfolks ungdomspolitikk. SUPU består av fem faste medlemmer og er oppnevnt av Sametingsrådet. SUPU har fått fastsatt mandat og organisering av Sametingets plenum.

Sametingets eldreråd

Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå sametingsrådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk. Eldrerådet har bred geografisk representasjon.

Sametingets klagenemnd

Sametinget har i 2011 opprettet Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker. Formålet med opprettelsen er å sikre at Sametingets tilskuddsforvaltning oppfyller forvaltningslovens regler om klagebehandling.

16.2 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

16.2 Virkemidler til Plenumsledelsens disposisjon

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
62000 Politiske grupper i Sametinget	3 451	3 407	44	1,3 %
62100 Opposisjonens arbeidsvilkår	1 790	1 767	23	1,3 %
Sum	5 241	5 174	67	1,3 %

16.2.1 Administrative ressurser - plenumsstaben

Plenumsstabens ansvar og oppgaver er å ivareta den parlamentariske virksomheten på Sametinget. Dette omfatter saksbehandling for plenumsledelsen, med blant annet planlegging av møtene i fagkomiteene og plenum, Sametingets arbeidsorden og annet reglement som regulerer saksbehandlingen i Sametinget og Sametingets godtgjørelsesreglement. Ansvarsområdet omfatter også forvaltning av Sametingets valgmannstall, med inn- og utmelding, søknader om bruk av manntallet, og fordeling av gruppe- og opposisjonsmidlene i Sametinget.

Plenumsstaben har også ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av sametingsvalg og åpningen av nytt sameting. Dertil skal plenumsstaben forestå saksbehandlingen av klagesaker som sametingsrådet oversender til Sametingets klagemnd for tilskuddssaker, utføre sekretær oppgaver for Sametingets kontrollutvalg og ivareta sametingsrepresentantenes behov i tilknytning til møtene i fagkomiteene og plenum.

Plenumsstaben ønsker å være selvhjulpen med hensyn til oversetting til og fra norsk og samisk. Derfor oversetter staben slike dokumenter selv.

Plenumsstaben disponerte 5 årsverk pr 1.10.2015.

16.2.2 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

Tilskudd til politiske grupper i Sametinget

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold til Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.02.94, med endringer av 28.11.07.

Skal bidra til:

- Godt organiserte politiske grupper på Sametinget.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

Tilskudd til opposisjonens arbeidsvilkår

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.2.1994, med endringer av 28.11.2007, og som har definert seg som en del av opposisjonen.

Skal bidra til:

- Gode arbeidsvilkår for opposisjonen på Sametinget.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

17 Driftsutgifter administrativt nivå

17.0 Driftsutgifter administrasjon

	Budsjett 2016	Budsjett 2015	Avvik 2016 - 2015	Avvik i %
Driftsutgifter administrativt nivå	111 438	110 008	1 430	1,3 %
Sum	111 438	110 008	1 430	1,3 %

17.1 Sametingets administrasjon

Posten inneholder:

- Lønn, reise og kompetanseheving for Sametingets administrasjon.
- Felles driftsutgifter for administrasjonen og politisk ledelse. Dette inkluderer varer og tjenester, husleie, strøm, generelle investeringer og investeringer til rullering av IKT-utstyr.
- Avsetning for vedlikeholds- og reparasjonskostnader til sametingsbygningen.

Dette gjelder for Sametingets 7 fagavdelinger og plenumsstaben. Hovedtyngden av utgiftene går til lønns- og personalutgifter. Totalt har Sametinget i 2015 ca. 140 årsverk.

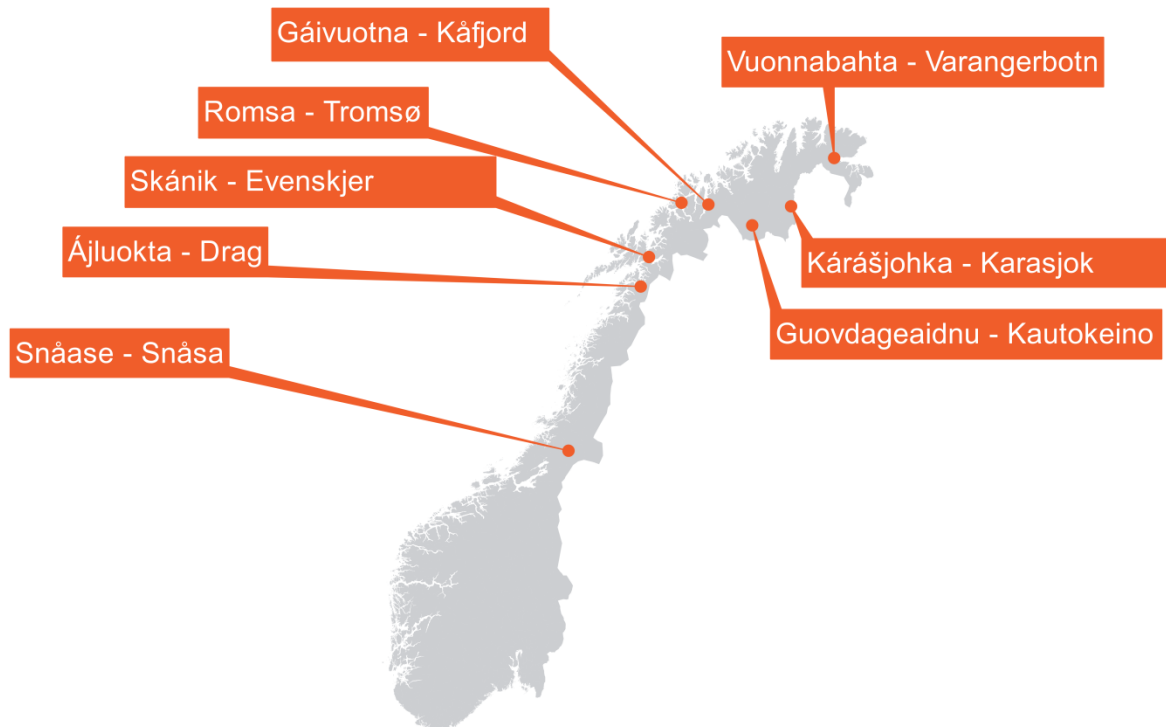
Det bevilges totalt kr 111 438 000 til driftsutgifter administrativt nivå.

I følge statsbudsjettet for 2016 er prisveksten anslått til 2,5 %. I forhold til en prisvekst på 1,3 %, som er lagt til grunn i Sametingets budsjett for 2016, gir dette en realnedgang på 1,2 %, som i kroner utgjør i overkant av 1,3 millioner kroner.

I staten gir de avtalte tariff tilleggene i 2015 et bidrag til årslønnsveksten på 0,1 %. Sammen med overhenget på 2,1 % gir dette en årslønnsvekst fra 2014 til 2015 på 2,2 % før bidrag fra lønnsgradningen i 2015. I 2016 er det hovedoppgjør i det statlige tariffområdet og med et anslag på 2,5 % lønnsvekst vil dette gi ca. 2 millioner kroner i merutgifter. De årlige lønnsoppgjørene er merutgifter som administrasjonen ikke kan påvirke. Erfaringstall viser at lønns- og personalkostnader utgjør en stadig større andel av det totale administrasjonsbudsjettet. Hvis man ikke legger til lønns- og prisstigningen i administrasjonens budsjett, medfører det en reell reduksjon.

17.1.1 Sametingets kontorstruktur

Sametingets kontorstruktur er geografisk spredt på 8 forskjellige steder, og disse er som følger:



Sametinget har siden etableringen hatt en desentralisert administrasjon, med Karasjok som hovedadministrasjon. De ulike kontorene er lokalisert i viktige samiske områder. Dette bidrar både til gode fagmiljø og til viktige kompetansearbeidsplasser i forholdsvis små arbeidsmarkeder.

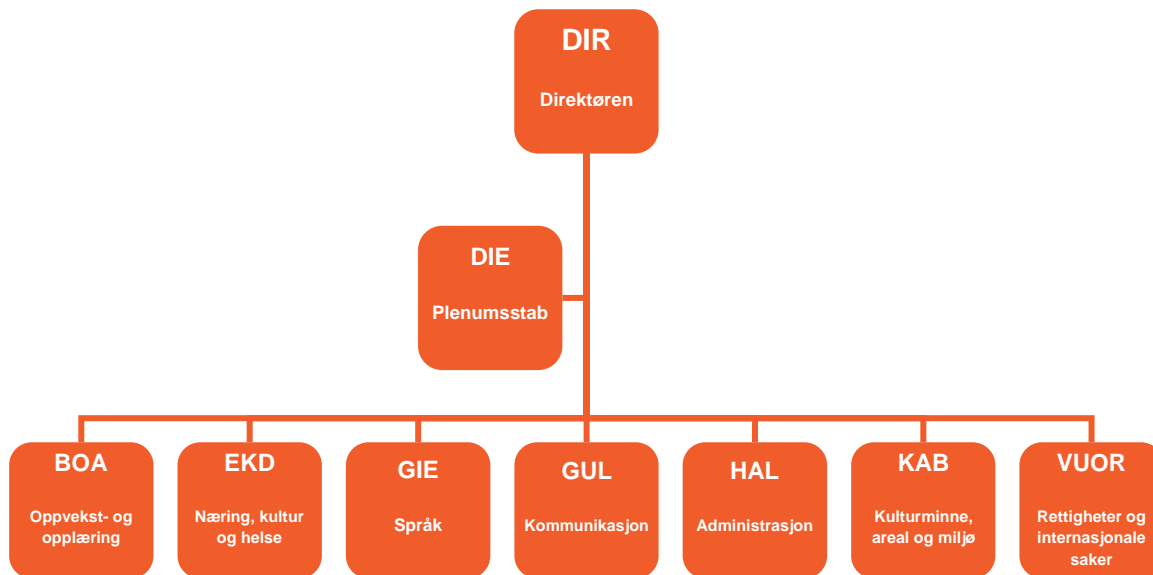
Det legges til grunn at alle Sametingets kontorsteder skal bestå og videreutvikles. Det er et mål at alle kontorstedene skal ha minimum 10-12 ansatte. Dette for å oppnå et inspirerende og variert arbeidsmiljø, bredere fagmiljø, større stabilitet, økt attraktivitet og gode arbeidsvilkår for de ansatte.

Sametinget har lyktes med å bygge opp en desentralisert kontorstruktur med stedsuavhengige kompetansearbeidsplasser. Det er ikke knyttet noen spesielle funksjoner eller oppgaver til de ulike kontorene. Dette betyr at alle ansatte kan arbeide innenfor sitt fagfelt på hvilket som helst kontorsted. Unntaksvis kan stillingene kreve stedstilknytning, særlig merkantile tjenester og regionstilknyttede kulturminnevernstillinger.

Kontorstruktur med geografisk spredte kontorsteder medfører utfordringer på flere måter. Det kreves gode tiltak for å sikre godt arbeidsmiljø, fagmiljø, informasjonsflyt og god kommunikasjon. Videre konkurrerer Sametinget med mange andre samiske og norske institusjoner om den samme arbeidskraften. De fleste stillinger lyses ut med fritt valg av kontorsted, så fremt det er ledig kontorplass. Det har ikke vært utfordringer med å rekruttere personer til ledige stillinger. Fritt valg av kontorsted har vist seg å gi et mye større tilfang av kompetente søkere til de ulike stillingene.

Samarbeidet med vertskommunene må utvikles slik at ledige stillinger i Sametinget blir markedsført lokalt og at vertskommunen er behjelpelig med å legge til rette med eksempelvis leieboliger og barnehageplasser.

17.1.2 Organisasjonskart



Beskrivelse av arbeidsoppgavene til de enkelte avdelingene og seksjonene er lagt til fagkapitlene.

I tillegg til de avdelinger og seksjoner som er omtalt i fagkapitlene, består administrasjonen av:

17.1.3 Avdeling for administrasjon (HÁL)

Avdelingen har fem seksjoner:

- Seksjon for IT og drift, som pr. 1.10.2015 disponerte 6 årsverk.
- Seksjon for arkiv, som pr. 1.10.2015 disponerte 7 årsverk.
- Seksjon for personal, som pr. 1.10.2015 disponerte 9 årsverk.
- Seksjon for økonomi, som pr. 1.10.2015 disponerte 6 årsverk.
- Seksjon for budsjett og samordning, som pr. 1.10.2015 disponerte 5 årsverk.

17.1.4 Avdeling for kommunikasjon (GUL)

Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon, som pr. 1.10.2015 disponerte 8 årsverk.
- Seksjon for bibliotek, som pr. 1.10.2015 disponerte 4 årsverk.

Seksjon for kommunikasjon har ansvaret for informasjons- og kommunikasjonsvirksomheten i Sametinget og den praktiske møtetilretteleggingen i sametingsrådet. Sametinget ser behov for å

styrke informasjonen og kunnskapene om Sametingets virksomhet og tilskuddsforvaltning i det samiske samfunnet.

18 Tabellregister

3.2.1 Bevilgninger fra departementene	12
3.2.2 Totaltabell - Sametingets inntekter og utgifter	13
3.2.3 Totaltabell virkemidler	13
4.1.1 Innsatsområder - urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid	19
4.2 Samletabell - urfolks rettigheter og internasjonalt arbeid	19
4.2.1 Tilskudd til internasjonalt arbeid - direkte tilskudd	21
4.2.2 Oppfølging av WCIP - prosjekt	21
5.1.1 Innsatsområder - språk	23
5.2 Samletabell - ansvar for samisk språk	24
5.3 Samletabell - rammebetingelser for samisk språk	27
5.3.1 Čállinrávagirji - ny utgave - prosjekt	29
5.3.2 Sámi Giellagáldu - prosjekt	30
5.4 Samletabell - språkbrukere	30
5.4.1 Samisk språkkampanje - prosjekt	30
5.4.2 Stipend til elever med samisk i videregående skole - søkerbasert tilskudd	31
5.5 Bruken av samisk språk	31
5.5.1 Tospråklighetstilskudd til kommuner - direkte tilskudd	32
5.5.2 Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner - direkte tilskudd	32
5.5.3 Samiske språksentre - direkte tilskudd	34
5.5.4 Språkprosjekter - søkerbasert tilskudd	34
6.1.1 Innsatsområder - kultur	37
6.3 Samletabell - gode rammevilkår for samiske kunstnere	40
6.3.1 Samisk kunstneravtale - avtale	41
6.3.2 Kunstnerkonferanse - prosjekt	41
6.3.3 Tilskudd til joik og samisk musikk - søkerbasert tilskudd	41
6.3.4 Tilskudd til produksjon av litteratur - søkerbasert tilskudd	42
6.3.5 Forfatterskap - prosjekt	42
6.3.6 Tilskudd til samiske forlag - søkerbasert tilskudd	43
6.3.7 Tilskudd til Internasjonalt Samisk Filminstitutt- direkte tilskudd	43
6.3.8 Tilskudd til kulturtiltak - søkerbasert tilskudd	44
6.3.9 Tilskudd til Noereh! - direkte tilskudd	45
6.3.10 Tråante 2017 - prosjekt	45
6.4 Samletabell - samiske kulturinstitusjoner	46
6.4.1 Festivaler - direkte tilskudd	47
6.4.2 Teatre - direkte tilskudd	47
6.4.3 Museer - direkte tilskudd	48
6.4.4 Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner - direkte tilskudd	49
6.4.5 Tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling - søkerbasert tilskudd	50
6.5 Samletabell - samisk idrett	50
6.5.1 Samisk idrett - direkte tilskudd	51
6.5.2 Kultur- og idrettsstipend - søkerbasert tilskudd	52
6.6 Samletabell - samisk medier	52
6.6.1 Samiske medier - direkte tilskudd	53
6.7 Samletabell - samisk bibliotek	53

6.7.1 Tilskudd til Samiske bokbusser - direkte tilskudd	54
6.7.2 Evaluering av tilskudd til samiske forlag - prosjekt	54
6.7.3 Konferanse om samisk litteratur og kultur - prosjekt	55
7.1.1 Innsatsområder - barnehage.....	57
7.2 Samletabell - innholdet i barnehagen	58
7.2.1 Tilskudd til samiske barnehager og barnehager med samisk avdeling - søkerbasert tilskudd	59
7.2.2 Seminar for barnehageansatte - prosjekt	59
7.3 Samletabell - språkstimulering i barnehagen.....	59
7.3.1 Tilskudd til samisk språkopplæring - søkerbasert tilskudd	60
7.3.2 Tilskudd til samisk språkopplæring - direkte tilskudd	60
7.4 Samletabell - språkbudmodeller	60
7.4.1 Tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid - søkerbasert tilskudd.....	61
7.6 Samletabell - pedagogisk materiell og leker	62
7.6.1 Tilskudd til pedagogisk materiell og leker - søkerbasert tilskudd	62
8.1.1 Innsatsområder - grunnopplæring	65
8.2 Samletabell - den samiske elevens rettigheter og skolens innhold og verdigrunnlag	66
8.2.1 Revidering av læreplaner - prosjekt	67
8.2.2 Tilskudd til tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen - søkerbasert tilskudd	68
8.3 Samletabell - rammevilkår, læringsmiljø og samarbeid om opplæringen	68
8.3.1 Nettverk for samiskopplæring - direkte tilskudd	71
8.3.2 Sirkumpolar utdanningskonferanse/ministtermøte - prosjekt	71
8.3.3 Spesialpedagogiske fagdager - prosjekt	71
8.4 Samletabell - læremidler.....	71
8.4.1 Tilskudd til utvikling av læremidler - søkerbasert tilskudd.....	72
8.4.2 Utredning om inngåelse av rammeavtaler med læremiddelprodusenter - prosjekt	73
8.4.4 Tilskudd til Ovttas - Aktan - Aktesne - direkte tilskudd	73
8.4.5 Tilskudd til sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling - direkte tilskudd	74
9.1.1 Innsatsområder - høyere utdanning og forskning.....	76
9.5 Samletabell - rekruttering	78
9.5.1 Stipend for høyere utdanning - søkerbasert tilskudd	78
9.5.2 Evaluering av stipend for høyere utdanning - prosjekt.....	79
10.1.1 Samletabell - helse og sosial	81
10.2 Samletabell - en likeverdig helse- og sosialtjeneste.....	81
10.2.1 Brukerrettede tilbud for eldre samer - direkte tilskudd.....	85
10.2.2 Samisk legeförening - direkte tilskudd	85
10.2.3 Tilskudd til helse- og sosialprosjekter - søkerbasert tilskudd.....	85
10.5 Forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale	87
10.5.1 Ekstern arbeidsgruppe for utvikling av etiske retningslinjer for forvaltning og bruk av samisk human biologisk materiale - prosjekt.....	87
10.6 Samletabell - bekjempelse av vold i nære relasjoner i samiske samfunn	88
10.6.1 Vold i nære relasjoner i samiske samfunn	89
11.1.1 Innsatsområder - arealer og miljø.....	91
11.2 Samletabell - forvaltning av arealer	92
11.2.1 Tilskudd til Protect Sápmi - direkte tilskudd	94
11.2.2 Annen oppfølging av samiske rettigheter arealer og ressurser - søkerbasert tilskudd	94
11.2.3 Ferdigstilling av areal- og miljømeldinga - prosjekt.....	94
11.4 Samletabell - naturmangfold.....	95
11.4.1 Seminar for representanter i verneestyrene - prosjekt	97

12.1.1 Innsatsområder - kulturminnevern	100
12.3 Samletabell - forvaltning av kulturminner	102
12.3.1 Tilskudd til samisk kulturminnevern - søkerbasert tilskudd.....	104
12.3.2 Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen - prosjekt.....	105
12.3.3 Skjøtsels- og formidlingsarbeidet på Ceavccageadgi/Mortensnes kulturminneområde - prosjekt.	106
13.1.1 Innsatsområder - næring.....	109
13.2 Samletabell - primærnæringer	110
13.2.1 Tilskudd til primærnæring - søkerbasert tilskudd	110
13.3 Samletabell - variert næringsliv, kombinasjons- og utmarksnæringer, verdiskaping og nyetableringer	113
13.3.1 Tilskudd til variert næringsliv, bedriftsutvikling, kombinasjons- og utmarksnæringer - søkerbasert tilskudd.....	113
13.3.2 Tilskudd til nyetableringer og entreprenørskap - søkerbasert tilskudd	114
13.3.3 Samisk reiseliv - prosjekt.....	115
13.4 Samletabell - kulturnæringer	116
13.4.1 Tilskudd til samisk kulturnæring - søkerbasert tilskudd.....	116
13.4.2 Tilskudd til samisk kulturnæring - direkte tilskudd	117
13.4.3 Kompetansebasert kulturnæring - prosjekt.....	117
13.5 Samletabell - duodji	118
13.5.1 Tilskudd til Duodjeinstituhitta - direkte tilskudd.....	118
13.5.2 Tilskudd til utvikling og rekruttering i duodjinæringen - direkte tilskudd.....	119
13.5.3 Næringsavtale for duodji.....	119
14.1.1 Innsatsområder - samarbeidsavtaler	122
14.2 Samletabell - regionalt samarbeid	122
14.2.1 Tilskudd til regionalutviklingsprosjekter - søkerbasert tilskudd.....	123
14.4 Samletabell - kommunereformen	124
14.4.1 Oppfølging av kommunereformen - prosjekt	124
15.1 Samletabell - andre tiltak	126
15.2 Samisk relatert statistikk i Norge - avtale.....	126
15.3 Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner.....	126
15.4 Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget - søkerbasert tilskudd.....	127
15.5 Tilskudd til samiske likestillingsorganisasjoner - søkerbasert tilskudd	127
16.0 Samletabell - driftsutgifter politisk nivå	129
16.1 Driftsutgifter politisk nivå	129
16.2 Virkemidler til Plenumsledelsens disposisjon	130
17.0 Driftsutgifter administrasjon.....	132

